

MORAVSKÁ
ZEMSKÁ
KNIHOVNA

duha 2 | 2019

Informace o knihách a knihovnách z Moravy

KNIHOVNA
PROSTOR PRO VZDĚLÁVÁNÍ

Duha online:
<https://duha.mzk.cz>

Obsah

Studie, články

- Knihovny a vzdělávání veřejnosti: zkušenosti a praxe Moravské zemské knihovny –
Martina Šmídtová 2
- Vzdělávejme společně – *Daniela Ridlová* 4
- (Ne)tradiční edukační aktivity Městské knihovny v Českém Těšíně – *Jana Galášová* 8

Inspirace, podněty, náměty

- Rychlé čtení jako podpora osobní práce s informacemi. Část 3: Vyzkoušení úvodního
vstupního testu s otevřenými otázkami – *Richard Papík* 12
- Já jako čtenář – čtenářské zrcadlo – *Irena Poláková* 14

Proměny českého knihovnictví

- Rozhovor s PhDr. Zdeňkou Friedlovou – *Helena Gajdušková* 16

Veřejné knihovny

- Právní poradna: půjčování audioknih – *Soňa Dresslerová* 19
- Dotační titul Obecní knihovny v roce 2019 – *Monika Kratochvílová* 20
- Incubátor sociálních inovací v knihovnách – *Tomáš Štefek* 22

Konference, akce

- Jiří Mahen v množném čísle – *Jiří Poláček* 24
- Na návštěvě u Mahenů – *Michaela Navrátilová, Martina Kolaříková* 27
- Elektronické služby knihoven V. – *Martin Krčál, Alena Paulusová* 29
- Seminář k digitalizaci (nejen) pro krajské knihovny VIII. – *Michal Indrák* 31

Informace pro knihovny

- Realizace vzdělávání knihovníků v práci s portálem Knihovny.cz – *Iva Zadražilová* 33
- Jižní Morava čte – Pojdte s námi do knihovny – *Adéla Dilhofová* 36
- Terminologický seminář 2019 – *Monika Kratochvílová* 38

Z činnosti MZK

- AHOJ! – *Klára Přibyllová* 40
- Milan Kundera v Moravské zemské knihovně – *Tomáš Kubíček* 43
- Knihovny benediktinských klášterů Broumov a Rajhrad – *Jindra Pavelková* 46

Knihovnické osobnosti

- PhDr. Jarmila Daňková – *Ludmila Hronová* 49

Recenze

- Paměť nedávné doby – *Vít Závodský* 51

Z historie knihoven

- Štika, která znepokojuje mnohého líného kapra – *Monika Kratochvílová* 52

Zkušenosti ze zahraničních knihoven

- Knihovna jako ostrovy učení – *Libuše Foberová* 56
- Odborná exkurze Vyšší odborné školy knihovnické Brno do vídeňských knihoven –
Romana Králová 60

Rozhovor

- Rozhovor s Vojtěchem Brukem – *Eva Fukarová, Richard Guniš* 62

Fejeton

- Knihla dokáže rušit všechny vzdálenosti – *Ladislava Chateau* 64

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

v době vrcholícího jubilea prvního knihovnického zákona jsme pro Vás připravili další číslo časopisu Duha věnované **vzdělávací roli knihoven**. Již před sto lety vznikla síť veřejných knihoven „*na doplnění a prohloubení vzdělanosti všech vrstev národa*“. Jsme přesvědčeni o tom, že ani v dnešní společnosti se toto poslání knihoven nemění a naopak získává na důležitosti. Potvrdit to mohou *Studie, články*, které přinášejí pohled na vzdělávání optikou Moravské zemské knihovny, Studijní a vědecké knihovny v Hradci Králové a Městské knihovny v Českém Těšíně. Tématu čísla se však dotýkají také další příspěvky – Knihovna jako ostrovy učení (*Zkušenosti ze zahraničních knihoven*), Realizace vzdělávání knihovníků v práci s portálem Knihovny.cz (*Informace pro knihovny*) nebo Rozhovor s Vojtěchem Brukem.

Významným propagátorem vzdělávání byl také Jiří Mahen. Jeho osobnost připomíná hned několik článků – Štika, která znepokojuje mnohého líného kapra (*Z historie knihoven*), zpráva z konference Jiří Mahen v množném čísle a pozvánka do nově zrekonstruovaného Mahenova památníku (*Konference, akce*). Dále Vás informujeme například o čtvrtém ročníku projektu Jižní Morava čte (*Informace pro knihovny*), dotačním titulu Obecní knihovny (*Veřejné knihovny*) a výstavě Knihovny benediktinských klášterů Broumov a Rajhrad (*Z činnosti MZK*). O tom, že kniha dokáže rušit všechny vzdálenosti, Vás ve svém fejetonu přesvědčí Ladislava Chateau.

Věříme, že si z nabídky čísla vyberete a přejeme Vám příjemné letní čtení.

Za redakci časopisu Duha
Jan Lidmila

DUHA. Informace o knihách a knihovnách z Moravy. Ročník 33 (2019), číslo 2.
Vydává **Moravská zemská knihovna v Brně**.

Adresa vydavatele a redakce:

Moravská zemská knihovna v Brně

Kounicova 65a, 601 87 Brno

Telefon: 541 646 126

E-mail: duha@mzk.cz

IČ 094943, DIČ CZ00094943.

Foto na přední straně:

Uživatelé Moravské zemské knihovny. Autor fotografie:
archiv MZK.

Grafické zpracování: Pavel Václav Vaščák.

Vychází 4x ročně tištěně i on-line.

Reg. číslo MK E 7312. Duha ISSN 0862-1985 (Print), ISSN 1804-4255 (Online).

Redakce:

Mgr. Jan Lidmila, vedoucí redaktor, Mgr. Jana Nejezchlebová, výkonná redaktorka, Mgr. Adéla Dilhofová, redaktorka, Mgr. et Mgr. Monika Kratochvílová, redaktorka a jazyková korektura.

Redakční rada:

prof. PhDr. Tomáš Kubíček, Ph.D. (Moravská zemská knihovna), předseda redakční rady, PhDr. Libuše Foberová, Ph.D. (Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě), PhDr. Helena Gajdušková (Masarykova veřejná knihovna Vsetín), Mgr. Hana Šimonová (Městská knihovna Hodonín)

jihomoravský kraj

Časopis vychází s podporou dotace Jihomoravského kraje.

Knihovny a vzdělávání veřejnosti: zkušenosti a praxe Moravské zemské knihovny

Martina Šmídtová

martina.smidtova@mzk.cz

Jsou knihovny součástí vzdělávacího procesu? Asi není těžké odpovědět na tuto otázku a většina (veřejnosti) by bez váhání přitakala. Otázka však zní, zda bude panovat shoda i při zdůvodňování této odpovědi. Stále ještě jsou knihovny vnímány výhradně jakou součástí formálního vzdělávání, protože poskytují studijní literaturu, ať už v klasické tištěné nebo moderní digitální podobě. Úloha knihoven v rámci neformálního vzdělávání již tak zřejmá není. Důkazem nechť je skutečnost, že knihovny samotné dosud ani nemohou žádat o prostředky z MŠMT, jelikož nejsou uznány jako vzdělávací instituce. Praxe je však taková, že samy knihovny vzdělávají; mnohé tak činí dlouhodobě, možná nevědomky a bez ohledu na probíhající přeměnu knihoven z pouhých půjčoven na „vzdělávací, kulturní, komunitní a kreativní centra“ (citováno dle Konceptu rozvoje knihoven v ČR na léta 2017–2020). Moravská zemská knihovna má díky právu prvního výtisku specifické postavení, jak tedy vzděláváme u nás?

S trochou nadsázky můžeme každou akci, přednášku, besedu a dokonce i výstavu, kterou v MZK pořádáme, považovat za jistou formu vzdělávání. Každá taková akce návštěvníka obohacuje o nové vědomosti, znalosti, dokonce i dovednosti. Při bližším pohledu lze pak tyto aktivity rozdělit do několika skupin.

Jak (lépe) využívat služby knihovny

Moravská zemská knihovna je složitý organismus nabízející mnoho služeb a zdrojů informací. Při takto široké škále činnosti však nutně přichází problém, že v mnoha případech čtenáři o těchto

službách nevědí, v lepším případě je jen neumí využívat či neznají všechny možnosti. S tím souvisí i potřeba vzdělávat čtenáře v této oblasti. V MZK k tomu slouží tematické exkurze, které vedou zájemce do zázemí knihovny a nenásilnou formou je seznamují s chodem knihovny, ale třeba i s ne tolik známými knihovními fondy. Každý měsíc se koná alespoň jedna exkurze. V tomto roce jsme zájemcům touto formou přiblížili online grafické sbírky, unikátní soubor fotografií Brna z konce 19. století nazvaný Brna antiqua, seznámili jsme je s chodem zahraničních knihoven či Digitální knihovnou MZK. Kromě těchto dopředu naplánovaných tematicky zaměřených exkurzí nabízíme také exkurze na objednání zejména pro školy. V naší počítačové studovně se také pravidelně každý měsíc konají školení týkající se využívání jednotlivých elektronických informačních databází, v nichž se účastníci učí vyhledávat jimi požadované informace, ale také velmi oblíbené školení, jak správně citovat, které obvykle končí poukazem na online citační nástroje. V tomto bodě MZK vlastně zájemce učí práci s informacemi, vyhledávání, třídění, odkazování, tedy vlastně naplňuje funkci informačního vzdělávání, která bývá knihovnám nejčastěji přisuzována.

Kulturní program

Tematický záběr kulturního programu v MZK je hodně široký. Pořádáme výstavy, kde prezentujeme výsledky vlastní vědecko-výzkumné činnosti, unikátní knihovní fondy zejména staré tisky, připomínáme významné brněnské osobnosti (cyklus Oči Brna) nebo výstavy výtvarného umění. Ke každé výstavě se snažíme připravit rovněž doprovodný program, který může mít podobu

besedy, přednášky, filmového promítání atd. Kromě vlastních výstav je v MZK již ustálený programový cyklus přednášek předních vědců (Petr Kulhánek, Miloslav Druckmüller, Vladimír Wagner, Jiří Grygar atd.) v oblasti přírodních věd, který přibližuje nejnovější poznatky jejich bádání, nebo cyklus literárních akcí. Cílem těchto akcí je nejen návštěvníky zabavit, ale zase jen vzdělávat, předat účastníkům nové či málo známé poznatky, nové pohledy na známá fakta.

Kolik jazyků umíš...

Mezi specifika MZK patří jistě existence zahraničních knihoven; k dispozici je americká, anglická, německá, španělská, rakouská. Jde o svébytný celek, který nabízí svůj vlastní program. Kromě půjčování cizojazyčných knih či dokumentů pořádají zahraniční knihovny pravidelná promítání filmů v původním znění, nabízejí přednášky o literatuře vybrané jazykové oblasti nebo organizují anglický čtenářský klub (reading group), kde se v úzkém kruhu rozebírá předem daná kniha ve většině případů dosud nedostupná v češtině. Tyto akce přispívají k šíření vědomostí o cizí kultuře, ale mohou být vítanou příležitostí, jak si procvičit jazykové dovednosti, pasivní i aktivní. Zároveň se čas od času v programu objeví i akce, která kromě

možnosti se jaksí mimoděk pocvičit v jazyce, nabídne autentické informace, které lze těžko získat jiným způsobem. Na konci května takto MZK hostila besedu s Američankou ujgurského původu Rushan Abbas, která celou svou kariéru spojila s bojem proti čínské vládě a jejímu útlaču ujgurské muslimské menšiny. Kvůli cenzuře nejsou informace o životních podmínkách Ujgurů lehce dostupné, osobní svědectví Rushan Abbas je o to cennější.

Učíme se celý život

Celoživotní vzdělávání je velkým tématem pro všechny knihovny, pole působnosti, kterým se odlišují od institucí formálního vzdělávání. Tam, kde školy končí, nastupují knihovny a jiné podobné instituce. Lze sem zařadit všechny aktivity zmiňované výše, ale MZK zde funguje také jako partner akcí typu Univerzita třetího věku či Senioři píší Wikipedii, jimž poskytuje prostory pro konání.

Pokud by tedy čtenář knihovny navštěvoval pravidelně všechny akce, které pořádáme, zcela určitě by si rozšířil všeobecný rozhled, jazykové schopnosti, věděl by, jak pracovat či správně vyhledávat informace, což samo o sobě není málo. Nicméně je třeba ještě poukázat na

Přednáška „Kritické myšlení – jak odhalovat bullshit?“

jednu roli knihoven na poli vzdělávání, možná tu vůbec nejdůležitější. Žijeme v informační společnosti, rozvoj komunikačních technologií staví člověka do zcela nové situace – je vystaven velkému množství informací z velice rozmanitých zdrojů v rozdílné kvalitě. Množství informací však paradoxně nemusí vést vždy jen k většímu šíření vzdělanosti nebo k demokratičtějšímu přístupu ke vzdělání, ale i k jistému zahlcení, nebo v horším případě k akceptování jednoduchých, srozumitelných, ale ne vždy pravdivých informací. Manipulace existuje stejně dlouho jako lidská komunikace, ale v současné informační společnosti s dostupnými technologiemi lze zkreslenou informaci nebo přímo lež rozšířit rychle a jednoduše několika kliknutími v počítači mezi tisíce příjemců. Dnes více než kdykoliv v minulosti roste potřeba vzdělávání ke kritickému myšlení. Těžko lze lidem určovat, která informace je správná či pravdivá, můžeme je jen naučit, jak lež či manipulaci rozpoznat, na co si dávat pozor, jak si

informace ověřovat, jak vnímat fakta v souvislostech nikoliv odtřezaně.

V MZK jsme tedy náležitě pyšní na to, že můžeme návštěvníkům s podporou Velvyslanectví USA od listopadu 2018 nabídnout cyklus přednášek a workshopů mediálního vzdělávání. Začínali jsme přednáškami o tom, jak vznikají a působí fake news, hoaxy či konspirační teorie, o úloze nových médií v jejich šíření, představili jsme účastníkům příklady manipulativních technik a strategií, nechali jsme zájemce nahlédnout do pozadí investigativní žurnalistiky nebo připomněli, že manipulace se může skrývat i tam, kde ji moc nečekáme, například při natáčení přírodopisných dokumentárních filmů. Celému tematickému cyklu jsme dali lehce provokativní název Používej mozek! Spočívá v tom dvojsmysl, neboť díky často používané zkratce MZK a šedivé barvě části fasády naší budovy je „mozek“ rozšířenou přezdívkou naší knihovny mezi studenty. Tedy vlastně neříkáme nic jiného, než „Přemýšlej a použij knihovnu!“

Vzdělávejme společně

Daniela Ridlová

daniela.ridlova@svkhk.cz

Autorka nás v textu seznamuje se zaměřením a cílem regionální krajské kampaně, která byla pod názvem Vzdělávejme společně vyhlášena v listopadu 2018. Krajská knihovna je v oblasti vzdělávání zaměřena na všechny věkové kategorie. Organizuje lekce mediální a informační gramotnosti, systematicky a promyšleně zajišťuje různé formy celoživotního vzdělávání.

Vzdělávání jako jedna z priorit knihovny

Vzdělávejme společně je motto letošní regionální krajské kampaně, která byla vyhlášena v listopadu 2018 na Královéhradecké knihovnické konferenci. Cílem kampaně je ukázat veřejnosti, zejména z řad studentů, učitelů a ředitelů škol, že knihovny již dávno nejsou jen pouhými půjčovnami knih a časopisů, ale že mohou být i platným partnerem ve vzdělávání. Téma vzdělávání

bylo vybráno pro letošní rok zcela záměrně, protože nejen krajská knihovna ho vidí jako klíčové a pro další rozvoj knihoven nezbytné. Vzdělávací funkce je pevně ukotvena i ve Zřizovací listině Studijní a vědecké knihovny v Hradci Králové,¹ a to jak v jejím základním účelu: „*Je součástí národního systému knihoven a vykonává koordináční, odbornou, informační, vzdělávací,*

¹ Zřizovací listina[online]. Dostupné z: <https://www.svkhk.cz/O-knihovne/Zakladni-dokumenty/zrizeni.aspx>

analytickou, výzkumnou, metodickou a poradenskou činnost ve smyslu zákona č. 257/2001 Sb.", tak v předmětu hlavní činnosti: „*Pořádá vzdělávací, přednáškové a kulturní akce pro veřejnost včetně odborných kurzů*“, „*Podílí se na propojení formálního a neformálního vzdělávání, spolupracuje se základními a středními školami v oblasti informačního vzdělávání*“. Její důležitost je několikrát zdůrazněna i ve Vizi knihovny² a v neposlední řadě je jednou ze čtyř priorit Konceptu rozvoje knihoven Královéhradeckého kraje na léta 2019-2023³, konkrétně priority č. 1 „*Služby knihoven pro veřejnost: knihovny jako otevřená vzdělávací, kulturní, komunitní a kreativní centra*“, kdy je jedno

z navrhovaných opatření věnováno výhradně vzdělávání: „*Prohlubovat vzdělávací služby, zaměřit se na partnerství se školami, usilovat o akreditace programů, pokračovat v péči o čtenářskou gramotnost dětí a také o mediální gramotnost veřejnosti, pokračovat v univerzitách třetího věku a vzdělávacích cyklech pro dospělé a osvětě o důležitosti čtení a kritického myšlení*“.

Tvrzení, že knihovny a vzdělávání k sobě jednoznačně patří, zcela jistě knihovnickou veřejnost příliš neoslňuje, protože „*nám*“ je to přece jasné. Zásadní pro další rozvoj knihoven je o tom přesvědčit veřejnost z řad našich čtenářů a potenciálních návštěvníků. Zná široká veřejnost rozsah našich vzdělávacích aktivit? Odpověď na tuto otázku už tak jednoznačná není. Výhodou knihoven bezesporu je, že jsou dostupné všem bez rozdílu a poskytují přístup k poznatkům v tištěné, elektronické či jiné formě. Veřejnost se tak celkem jednoduše, bez velké námahy, dostane k miliónům tištěných

2 Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové, příspěvková organizace Královéhradeckého kraje. Naše vize [online]. Dostupné z: <https://www.svkhk.cz/O-knihovne/Nase-vize.aspx>

3 Koncept rozvoje knihoven Královéhradeckého kraje na léta 2019-2023: Volná příloha knihovnicko-informační zpravodaje U nás. Hradec Králové: Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové, 2019. 15 s. ISBN 978-80-7052-132-8. Dostupné též: <https://www.svkhk.cz/getattachment/Pro-knihovny/Sluzby-knihovnam/priloha-KONCEPCIE-final.pdf.aspx>

Lekce informačního vzdělávání pro školy

a elektronických zdrojů. Otázkou zůstává, jak s nimi naloží. A v této chvíli se dostává ke slovu trumf, který by knihovny měly neustále zdůrazňovat. Hlavní síla knihoven totiž nespočívá jen v bohatosti a rozmanitosti jejich fondů, nýbrž i ve schopnosti s danými informacemi dále pracovat, hodnotit je, třídit a tím je i efektivně využívat. Obzvlášť v této době, někdy nazývané postfaktická, kdy jsme zahlceni množstvím informací, ve kterých je těžké se orientovat, nabývá tato dovednost na důležitosti. Přístup k informacím a jejich efektivní využívání je pro úspěšné vzdělávání nezbytné a knihovny by proto měly spolupracovat s ostatními vzdělávacími organizacemi ve výuce informační a mediální gramotnosti.

Informační vzdělávání

Zde se dostáváme zpátky na začátek článku ke krajské kampani, týkající se spolupráce knihoven a škol. Knihovny dnes běžně školám nabízejí informační lekce, workshopy, dílny rozvíjející informační, čtenářskou či mediální gramotnost. Tuto spolupráci bychom však rádi rozšířili a prohloubili. Spoluprací s námi mohou školy jen získat. Knihovny nejsou konkurentem, ale partnerem, který přidává formálnímu vzdělávání další hodnotu, může doplnit, obohatit výuku. V současné době nabízíme v krajské knihovně osm lekcí, z nichž jedna je v angličtině. Jedná se o hodinové až dvouhodinové programy pro základní a střední školy. Lekce se vztahují k předmětům, vzdělávacím oblastem a tématům český jazyk a literatura, dějepis, výchova k občanství, mediální výchova, informační a komunikační technologie, anglický jazyk. Rozvíjejí komunikační, sociální, personální a občanské kompetence. Nejsou opomíjeny ani měkké kompetence v neformálním vzdělávání, především k efektivní komunikaci, kooperaci, k celoživotnímu učení, k samostatnosti, k objevování a orientaci v informacích. Využíváme aktivizujících moderních metod učení: skupinové učení, kooperativní, kritické i tvořivé myšlení. Ke každé lekci jsou připraveny pracovní listy. Novinkou letošního

roku je workshop Paměťové techniky jako efektivní pomůcka v procesu učení. Pro učitele jsme připravili speciální exkurze a nabízíme jim i možnost konzultací.

Čtenářská gramotnost

Zvýšené úsilí věnujeme navazování dalších kontaktů s učiteli středních škol. Pozvali jsme je na scénické čtení knihy Miloše Urbana s následnou diskusí s autorem. Jednalo se o velmi úspěšný projekt Listování, který přispívá k rozvoji čtenářské gramotnosti. Nové učitele jsme měli příležitost oslovit i na semináři Cesty ke čtenářské gramotnosti, který se uskutečnil v naší knihovně ve spolupráci s Krajským úřadem Královéhradeckého kraje. Za úspěch považujeme, že se nám v dubnu tohoto roku podařilo prezentovat naše služby pro učitele na poradě ředitelů středních škol pořádané odborem školství Krajského úřadu Královéhradeckého kraje. Nabídku informačních lekcí a akcí s posledními novinkami zasíláme ředitelům průběžně dvakrát ročně formou Newsletteru pro školy, ale nic nenahradí osobní kontakt.

Exkurze a workshopy

V rámci kampaně jsme se zaměřili i na studenty vysokých škol. Pro ty jsme připravili sérii workshopů pod názvem Bojujte (spolu) s „vědárnou“. Nabízíme exkurzi pro studenty pod názvem „Poprvé v SVK?“, workshopy „Jak napsat seminární/závěrečnou práci?“, „Paměťové techniky“ a možnost individuální konzultace ke konkrétnímu studijnímu problému. O oba workshopy je zájem, nicméně paměťové techniky jsou pomyslným vítězem naší nabídky. K původně plánovaným dvěma termínům jsme museli přidat termín třetí.

Aktivity pro seniory

Nezapomínáme ani na veřejnost z řad seniorů. Seniorům jsme se cíleně věnovali minulý rok. Vyhlásili jsme celoroční kampaň „Věk je jen číslo“, jejímž cílem bylo atraktivní formou nabídnout naše služby a akce, upoutat pozornost (nejen) seniorů a zvýšit jejich návštěvnost. Kampaň byla

zahájena první únorový týden, kdy jsme nabídli exkurze týkající se služeb knihovny, digitalizačního pracoviště i zázemí knihovny, ukázkové lekce trénování paměti a práce s počítačem a smartphony. V průběhu prvního pololetí jsme pak realizovali dva semináře k výživě pro 65+ a kurz trénování paměti. Zájem byl o kurz Genealogie pro seniory, který jsme pro velký úspěch několikrát opakovali. Za potěšující výsledek kampaně můžeme označit nárůst počtu registrací seniorů.

V rámci celoživotního vzdělávání nabízíme celou řadu přednášek, seminářů, workshopů na nejrozličnější témata od architektury přes zdravý životní styl po cestování. V posledních letech se nám osvědčilo pořádání ucelených cyklů historických přednášek, na které zveme přednášející z řad renomovaných vysokoškolských pedagogů. Vloni jsme se věnovali v rámci cyklu „Ve znamení osmiček“ tzv. osmičkovým výročím, letos nabízíme přednášky na téma „Dny všední i sváteční aneb Každodennost v historii“. Za všechny jmenujme přednášku prof. PhDr. Jaroslava Čechury, DrSc., Každodenní život v době temna, kdy konferenční sál doslova praskal ve švech.

Již od roku 2006 se věnujeme trénování paměti. Naše certifikované lektorky vedou několikrát ročně kurzy trénování paměti, a to nejen v naší knihovně (kurzy probíhají např. v Městské knihovně v Novém Městě nad Metují). Pravidelně jednou za měsíc pracuje náš Klub trénování paměti, nově pořádáme workshopy pro studenty zaměřené na paměťové techniky.

Mediální gramotnost

Velký důraz klademe na posílení mediální gramotnosti. Díky spolupráci, kterou navázal SKIP s Nadací Open Society Fund, se nám v loňském a na počátku letošního roku podařilo v knihovnách Královéhradeckého kraje zrealizovat projekt mediálního vzdělávání. Tým „Zvol si info“ pro nás připravil dvě verze vzdělávacího programu s názvem „Dávka chemtrails, fake news a kritického myšlení!“ Jeden byl určen spíše středoškolské mládeži a dětem druhého stupně základních škol, druhý byl koncipován více jako přednáška

pro větší publikum a určen dospělým. Další čtyři vzdělávací programy pod názvy „Dnešní mediální džungle“ (pro seniory), „Mediální gramotnost aneb vaše děti na síti“ (pro dospělé), „Mediální výchova a gramotnost v praxi“ (pro žáky ZŠ) a „REKLAMA – REalita nebo KLAM“ (pro žáky ZŠ a studenty SŠ) pro nás připravila lektorka Mgr. Vanda Vaníčková. Dohromady jsme knihovnám nabídli šest vzdělávacích programů. A zájem byl velký. Do projektu se zapojilo 13 knihoven a celkově se v období říjen 2018 až únor 2019 uskutečnilo 59 vzdělávacích akcí. Převážná většina přednášek se odehrála ve spolupráci s místními školami. Ale proběhly i úspěšné přednášky pro dospělé a seniory. Skvělé je i to, že všichni zúčastnění mají zájem o pokračování projektu.

Prostor pro vzdělávání

Hovoříme-li o knihovně jako prostoru ke vzdělávání, neměli bychom zapomínat na důležitost prostoru knihovny jako takového, prostoru, který mohou naši návštěvníci využívat k sebevzdělávání, doučování či „pouze“ k relaxaci. Nikoho jistě nepřekvapí konstatování, že prostředí knihovny by mělo být příjemné, účelné, pohodlné a zároveň flexibilní. Za samozřejmost dnes považujeme studijní boxy pro individuální či skupinové studium, klidové zóny, dostatek ergonomického nábytku k sezení či ležení, moderní výpočetní techniku, vhodné osvětlení, zóny pro relaxaci s možností občerstvení a v neposlední řadě kvalifikovaný personál. To vše, a že toho není málo, by mělo zajistit, aby se k nám návštěvníci rádi vraceli. Ve Studijní a vědecké knihovně jsme si vědomi toho, že i přestože máme výhodu „nové“ (na podzim 2018 jsme oslavili 10 let), moderně vybavené knihovny, stále je co vylepšovat. Plánujeme výstavbu tiché studovny a přestavbu prostoru šatny na multifunkční studovnu, která by mohla v budoucnu fungovat i jako noční studovna. Jak se nám to podaří, se uvidí až za pár let, ale už teď víme, že budeme v rozšiřování nabídky služeb a vzdělávacích aktivit na základě poptávky našich návštěvníků pokračovat, protože oni jsou „to, oč tu běží“.

(Ne)tradiční edukační aktivity Městské knihovny v Českém Těšíně

Jana Galášová

jana.galas@knihovnatesin.cz

V příspěvku se seznámíme s edukačními aktivitami zaměřenými na různé cílové skupiny. Současně s nimi stoupají i požadavky na knihovníky, jejich schopnost vytvořit a realizovat edukační plán. Knihovna rozvíjí příhraniční česko-polskou spolupráci, poskytuje zázemí odborným spolkům pro jejich činnost a poskytuje příležitosti pro setkávání lidí, kteří žijí v jednom městě.

Vzdělávání ve veřejných knihovnách

Edukační aktivity každé veřejné knihovny jsou nedílnou součástí její činnosti a jsou zaměřeny na různé cílové skupiny. Dříve se jednalo jen o žáky základních škol a předškolní děti, dnes knihovny standardně oslovují širokou veřejnost, čímž rozšiřují okruh svých uživatelů. Ti jsou vedle registrovaných čtenářů další početnou skupinou, která se naučila vyhledávat knihovnu jako kultivovaný veřejný prostor pro setkávání, sebevzdělávání a trávení volného času.

Je však nutno říci, že se tyto tendence objevují až v posledních letech, kdy stále více knihoven může veřejnosti nabídnout esteticky působící architekturu v nových či rekonstruovaných prostorech. Ukazuje se, že je to jeden z hlavních atributů zvyšujících se návštěvnosti knihovny. Veřejná knihovna má tímto možností se v očích veřejnosti nově etablovat za předpokladu, že erudovaní knihovníci naplní prostor kvalitním obsahem.

Hledání odpovídajících a vhodných forem kulturní a edukační činnosti, zajímavých komunitních aktivit je teď prioritou číslo jedna k udržení zájmu o veřejnou knihovnu. Volná „parketa na trhu“, čímž myslím organizace pořadů klubového typu, se nabízí a knihovny by ji měly umět uchopit. Ve spojení s kavárnou a čítárnou jsou tím, čemu se knihovny umějí a mohou věnovat.

Knihovnická statistika v naší knihovně už dnes ukazuje, že přes pokles počtu registrovaných

uživatelů a návštěvníků půjčoven a studoven, narůstá počet návštěvníků kulturních a vzdělávacích akcí, což je signál, že se v této oblasti ubíráme správným směrem. Je ale nutno připomenout, že nesmíme zapomínat na původní a základní poslání knihovny a mít na paměti, že zpřístupňování informací pomocí nejnovějších IT technologií je nezbytnost, které mnohdy v návalu jiné práce nestačíme věnovat potřebnou pozornost.

Potřeba rozšíření znalostí knihovníka se ukazuje jako nezbytná. Tak jako se věnujeme celou řadu let vzdělávání našich „děckařů“ v nových metodách (výchova ke kritickému myšlení nebo metody RWCT), bude nutné věnovat se novému profesnímu zaměření knihovníka s dovedností vytvořit dramaturgický plán kulturní a edukační činnosti pro veřejnost a zároveň ho umět realizovat.

Aktivity Městské knihovny Český Těšín

Českotěšínská knihovna je respektovanou kulturní institucí nejen v regionu, organizuje kulturní a vzdělávací akce pro veřejnost, programy na podporu čtenářské gramotnosti pro děti, aktivity pro seniory, hendikepované občany, semináře a konference pro odbornou knihovnickou veřejnost. Knihovna je iniciátorkou kulturních aktivit v rámci česko-polské příhraniční spolupráce a mezinárodní spolupráce s knihovnami v Polsku, Slovensku a Chorvatsku.

Diskusní večer – Ullmannovské slavnosti, A. Schmidinger, G. Staskiwewicz, G. Hřebačková

Diskusní večer – Ullmannovské slavnosti

Knihovna pořádá tradiční vzdělávací aktivity, které hodně využívá veřejnost ve věku 55+, jako jsou individuální instruktáže práce s IT technologiemi, kurzy paměti či jazykové kurzy. Poskytuje zázemí různým spolkům pro jejich činnost (např. Klub fotografů, Klub amatérských výtvarníků, Klub přátel výtvarného umění), které pak ve spolupráci s knihovnou pořádají pro veřejnost různé akce (výstavy, besedy).

Specifické programy kulturně edukačního charakteru pro veřejnost pořádáme v Čitárně a kavárně AVION a jsou primárně zaměřeny na popularizaci historie zdejšího regionu a podporu jeho bohatého kulturního dědictví. Důležitá je forma těchto akcí, preferujeme pořady klubového typu, jako jsou vzpomínkové večery, diskusní pořady, patří sem i komentované prohlídky města svázané s určitým historickým tématem.

Lokální historie

Popularizace lokální historie je již několik let hlavní prioritou naší knihovny. Vycházíme z toho, že Těšín je historickou metropolí Těšínského Slezska s bohatou, téměř 900 let dlouhou historií, kde se po staletí setkávaly polská, německá, židovská a česká kultura. Dodnes zde žije početná polsky mluvící komunita a prolínání českého a polského jazyka má vliv na utváření kultury současné. Je všeobecně známo, že minulý režim lokální historii ve výuce dějepisu nepreferoval, a tak vzniklo vakuum ve znalostech místních dějin. Domníváme se, že by se veřejné kulturní instituce edukačního zaměření, kterými knihovny a muzea bezesporu jsou, měly tématu lokální historie primárně věnovat.

Dramaturgický plán akcí naší knihovny vychází každoročně z přehledu celostátních výročí daného roku, ke kterým vyhledáváme souvislosti s událostmi, které se staly na

Těšínsku nebo v Těšínu samotném. Mnohdy jsme překvapeni nad „objevy“, které jsou našim historikům samozřejmě známy, ne však široké veřejnosti. Jedná se tedy o popularizaci regionálních osobností a událostí mezi nejširší

veřejností a každý nový objev posouvá a rozšiřuje historické povědomí obyvatel o místě, kde žijí.

Dovolím si uvést několik typů pořadů, které knihovna sama připravuje, a ke každé jednotlivé akci přizývá spolupracovníky, kteří mají k danému tématu co říci.

Každoročně se věnujeme popularizaci regionálních osobností nebo se naopak věnujeme osobnostem celonárodního významu a vyhle-

dáváme regionální souvislosti.

Například v roce 2018 jsme vybrali regionální osobnost – „terešínského“ hudebního skladatele **Viktora Ullmanna**, který se roku 1898 narodil v Těšíně. Dlouho po válce bylo jeho jméno neznámé nejen u nás, ale i v Evropě, až nyní se ukazuje, že je to osobnost středoevropského významu. U příležitosti 120. výročí jeho narození jsme připravili tří denní Ullmannovské slavnosti¹, vydali drobnou publikaci, udělali historický výzkum ohledně topografie Ullmannovy rodiny v Těšíně a uvažujeme o pořádání dalších ročníků Ullmannovských slavností. O akci projevil zájem Rakouské kulturní fórum v Praze, které přijalo záštitu nad 1. ročníkem.

O rok dříve jsme se věnovali jiné mimořádné regionální osobnosti, evangelickému knězi **Jiřímu Třanovskému**, současníkovi J. A. Komenského a autorovi zpěvníku *Cithara sanctorum*. O něm jsme připravili během roku tři pořady, které osvětlily historii protestantismu na

¹ 1. ročník Ullmannovských slavností se konal pod záštitou Andrease Schmidingera (ředitel Rakouského kulturního fóra v Praze), Gabriely Staszkiwicz (burmistrz Miasta Cieszyń) a Gabriely Hřebackové (starostka Města Český Těšín).

Těšínsku a zároveň připomněli 500. výročí reformace, které připadlo na rok 2017.

Při této práci se dostaneme k zajímavým objevům či informacím. Např. v r. 2016 jsme se věnovali českotěšínskému rodákovi, spisovateli **Ludvíku Aškenazyemu**, o kterém jsme se dověděli, že vlastně není rodákem našeho města. S jeho nesmírně pohnutým a zajímavým životním příběhem měla možnost se seznámit českotěšínská veřejnost.

Významné výročí římského císaře a českého krále Karla IV. jsme naopak dali do souvislosti s osobností vládnoucího těšínského rodu Piastovců té doby a dověděli jsme se zajímavosti, které byly dávno zapomenuty. Diskusní pořad a koncert měly velký úspěch.

Regionálním osobnostem lokálního významu věnujeme vzpomínkové večery. Mezi takové osobnosti patřil třeba zakladatel zdejšího muzea, výjimečná těšínská etnografka, známý akademický malíř nebo herec Národního divadla. Do přípravy pořadu se zapojuje rodina, přátelé a známí takové osobnosti a o pořady tohoto typu je velký zájem.

Mezinárodní spolupráce

Na podporu česko-polské vzájemnosti na Těšínsku pořádáme od r. 2013 každoročně několik diskusních pořadů pod názvem „Bez stereotypů. Češi a Poláci o sobě navzájem“, kde spolu hovoří Češi a Poláci o stereotypy, které naše národy rozdělují či spojují. Zájem je velký, přicházejí hosté nejen z české, ale i polské strany hranice.

Dalším typem pořadu je Coolturní hodina. Jde o literární pořady pro studenty, některé jsou pořádány ve spolupráci s Goethe-Institutem v Praze s cílem propagace německé literatury formou čtení z knih současných německých autorů. Literárních pořadů pro veřejnost připravujeme v Čítárně a kavárně Avion hodně, jsou věnovány lokálním autorům a je o ně poměrně velký zájem stejně jako o čtenářský diskusní klub, který se zde schází každý měsíc.

Mohla bych jmenovat řadu dalších aktivit, které knihovna chápe jako akce edukační, ale jde především o společenská setkání lidí, kteří žijí po generace v jednom městě a mají k sobě blízko. A právě oni oceňují, že mohou mít ve svém městě takovéto příležitosti k setkávání.

Diskusní večer - Ullmannovské slavnosti, u mikrofonu ředitelka Městské knihovny v Českém Těšíně Jana Galášová

Rychlé čtení jako podpora osobní práce s informacemi. Část 3:

Vyzkoušení úvodního vstupního testu s otevřenými otázkami

Richard Papík
papikr@cuni.cz

V dalších lekcích našeho seriálu o metodách rychlého (racionálního, efektivního) čtení bude přikročeno k návodům, jak se dá čtení a proces porozumění textu zlepšovat, zefektivňovat. Abychom zlepšení mohli porovnat, je třeba mít vstupní – referenční hodnotu, s kterou porovnáme pak další testy.

Metody rychlého čtení se dají spíš použít na texty, které patří do kategorie lehčích nebo středně těžkých, obtížné texty nejsou vhodné pro naplňování všech zásad rychlého čtení, ale vždy se dá nějaká efektivní technika použít i u obtížných textů. Mj. obtížnost textů se dá měřit tzv. vzorci čtivosti, které bude případně možno probrat v pozdějších částech tohoto seriálu o metodách efektivního čtení.

Pro vstupní zjištění rychlosti čtení a porozumění textu je možno si vyzkoušet test, který se nachází za instrukcemi k testu. A patří mezi středně náročné až lehké.

Instrukce k prvnímu testu

- Připravte si časomíru, která Vám umožní zachytit měření sekund (např. lze i z běžného mobilního telefonu).
- U vstupního testu čtěte, jak jste zvyklí dosud, tedy vaší běžnou rychlostí.
- Po skončení čtení odečtěte čas z časomíry a odpovězte písemně na otázky, které jsou dále za textem (ty si před testem nečtěte, teprve po přečtení se s nimi seznámte).
- Správné, resp. modelové odpovědi (porovnáte si i s originálním textem testu) jsou uvedeny také dále za textem.

- U odpovědí se ohodnotíte body (jejich maximální počet pro každou otázku / úkol je uveden v závorce, při chybné nebo neúplné odpovědi si strhnete úměrný počet bodů). Je jasné, že nejde o formální shodu, ale o obsahovou podobnost, tedy jak se blížíte, co autor textu chtěl sdělit.
- Body si sečtete.
- Rychlost čtení spočítáte podle vzorce:
- $V = \text{počet slov} \times 60 : \text{doba čtení}$ (počet slov je pro tento text 217, doba čtení vyplývá z vašeho měření), dobu čtení dosadíte v sekundách, které jste si naměřili, rychlost čtení vyjde ve slovech za minutu.
- Získáte tak rychlost čtení, např. 170 slov za minutu a sečtený počet bodů např. 63. Počet bodů si můžete představit jako procentuální vyjádření (celkem by počet bodů v ideálním případě dal součet 100 bodů, 100 procent), tomuto vašemu výsledku se říká míra porozumění a zapamatování textu.
- Vaše parametry čtení se tedy skládají z rychlosti čtení a z míry porozumění a zapamatování textu.

Test na úvod

Nápady do schránky

Schránky námětů rozmisťují některé velké americké firmy na ulicích, aby tak získaly nápady na nové či inovované výrobky. Jsou podobné poštovním schránkám a kdokoli tak může poslat příslušné korporaci své návrhy něčeho nového. Každý přitom ví, že za to může

dostat přímo odměnu nebo že korporace využije velmi jednoduchého psychologického principu. Tak mohou korporace získat často úplně zdarma technické nápady. Společnost Procter and Gamble např. uvádí na spodní straně výrobku svůj telefon a vedle něho nápis: Společnost Vám bude vděčná, jestliže jí dopřejete zlepšení naší produkce. Tak naváže styk během roku s deseti tisíci spotřebitelů, kteří vedeni pouze přáním pocítit vlastní důležitost navrhnou nejen částečná zlepšení, ale i nápady na úplně nové výrobky. Se záměrem získat tvůrčí potenciál drobných podniků a nezávislých vynálezců publikují mnohé korporace seznamy vědeckotechnických problémů, které čekají na řešení. Např. společnost Control Data vydává pravidelně Technotéku, která obsahuje popis už rozpracované nové technologie, čekající na komerční využití, a přehled ještě nevyřešených vědeckotechnických problémů. Mezi společnostmi a dodavateli vědeckotechnických nápadů ze sféry malých inovačních podniků vystupují celé armády soukromých zprostředkovatelů (jsou nazýváni Idea Brokers), kteří prodávají korporacím nadšence, fanatiky zaujaté zpracováním nějakého technického nápadu. Dobrých nápadů zkrátka nikdy není dost. Jde o to je dovedně aktivovat a s nápady dále pracovat.

(Podle informačního pramene: Věda a technika mládeži č.6/1991.)

Otevřené otázky k testu

1. Napište 6–8 hesly (i souslovími) hlavní myšlenky textu.
2. Z těchto hesel zformulujte ve 4–6 větách obsah čteného.
3. Co a proč dělají velké americké firmy?
 - a)
 - b)
4. O jakém psychologickém principu se hovoří?
5. Jaké jméno společnosti je uvedeno v textu v souvislosti s jejími výrobky?
6. Co dělají zprostředkovatelé (tzv. Idea Brokers)?
7. S jakým záměrem se publikují seznamy vědeckotechnických problémů?

Vyhodnocení interpretace obsahu čteného textu

Vzorové odpovědi

1. Schránky na nápady – možnosti získání odměny – výhodnost pro firmu – tvůrčí potenciál drobných podniků – seznamy vědeckotechnických problémů. (20 bodů)
2. Některé velké americké firmy rozmisťují na ulicích schránky pro získání námětů na nové výrobky nebo na inovaci výrobků. Zdarma se tak získají technické nápady a ten, kdo nápad dal, může získat odměnu. Vypracovávají se také seznamy vědeckotechnických problémů s cílem využít tvůrčího potenciálu drobných podniků a nezávislých vynálezců. (30 bodů)
3. a) rozmisťují schránky námětů na ulicích, (5 bodů)
b) aby tak získaly nápady. (5 bodů)
4. Využití ctižádosti toho, kdo podává nápady. (10 bodů)
5. Procter and Gamble. (10 bodů)
6. Prodávají korporacím nadšence zaujaté zpracováním nějakého technického nápadu. (10 bodů)
7. S cílem využít tvůrčího potenciálu drobných podniků a nezávislých vynálezců. (10 bodů)

Vyhodnocením testu uzavřeme dnešní část o metodách rychlého čtení. V dalších částech se zaměříme na konkrétní návody, které pomáhají zlepšit rychlost čtení, ale také zachovávají vysokou míru porozumění a zapamatování textu. Míra porozumění a zapamatování textu by se měla v dalších našich snaženích pohybovat nejlépe od 60 bodů (60 procent) výše, to je pedagogický cíl pro tento parametr.

Literatura:

PAPÍK, Richard. *Naučte se číst!.* Praha: Grada, 1992. 181 s. ISBN 80-85424-93-2.

Já jako čtenář – čtenářské zrcadlo

Irena Poláková
irmamiter@gmail.com

Součástí rozvoje čtenářství je i čtenářská sebe-reflexe – Jednou za čas se v hodinách literární výchovy podíváme do čtenářského zrcadla. Co vidíme, když nahlédneme na sebe jako čtenáře? Unavenou matku od dětí, která má rozečteno pět knih a dočte jen detektivky? Muže středního věku, jež v současné době sahá jen po naučné literatuře, a beletrie ho nijak neoslovuje? Studenta, který by četl rád, ale školní povinnosti zaměstnávají natolik, že čte jen v tramvaji? Čtenářské zrcadlo je pokaždé jiné, záleží na celé řadě okolností, vnitřních i vnějších, které ovlivňují naše čtenářství. Má smysl nahlížet do něj v čase a průběžně si pojmenovávat, co nás zajímá, i to, proč zrovna nečteme. Současná septima si zápisky archivuje od sekundy. Jak vypadá takový čtenář, resp. čtenářka v čase?

První ukázka

1.10. 2014 – *tercie*

Vždy jsem si přála umět létat, jet do Ameriky nebo Japonska, potkat Totona. Proletět se vzducholídi,

bojovat s nepřátelským gangem a koupit si velký bílý dům na břehu oceánu ve Francii. Bohužel většina se mi asi nevyplní, ale když si vezmu do ruky knihu můžu cokoliv....já opravdu nejsem moc dobrý čtenář. V pokoji mám skříň a v ní knížky. Polovina nepřečtená. Když už se ale chytну, čtu jako nikdy. Jak už jsem psala, můžu si v knížkách dělat, co chci. Můj velký problém je, že jak přijdu domů, dělám úkoly nebo jdu ven s kamarády, nebo se dívám na film. Když čtu, tak jediné na chalupě, večer před spaním, nebo když se opravdu nudím. Ale i přesto všechno mi kniha přijde neskutečně geniální vynález. A já budu číst do konce života. Pořád a pořád. Budu číst i svým dětem i svým vnoučatům. Pořád a pořád.

17. 6. 2016 – *kvarta*

Chtěla bych se vrátit v čase. Moje fantazie uvadá. Dřív jsem se procházela lesem a představovala si ty nejpodivnější tvory, které tam jisto jistě žijí. V současnosti většinou přemýšlím, jak jsem se pohádala se spolužačkou nebo na to, co mě čeká

Městská knihovna Břeclav - mladí čtenáři

ve škole. Když si ale vzpomenu na své malé strážce, které jsme si kdysi s kamarádkou vymyslely, udělá se mi hezky, jelen, pes, štír, vydra, orel... Začínám číst náročnější knihy, 1984, Proměnu, Farmu zvířat. Těším se, až se zase vrátím k Tobiaši Lollnesovi, japonským pohádkám... Možná je to, co cítím, dospívání, ale já nechci být dospělá. Fantazie je jedna z nejkrásnějších věcí na světě a rozhodně ji nenechám ze mě vymizet. Tak si držím palce.

25. 10. 2017 – sexta

Miluji hudbu. Dřív jsem asi žila fantazií. Teď hudbou. Docela mě to mrzí, ale když mám chvíli na to vzít si knížku, nandám si sluchátka a poslouchám. S hudbou si udržuji fantazii... Nedávno jsem četla Hamleta a ten mě moc bavil. Stejně jsem se ale nenakopla a nečtu.

5. 4. 2019 – septima

Už čtu. Teď jsem dočetla Nesba a začínám Čtyři dohody. Mám pocit, že potřeba číst ve mně pomalu roste... fantazie už nemizí....

Druhá ukázka

1. 10.2014 – tercié

Já čtenář. Zbožňuji čtení. Četla bych pořád. Nerada přeskakuji. Potom mám totiž něco jako špatné svědomí. Stejně jako když jsem byla menší a koukala na televizi z takového úhlu, že mi něco zakrývalo obrazovku. Mám pocit, že zrovna v tom úseku bylo něco důležitého. Pokud se mi nějaká kniha opravdu líbí, čtu pořád, a takových knih je dost. Třeba jsem se probudila ve 3 hodiny v noci a začala si číst ve světle lampy za oknem... vlastně

mám možnost číst vždy a je mi líto lidí, co to nemají.

17. 6. 2016 – kvarta

Teď, po malých maturitách, jsem na sebe jako čtenáře docela hrdá. Svých „povinných“ pět knih jsem přečetla víceméně s chutí. Stařec a moře. Proměna. Jméno růže. Válka s mloky. Havran. I když jsem se na začátku bála, že mě budou nudit, že je nepochopím, tak jsem je myslím celkem pochopila. Teď mám trochu problém najít dobrou knihu na prázdniny, ale myslím, že najdu. Vždyť knih je strašně moc (i když těch dobrých asi ne).

25. 10. 2017 – sexta

Proč čtu? Teď už čtu jen kvůli odpočinku. Nemám čas ani náladu, abych četla kvůli poučení. Potřebuji něco před spaním, při čem nemusím myslet na nic. Něco, co mě odpoutá od „starostí tohoto světa“ a na chvíli přesune jinam. Možná proto jsem teď tak ráda podruhé přečetla Dva životy pana Perla. Promyšlenou pohádku z mnoha světů, mnoha časů, ale jen o pár lidech. Myslím, že jsem unavený čtenář, který nechce kvůli vědění, ale kvůli úniku a odpočinku.

5. 4. 2019 – septima

Říjen 2017 – to už je strašně dávno. Teď už nemám čas číst ani před spaním. Když jdu spát, tak padnu do postele a spím. A například v tramvaji číst nemůžu. Mám špatné svědomí. Víím, že mám udělat spoustu věcí, a když si čtu, mám pocit, že se flákám. A tak radši nedělám nic nebo poslouchám muziku. Možná o prázdninách. Můj plán je napůjčovat si povinnou četbu a číst si na chalupě.

Bude vás zajímat, že...

... první místo v kategorii nad 15 000 obyvatel získala v celostátní soutěži **Kamarádka knihovna 2018-2019 Masarykova veřejná knihovna Vsetín**. Soutěž o nejlepší dětské oddělení daného období organizuje Svaz knihovníků a informačních pracovníků. Ve Vsetíně je přes 51 % dětí do 15 let registrováno v knihovně, v dětském oddělení pro ně knihovnice připravily 530 kulturních a vzdělávacích akcí. Prestižní ocenění si tedy opravdu zaslouží ...

Rozhovor s PhDr. Zdeňkou Friedlovou

Helena Gajdušková

helenagajduskova@gmail.com

Kolik let jsi strávila ve zlínské knihovně? V jakých pozicích jsi působila?

Ve zlínské knihovně působím od konce roku 1995, nejprve jako vedoucí služeb a od roku 1999 jako ředitelka – tehdy to byla Knihovna Františka Bartoše ve Zlíně a měla okresní působnost. V roce 2002 vznikla Krajská knihovna Františka Bartoše, absolvovala jsem úspěšně výběrové řízení na pozici ředitelky a jako ředitelka pracuji v knihovně dosud.

V oboru působím od roku 1979, pracovala jsem ve středisku vědecko-technických informací firmy Incoma a v Oborovém informačním středisku n. p. Svit ve Zlíně.

Jaká byla Tvoje pracovní praxe před nástupem do zlínské knihovny? Víš, že jsi nějaký čas pracovala na odboru sociálních věcí města Zlína. Ovlivnila praxe v sociální oblasti i tvůj pohled na knihovnu, knihovnictví, čtenáře?

V letech 1992–1995 jsem pracovala na odboru sociálních věcí Magistrátu města Zlína a byla to pro mne významná životní zkušenost. Poprvé jsem řídila tým lidí, moje oddělení mělo odpovědnost za vyplácení sociálních dávek a poskytování sociálních služeb zdravotně znevýhodněným, starým lidem v nouzi a nezaměstnaným. Najednou jsem se ze světa zpracování adresných informací a rešerší dostala do světa lidí v obtížné životní

situaci a závislých na sociální pomoci. Devadesátá léta byla dobou nastavování těchto služeb, jejich budování. Měla jsem možnost se hodně naučit od svých kolegyně a kolegů včetně komunikace s komplikovanými klienty a uvědomila jsem si, jak zásadní je správné nastavení pracovních

procesů, znalost legislativy, odborné kompetence, ale především vytváření týmu, který má společný cíl a může se na sebe spolehnout. Jsem ráda, že jsem tuto pracovní etapu mohla prožít a v dalších letech jsem si

mnohokrát uvědomila, jak je užitečné, když si pracovníci knihovny vyzkouší i jinou profesi.

Co Tě přimělo ke změně – od sociální oblasti ke knihovnictví?

Oslovili mne ze zlínské okresní knihovny. Absolventů z oboru knihovnictví, který jsem vystudovala na FF UK, nebylo ve Zlíně mnoho, a přesvědčili mne, abych využila své znalosti v oboru. Měla jsem chuť pracovat o oblasti veřejných knihoven, věnovat se i kulturním aktivitám, ke kterým jsem měla vždy vztah.

Od roku 1999 jsi pracovala ve funkci ředitelky. Jaká byla knihovna tehdy?

Knihovnictví – tak jako jiné obory, které využívají soudobé informační technologie, prodělalo

zásadní a poměrně rychlý vývoj. Pamatuji si čekání na internetové připojení z jednoho počítače v knihovně přes telefonní linku, budování optické trasy do knihovny, vytváření knihovní databáze a online katalogu, první digitalizační projekty, napojení na centrální služby atd. – všechny etapy využívání informačních technologií, kterými postupně prošly a procházejí veřejné knihovny. Technologický pokrok výrazně zasáhl do rozvoje oboru, poskytl mu nové nástroje a možnosti, na druhou stranu internet a mobilní zařízení odvedly z knihoven část uživatelů, respektive omezily využívání jejich služeb. A to nejen tím, že nabídl operativní možnost dostat se online k informacím, ale i komunikovat prostřednictvím sociálních sítí, bavit se a vzdělávat. Klasické knihy a periodika doplnily elektronické zdroje a e-knihy. Čas máme každý jen jeden a vybíráme si, čemu ho budeme věnovat. Na začátku tisíciletí se knihovny označovaly jako informační centra a zdůrazňovaly, že neposkytují jen klasické výpůjční služby. Později se velká část veřejných knihoven přihlásila k roli komunitních center a v současnosti zdůrazňují svou roli v celoživotním vzdělávání.

Už za Tvého působení prošla knihovna zásadními změnami – Zlín se stal krajským městem a z okresní knihovny vznikla ze dne na den knihovna krajská. Za Tvého působení se knihovna přestěhovala z budovy staré školy do areálu Baťovy továrny. Jak hodnotíš tyto změny?

Obě změny – vznik krajské knihovny i přestěhování do nových prostor – hodnotím jako pozitivní. Zlínská knihovna se dlouhodobě soustředila na budování široce koncipovaného knihovního fondu, v naučné literatuře především v oblasti humanitních oborů. Oproti vědeckým knihovnám v jiných krajích měla handicap, že celostátní povinný výtisk periodického tisku a monografií vydaných ve Zlínském kraji získala až v roce 2003. Bylo důležité, že se vznikem Univerzity Tomáše Bati vznikla z fakultních knihoven moderně koncipovaná univerzitní

knihovna a krajské město má dvě výkonné knihovnické instituce. Hodně úsilí stálo po vzniku krajské knihovny udržení městské funkce, kterou jsme měli jako okresní knihovna, nastavení pravidel financování, správy majetku obvodních knihoven a poboček. Je to trvalý proces. Stejně tak bylo potřeba nastavit poskytování regionálních služeb knihovnám ve Zlínském kraji. Zásadní byla možnost se opřít o celostátní metodiku poskytovanou Knihovnickým institutem při Národní knihovně ČR a knihovnická obec jako celek velmi dobře spolupracovala. Ve Zlínském kraji jsme zachovali teritoria působnosti pověřených knihoven podle území okresů, a mohli jsme se tak v zajištění regionálních služeb opřít o velmi dobře fungující bývalé okresní knihovny v Kroměříži, Uherském Hradišti a Vsetíně.

Prostory v historické budově z roku 1896 na tř. Tomáše Bati knihovna užívala do roku 2013, knihovníci i čtenáři měli tuto budovu rádi díky její jedinečné atmosféře i umístění v parku. Budova však už řadu let nevyhovovala prostorově, neumožňovala některé služby a měla řadu stavebních problémů. Velká část fondu byla umístěna v detašovaných skladech a musela se dovážet. Nová knihovna tyto problémy vyřešila a můžeme fungovat v moderním prostoru koncipovaném pro knihovnické služby a realizovat řadu akcí, které v bývalé budově nebyly možné. Důležité je, že knihovní fond je pod jednou střechou a operativně dostupný uživatelům.

Které období bylo nejtěžší?

Složitějších období bylo více, nejnáročnější byla ze zpětného pohledu etapa přípravy působení knihovny v nových prostorách, jednání o provozním modelu fungování a financování s městem a krajem a zároveň koncipování služeb knihovny a organizace vlastního stěhování. Nejvíce si vážím toho, že tým pracovníků knihovny je kvalitní, různorodý a spolehlivý, každý má svou roli a poslání a můžeme se o sebe opřít.

Co se Ti jako ředitelce nejvíce povedlo a co bys z dnešního pohledu udělala jinak?

To, co se povedlo, je výsledkem práce týmu. Mám radost, že knihovna plní svoji roli i v kulturním životě města, letos např. pořádáme už 10. ročník festivalu Literární jaro Zlín. Některé věci bych dnes při koncipování fungování knihovny v nových prostorách řešila jinak (např. výšku regálů ve volných výběrech), není úplně ideální nastavení provozního modelu, ale i to je možno v budoucnu změnit.

Jak se změnili za dobu Tvého působení čtenáři?

Postupně se zmenšuje skupina náruživých čtenářů, kteří si odnášejí z knihovny 10 – 20 knih a časopisů měsíčně. Lidé si více vybírají, využívají možností rezervace a objednávek konkrétních titulů, čas je stále vzácnější. Lidé výrazně více navštěvují knihovnu jako místo pro svoje kulturní vyžití, úspěšné jsou klubové aktivity, přednáškové cykly a nejrůznější akce.

Pokud pohlédneme na knihovnu obecně, čím by podle Tebe měla být?

Zaměřím se nyní pouze na veřejné knihovny. Měly by být užitečným místem pro svou obec a město, základnou pro podporu formálního i neformálního vzdělávání, místem kultivace společnosti, kulturního života a měly by podporovat soudružnost komunity. Knihovny by měly společně s rodiči a školami vyvinout maximální a dlouhodobé úsilí, aby se četba souvislých textů a znalost literatury nestaly znovu záležitostí pouze úzké skupiny obyvatelstva.

Kam směřuje podle Tvého názoru knihovnictví, jak bude vypadat knihovna budoucnosti?

Netroufám si předvídat. Za zásadní považuji, aby knihovny udržely kontakt s vývojem společnosti, nabízely jí to, co potřebuje pro vzdělanost

svých občanů. Aby i v době elektronických informačních zdrojů byly informace, znalosti a kulturní dědictví dostupné všem. Největší úkol v současnosti vidím ve spravedlivém vybalancování autorských práv a práv občanů na přístup ke kultuře a vzdělávání. Tam by měl efektivněji roli sehrát stát.

Co bys popřála zlínské knihovně do dalších let?

Aby se jí dařilo naplňovat své poslání, měla dostatek finančních prostředků a podporu veřejnosti, dobrý a výkonný tým a hlavně spoustu nadšených a věrných čtenářů a návštěvníků.

Co bys vzkázala čtenářům časopisu Duha?

Velkou část čtenářů Duhy tvoří knihovníci a knihovnice, jako já. Přála bych nám, abychom si zachovali nastavení pro spolupráci a vzájemnou inspiraci, ke které Duha výrazně přispívá.

Děkuji za rozhovor.
Helena Gajdušková

Redakce časopisu Duha připojuje gratulaci paní ředitelce PhDr. Zdeňce Friedlové u příležitosti jejího pracovního výročí působnosti v oboru, z toho dvacet let na pozici vrcholového manažera Krajské knihovny Fr. Bartoše ve Zlíně, s přáním mnoha dalších úspěchů a tvůrčího elánu při naplňování budoucích vizí knihovny, v minulosti tak často odvážných a inspirativních.

PhDr. Zdeňka Friedlová dokončila v roce 1986 studium oboru Knihovnictví a vědecké informace na Univerzitě Karlově v Praze. Od roku 1998 pracuje jako ředitelka nejprve Okresní knihovny ve Zlíně, od roku 2002 jako ředitelka Krajské knihovny Františka Bartoše ve Zlíně. Je členkou Ústřední knihovnické rady ČR, poradního orgánu ministra kultury. V roce 2014 byla za významný přínos k rozvoji českého knihovnictví oceněna Medailí Z. V. Tobolky.

Právní poradna: půjčování audioknih

Soňa Dresslerová

Sona.Dresslerova@mzk.cz

Jak má knihovna v souladu s právními předpisy postupovat při půjčování audioknih?

Pro posouzení práva knihoven půjčovat audioknihy je rozhodující, zda nositelé práv k audioknihám dle z. č. 121/2000 Sb. poskytli knihovnám právo k tomuto půjčování, protože dle z. č. 121/2000 Sb. autorského zákona k audioknihám má práva dle tohoto zákona výrobce zvukového záznamu (§ 75) a výkonný umělec (§ 71).

Dle § 95 autorského zákona jsou práva výkonného umělce a výrobce zvukového záznamu (audioknih) pod tzv. kolektivní správou (plná správa majetkových práv autorských nebo práv souvisejících s právem autorským nositelů práv k jejich zveřejněným nebo ke zveřejnění nabídnutým dílům, uměleckým výkonům, zvukovým nebo zvukově obrazovým záznamům, která je vykonávána k jejich společnému prospěchu. Kolektivní správou není zprostředkování uzavření licenční nebo jiné smlouvy ani příležitostná nebo krátkodobá plná správa jiných než povinně kolektivně spravovaných práv), v rámci které všechny nositele těchto autorských práv zastupuje kolektivní správce (INTERGRAM).

Dle § 9 odst. 2 písm. f) z. č. 257/2001 Sb., knihovního zákona za knihovny zřízené dle knihovního zákona uzavřela Národní knihovna ČR s kolektivními správci OSA, DILIA, INTERGRAM kolektivní licenční smlouvu o půjčování zvukových záznamů zachycujících autorská díla, umělecké výkony výkonných umělců a jiné zvuky. Práva knihoven půjčovat audioknihy se tak řídí touto smlouvou.

Dle smlouvy mezi kolektivním správcem a Národní knihovnou, která zavazuje

a opravňuje všechny knihovny dle knihovního zákona, mohou knihovny audioknihy půjčovat, pokud neposkytnou vypůjčitelům žádné technické zařízení k rozmnožování chráněných děl, uměleckých výkonů a jejich zvukových záznamů v prostorách knihovny ani mimo ně takto:

- prezenčně bez omezení,
- absenčně zvukové záznamy nabyté knihovnou před více než 9 měsíci před půjčením – ledaže je nade vši pochybnost prokazatelné, že zvukový záznam byl vydán před více než 9 měsíci, v pochybnostech smí knihovna zahájit půjčování v říjnu roku následujícího po roce, který je uveden u značky © nebo © vydavatele,
- absenčně zvukové záznamy bez omezení dobou nabytí:
- registrovaném uživateli, který je zdravotně postižen a výpůjčka souvisí s jeho postižením dle § 38 odst. 2 autorského zákona,
- zvukové záznamy, které spolu s tištěným dokumentem tvoří dohromady nerozlučný celek,
- registrovaným uživatelům pedagogům,
- registrovaným uživatelům, studentům hudebních škol v knihovnách hudebních škol vyjmenovaných v příloze smlouvy mezi kolektivními správci a Národní knihovnou (přílohu je možné je možné nalézt v registru smluv ID smlouvy 4227348).

Za udělení oprávnění k půjčování zvukových záznamů dle této smlouvy hradí Národní knihovna odměnu uvedenou ve smlouvě

a jednotlivé knihovny odměnu rovnající se 40 % celkové částky, které za dané období vybraly od registrovaných uživatelů na úhradu svých vynaložených nákladů v souvislosti s půjčováním zvukových záznamů (do této částky se nezapočítává úhrada nákladů vynaložených na administrativní úkony spojené s registrací vypůjčitelů knihovny, platba za rezervaci zvukového nosiče pro vypůjčitele, pokud výše této platby nepřevyšuje obvyklou platbu za rezervaci ostatních druhů dokumentů knihovního

fondů knihovny, náhrada škody a platba související s likvidací škody způsobené vypůjčitelem na půjčeném zvukovém nosiči, smluvní pokuta zajišťující včasné a řádné vrácení nosiče zvukového záznamu – knihovna je povinná v rámci smluvní pokuty vybrat od vypůjčitele úhradu svých vynaložených nákladů za období, o které byla lhůta překročena, a z této úhrady uhradit správcům odměnu ve výši 40 %). Odměna je hrazena knihovnami dle výše skutečně vybraných částek, a to čtvrtletně.

Dotační titul Obecní knihovny v roce 2019

Monika Kratochvilová

Monika.Kratochvilova@mzk.cz

Začátkem roku 2019 schválila Rada Jihomoravského kraje v rámci dotačních programů „Program rozvoje venkova Jihomoravského kraje pro rok 2019“, jehož součástí je již čtvrtým rokem **dotační titul Obecní knihovny** určený na podporu rozvoje a modernizace knihoven v obcích do 3 000 obyvatel. Lhůta pro podávání žádostí byla v letošním roce od 14. 2. do 1. 3. 2019.

Celková výše finančních nákladů na jeden projekt byla v rozmezí od 50 000,- až 100 000,- Kč, přičemž podíl kraje představuje

maximálně 50 % uznatelných výdajů. Mezi uznatelné položky patřilo:

- počítačové vybavení,
- čtečky, tiskárny, skenery, promítací zařízení, rozmnožovací stroje,
- softwarové vybavení,
- mobiliář vnitřního vybavení – nábytek, koberce, regály,
- drobné stavební úpravy (neinvestičního charakteru pouze v kombinaci s pořízením inventáře).

Přehled žadatelů podle regionů a velikosti sídla

Region	Počet obyvatel				Počet žádostí	Výše schválené dotace	První žádost o dotaci
	0 až 500	501 až 1 000	1 001 až 2 000	2 001 až 3 000			
Blansko	8	6	1		15	568 000	4
Brno-venkov	4	6	5	2	17	657 000	8
Břeclav	4	3	3	1	11	436 000	8
Hodonín	3	3	1	1	8	323 000	5
Vyškov	2	6		1	9	335 000	1
Znojmo	10	4	2		16	571 000	13
CELKEM	31	28	12	5	76	2 890 000	39

V rámci jednoho projektu bylo možné žádat o kombinaci všech výše uvedených nákladů, přičemž u tohoto dotačního titulu poskytuje Jihomoravský kraj obcím výjimku – mohou si podat žádost i v jiném dotačním titulu.

Podle pravidel pro poskytnutí dotace byly žádosti hodnoceny podle kritérií:

- a) velikost žadatele (počet obyvatel),
- b) účast žadatele v krajském kole soutěže „Vesnice roku“ v letech 2012–2018,
- c) spolupráce s Jihomoravským krajem v roce 2018 – upřednostněny byly obce podílející se na zajišťování systému IDS,
- d) pomocným kritériem byla realizace akce v hospodářsky problémovém regionu (regiony vymezené ve Strategii regionálního rozvoje ČR 2014–2020, obce na území obcí s rozšířenou působností, tzn. Hodonín, Kyjov, Veselí nad Moravou, Mikulov, Moravský Krumlov a Znojmo).

Při rovnosti bodového hodnocení byly obce z uvedených oblastí upřednostněny.

Bylo podáno celkem 95 žádostí s požadavkem ve výši 3,723 mil. Kč. Rozsah bodového hodnocení byl 2-14 bodů. Vzhledem k předem limitované částce a bodovému hodnocení žádostí bylo schváleno 76 žádostí ve výši podpory 2,890 mil. Kč.

Dotace byla schválena žadatelům, kteří obdrželi 6 a více bodů.

Největší počet žádostí (77,6 %) podaly obce do 1 000 obyvatel (31 obcí). Více jak 50 % žádostí bylo z obcí, které dosud dotační titul Obecní knihovny nevyužily (51,3 %). Mezi žádostmi byly požadavky na zlepšení technického a sociálního zázemí, vybavení čítárny, obnova interiéru, výměna regálů, oken, podlah, nákup multifunkční tiskárny nebo vybavení pro přednáškovou činnost.

Proměny obecních knihoven v Jihomoravském kraji a přínosy dotace jsou obsahem brožurky, kterou koncem roku 2018 vydala MZK v Brně a která je dostupná elektronicky. Obce mohou v případě zájmu využívat poradenství k rekonstrukci či interiérovému designu, které nabízí Metodické centrum pro výstavbu a rekonstrukce knihoven při Moravské zemské knihovně v Brně.

Také letošní rok přinesl knihovnám v Jihomoravském kraji příležitost k inovacím interiéru přispívající k proměně jejich vnímání jako otevřených moderních prostor ke společnému setkávání a rozmanitým aktivitám, které nově zařízené a vybavené knihovny umožňují. Obecní knihovny se tak s pomocí krajské dotace stávají přirozeným centrem stmelujícím komunitní život a probouzející zájem obyvatel o historii, současnost i budoucnost jejich obcí.

Bude vás zajímat, že...

... **Cenu českých knihovníků**, prestižní ocenění SKIP udělované při příležitosti konání valné hromady svazu za dlouholetou vynikající činnost, zejména za aktivity spojené s řízením, modernizací, automatizací a výstavbou knihoven, obdrželi 13. 6. 2019 v prostorách Národní knihovny ČR: **paní Hana a pan Miroslav Bláhovi** z Místní lidové knihovny v Kostomlatech nad Milešovkou, **paní Jana Galášová**, ředitelka Městské knihovny v Českém Těšíně, **Mgr. Ladislava Zemánková**, působila mnoho let jako metodička a odborník na statistiku a knihovnickou legislativu v Národní knihovně ČR, **PhDr. Helena Gajdušková**, emeritní ředitelka Masarykovy veřejné knihovny ve Vsetíně, a **Mgr. Jana Kroulíková**, ředitelka Městské knihovny v Litomyšli. Všem oceněným redakce časopisu Duha srdečně gratuluje! ...

Inkubátor sociálních inovací v knihovnách

Tomáš Štefek
stefek@phil.muni.cz

Projekt Sociální inovace v knihovnách Kabinetu informačních studií a knihovnictví letos organizuje druhý ročník mentorských inkubačních programů pro knihovny. Inkubačních proto, že týmy knihovnic a knihovníků v nich vezmou svůj záměr, a ověřenými postupy jej ze zárodku postupně vyvíjejí v konkrétní návrh a plán služby nebo aktivity s maximální pravděpodobností úspěchu. Takovým záměrem může být např. navrhnout coworkingový prostor, nastartovat spolupráci s jinými organizacemi, oslovit mládež, pomáhat lidem poznat pravdu od lži, pomáhat jakkoli znevýhodněným lidem, nebo prostě dělat aktivity tak, aby lidi zajímaly.

Užitečnost lidem venku, spokojenost lidem uvnitř

Program chce pomoci knihovnám, a především lidem v nich pracujícím, být pro občany svých měst užitečnější, a se sebou samotnými spokojenější. Vše, co se v inkubátorech děje, jsou způsoby, jak toho dosáhnout. A ostatní jevy, jako např. efektivnější způsoby práce, rozvoj týmové práce, navazování a rozvoj spolupráce a partnerství, či posilování pozice knihovny v obci, jsou možné důsledky této změny.

Chybovat je dobré

Citace absolventky: „Odněsla jsem si, že dělat chyby není špatné, člověka to může naopak posunout správným směrem.“

Z prvního ročníku si odnášíme spoustu ponaučení, nějakou tu chybu jsme udělali. Vždy jsme však měli možnost ji hned na místě pojmenovat, a v přímé spolupráci s účastníky program vylepšit. Víte, co se díky tomu stalo? Lidé pocítili, že program je opravdu jejich. Vytvářeli jsme jej tím totiž společně. Pro účastníky inkubátoru chyby neexistují, dokonce ani neúspěch. Jen včasné

ponaučení o tom, že buď jdou správnou cestou, nebo že něco nemá cenu dělat. Jenom samotní účastníci našich programů jsou totiž odborníci na to, co jim a jejich knihovnám může nejlépe pomoci. Proto kromě plánování a organizace workshopů opravdu velké množství času trávíme vyptáváním se knihovnic a knihovníků na vše, co se týká jejich situace a co jim může pomoci.

Kdo je tady odborník?

Citace absolventky: „Nemyslete si, že vaše uživatele dobře znáte.“

Právě tento zmíněný princip se snažíme ukázat účastníkům inkubátorů. Tedy že bez aktivního zájmu o své uživatele, o to, jaké problémy řeší, a bez neustálého ověřování toho, že jim jejich služby opravdu pomáhají, jde jen těžko poskytovat skvělou službu. Občas se i bez tohoto postupu podaří vymyslet a nastavit něco, co se lidem líbí. Jenže líbit se může být málo. Libost se časem nasytí, podobně jako dítě omrzí hračka. Tím spíš, když jich má na výběr příliš. A když knihovny o pozornost lidí soutěží s dalšími subjekty. Hodnota služby jde totiž dobře vyjádřit představou situace, kdy o ni člověk přijde, kdy přestane fungovat. Jak moc pak komu bude chybět to, co děláme? Největšími odborníky na to, co lidé potřebují a chtějí, jsou oni sami. Ptejme se jich. Největšími odborníky na to, jak by měly služby fungovat, jsou lidé, pro které je děláme. Učme se od nich. Proto se v inkubátorech snažíme ukázat, že jít za lidmi a správným způsobem se jich ptát je dobré a může to být tou nejzajímavější a nejužitečnější částí práce.

Nápad je jen domněnka

Citace absolventky: „Je dobré znát co nejdříve ve reakce uživatelů, abychom nešli špatným směrem.“

Mnohým z nás se stalo, že jsme pro naše uživatele připravili něco extra, investovali do toho čas, peníze, energii. A oni "nepřišli". Nevzali to za své, netrefili jsme se. *"Připravila jsem pro mladé volnočasovou aktivitu kolem tvorby manga – sehnala peníze, režiséra, lektora, techniku. Přišli dvakrát a pak už ne."* V procesu, kterým v inkubátoru pracujeme, je každé rozhodnutí postaveno na ověření a důkazu, že budoucí uživatelé služby ji budou potřebovat, používat, mít rádi. Nejistota je riziková a vyčerpává. Abychom v navrhování všeho, co děláme, měli jistotu úspěchu, děláme s účastníky malé kroky. Po každém z nich se rozhledneme kolem a ptáme se lidí, co na to říkají, kolegů a partnerů, zda vidí něco, co my ne, a ptáme se také sebe, jestli nás to baví a naplňuje. Protože jít slepou uličkou je plýtvání časem a penězi. Protože dělat něco, v čem se necítíme dobře, je plýtvání energií. A čekat, až bude vše dotažené do detailu, se nemusí vyplatit. Lidé rádi používají věci a služby, které si vymyslí a "vyrobí" sami, na jejichž vzniku se podílí.

Ven s tím

Citace absolventa: „Mám větší důvěru v tým a v sebe sama."

Když čekáme na nápad, představujeme si jeho příchod jako blesk z čistého nebe, dotek múzy. Jenže za těmi nejúspěšnějšími nápady bývá hodně práce. A nikdy nejde o práci jednotlivce. Nejlepší nápad bývá tím posledním v řadě mnoha nápadů mnoha lidí, kteří na sebe vzájemně reagují, a kteří se nakonec na něčem dohodnou. Nejlepší nápad může vzniknout tím, že se spojí dohromady několik výjimečných nápadů. V inkubátoru lidem ukazujeme, jak se navzájem inspirovat, jak přivádět nápady na svět, jak vybírat ty nejlepší, jak

je spojovat, a jak zajistit, aby stály na pochopení uživatelů a toho, čím by jim měly pomáhat. Ale také jak nápady „prodat“ – tedy představit je kolegům a šéfům, aby je správně pochopili, a představit je uživatelům, abychom zjistili, co oni na to. A to nejlépe hned. Nápady totiž mají omezenou trvanlivost. Pokud si v hlavě nebo v šuplíku nějaký hýčkáme dlouho, máme k němu vybudovaný citový vztah. V takovém případě nám jej už nikdo nevymluví, i když není zrovna dobrý. Proto bychom měli s nápady vyjít na světlo co nejdříve, i když nejsou domyšlené, i když návrh není dotažený. Dělat malé kroky, podělit se s kolegy i s uživateli, a nechat je dotvářet jej. Možná už potom nebude tak úplně náš a bude si žít vlastním životem, ale bude fungovat – uživatelům pomáhat, a knihovnice a knihovníky naplňovat a motivovat.

Na podzim třeba právě u vás

To jsou některé hlavní znaky způsobu práce, který se v programu snažíme zážitkem i pomůckami předat. Není toho málo, a chceme, aby si to všechno účastníci aktivně zažili. Proto trvá dohromady pět dní a ještě mají účastníci v mezidobí drobné úkoly. Proto jsme rádi, když se programu z jedné knihovny účastní více lidí, i někdo z vedení. A proto pocítujeme naplnění, když se absolvent vyjádří slovy: *„Inkubátor mě posunul nejen v mém profesním životě, ale i v mém osobním vidění lidí okolo mne."* V červnu tohoto roku pomocí inkubátorů pomáháme knihovnám Karlovarského a Ústeckého kraje, protože odtamtud vzešel největší zájem. Na podzim bychom rádi uspořádali ještě jeden program. Kde to bude, s kým a pro koho možná ještě stihnete ovlivnit tím, že vyjádříte svůj zájem na webu <http://komunitni.knihovna.cz/inkubator/>.

Bude vás zajímat, že...

... **Cena Arnošta Lustiga** se uděluje každoročně jednomu z žijících českých občanů, který se obdobným způsobem jako spisovatel Arnošt Lustig příkladně zasloužil o udržení a rozvoj společenských hodnot jakými jsou odvaha, lidskost, statečnost. Cena je udělována od roku 2011 Česko-izraelskou smíšenou obchodní komorou. Dne **16. května 2019 ji převzal generál Karel Řehla**, který působí v NATO. Ocenění mu předal předseda IKEM Jan Pirk a ministr zahraničí Tomáš Petříček ...

Jiří Mahen v množném čísle

Jiří Poláček

polacek@ped.muni.cz

Osmdesáté výročí smrti Jiřího Mahena, které připadlo na středu 22. května 2019, připomněla některá média (například Brněnský deník, Mladá fronta DNES, KAM v Brně, Starobrněnské noviny, Český rozhlas), impozantní výstava v Moravské zemské knihovně a také dvoudenní mahenovská konference. Konala se ve dnech 21. a 22. května v Knihovně Jiřího Mahena, která ji zorganizovala spolu se Společností Jiřího Mahena pod názvem *Jiří Mahen v množném čísle*. Záštitu nad ní převzala primátorka města Brna Markéta Vaňková.

Program prvního dne zahájil autor této zprávy, působící na Pedagogické fakultě Masarykovy univerzity. Ve svém referátu nazvaném *Básník životní celistvosti* (takto Mahena nazval Arne Novák v Lidových novinách den po jeho smrti) nejprve připomněl poslední mahenovskou konferenci, jež se konala v Brně 7. prosince 1982 a z níž v následujícím roce vyšel sborník. Poté podal nástin Mahenova života i mnohostranné tvorby a publiku ukázal některé Mahenovy portréty a karikatury. Nakonec osvětlil okolnosti jeho sebevraždy a její ohlas: v dobových periodikách vyšlo zhruba sto čtyřicet různých nekrologů, vzpomínek a zpráv; mimoto vzniklo několik básní, jejichž autory byli Karel Toman, Vítězslav Nezval, Konstantin Biebl či František Halas.

Druhý referát přednesl Jiří Kudrnáč z Filozofické fakulty Masarykovy univerzity. Dal mu název *Utváření Mahenova obrazu v literární historiografii*, přičemž zhodnotil první mahenovskou monografii, kterou napsal Artuš Drtil, a soudy několika literárních kritiků o Mahenově tvorbě. Zaměřil se hlavně na kritické projevy F. X. Šaldy, jenž mimo jiné pochválil Mahenovy

Balady (1908), ale odsoudil hru *Janošík* (1910). Kudrnáč se věnoval rovněž soudům Arna Nováka, Vítězslava Nezvala a dalších osobností.

Tematicky na něj navázal Martin Tichý z Filozoficko-přírodovědecké fakulty Slezské univerzity v Opavě, neboť i on hovořil o soudobé kritické odezvě Mahenova díla. Soustředil se na ohlas románu *Kamarádi sobody* (1909) ve spojitosti s recepcí dalších dvou románů: *Šrámkova*

Stříbrného větru (1910) a románu Zdenky Háskové *MLádí* (1909), který je ve srovnání s oběma předchozími romány už téměř zapomenutý, což platí i o jeho autorce, ženě Viktora Dyka. Publikum pak velmi upoutalo vystoupení Martina Tomáška z Filozofické fakulty Ostravské univerzity pojmenované *Toulky vzpomínkami*. Šlo o interpretaci textů z Mahenovy knížky *Toulky a vzpomínky* (1931), podanou s velkým osobním zaujetím.

V dalším bloku zaznělo šest referátů. Ondřej Sládek, který působí na Pedagogické fakultě Masarykovy univerzity a na Ústavu pro českou literaturu AV ČR, objeveně promluvil o shodách Jiřího Mahena a Jana Mukařovského v uvažování o prozaické tvorbě, divadlu či jazyku. Po něm vystoupil Vladislav Raška, bývalý ředitel Knihovny Karla Dvořáčka ve Vyškově. Posluchačům přiblížil činnost proslulého vyškovského tiskaře Františka Obziny, s nímž spolupracovala řada známých nakladatelů (například Josef Florian nebo Otakar Štorch-Marien) a který tiskl knihy bratří Čapků a mnoha dalších tvůrců včetně Jiřího Mahena. Publikum ocenilo, že několik Mahenových děl vzešlých z Obzinyovy tiskárny mu Raška ukázal.

Tři následující referáty se týkaly sféry dramatu a divadla. Rektor Janáčkovy akademie

múzikých umění Petr Oslzlý objasnil spojitost Divadla Husa na provázku s Mahenovým stejnojmenným souborem takzvaných filmových libret z roku 1925. Vyzvedl roli teatrologa Bořivoje Srby při vzniku uvedeného divadla, jež své působiště mělo řadu let v brněnském Domě umění, osvětlil korespondenci jeho poetiky s řečenou Mahenovou knížkou, ale poukázal i na občanskou nepodlehlost jeho aktérů, které právem přičkl mahenovské rysy.

Veronika Valentová z Moravského zemského muzea poté charakterizovala obecně málo známé rané hry Jiřího Mahena. Patří k nim například *Juanův konec* (1905), *Úspěch* (1906), *Klíč* (1907), *Josef se vrátil* (1919) či *Náměsíčný* (1919). Valentová tyto krátké hry, jež zčásti tvořily součást repertoáru slavného kabaretu Červená sedma (*Juanův konec*, *Josef se vrátil*), interpretovala jako reflexe dobové reality i jako manifestaci šíře Mahenovy dramatické tvorby.

Marek Lollok z Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity pak obrátil pozornost obecně na současný návrat k této tvorbě: posoudil inscenaci Mahenova *Janošíka* (1910), kterého ovšem Martin Františák roku 2018 uvedl v Mahenově divadle v osobité podobě pod názvem *Janošík Revisited*. Lollok poukázal – s odkazem na anketu divadelních kritiků a teatrologů v Milíři 15/2013 – na problematičnost inscenování Mahenových dramát a nutnost tvůrčího přístupu, k samotné Františákově úpravě se však vyjádřil dost kriticky.

Jednání prvního dne uzavřel Pavel Večeřa z Fakulty sociálních studií Masarykovy univerzity. Zaměřil se na Mahenovu báseň *Pozdrav svobodné vlasti*, jež vyšla v Lidových novinách 30. října 1918. Provedl její diskurzivní analýzu, přičemž nejprve objasnil teoretické a metodologické podloží svého přístupu k této básni, založeného na koncepci diskurzivní analýzy J. P. Geeho. Analyzoval motivy vlasti, jedince,

osudu nebo identity, a to poněkud jinak, než poezii interpretují literární vědci.

Druhý den mnozí účastníci konference nejprve navštívili Mahenův památník, kde si prohlédli všechny jeho zrekonstruované místnosti se zasvěceným výkladem pracovnice Knihovny Jiřího Mahena Martiny Kolaříkové.

V Mahenově pracovně je zaujaly knihy různých autorů s Mahenovými poznámkami, které dotvářejí jeho portrét a mohou být východiskem dalších odborných prací (například o Mahenovu vztahu k Vladislavu Vančurovi či k Janu Mukařovskému).

V Knihovně Jiřího Mahena potom zazněly poslední čtyři referáty. Ředitelka této knihovny Libuše Nivnická nazvala své vy-

stoupení Na návštěvě u Mahenů. Připomněla, že uvedená instituce nese Mahenovo jméno od roku 1959. Podrobně se zabývala historií Mahenova památníku a zdůraznila významnou roli, kterou při jeho budování sehrál Mahenův synovec Oldřich Haselmann. Přidala také osobní zkušenosti z knihovnické práce, v níž lze stále těžit z Mahenových názorů a aktivit.

Jiný charakter měl referát Jana Laciny z Ústavu geoniky AV ČR, který již několik let publikuje v Milíři, zpravodaji Společnosti Jiřího Mahena, reportážní příspěvky o Mahenových krajinách. Přiblížil je i účastníkům mahenovské konference, a sice jako krajinný ekolog: soustředil se na Mahenovo rodné Čáslavsko, na Slovácko a Brno, ale neopomenul ani krajiny, do nichž Mahen vyjížděl ze svého brněnského působiště, tedy Českomoravskou vrchovinu, Beskydy a jižní Moravu.

Po Janu Lacinovi, synovci malíře Bohdana Laciny, vystoupil bývalý ředitel Moravské zemské knihovny Jaromír Kubiček. Charakterizoval Mahenovu *Knížku o čtení praktickém* (1924) a jeho činnost ve Spolku veřejných obecních knihovníků, přičemž se zmínil i o dalších knihovnických spolcích a o čelných osobnostech

meziválečného knihovnictví. Zvláštní pozornost věnoval Mahenovu vztahu k jihlavskému knihovníku Stanislavu Rambouskovi (též na základě jejich korespondence), jehož loni zesnulý syn Jiří Rambousek patřil k významným znalcům Mahenova života a díla.

V posledním referátu se Marek Krejčí z pražského Centra pro slovanská umělecká studia zaměřil na Mahenova mladá léta a známé i méně známé osobnosti ovlivněné v mládí anarchismem. K těmto „kamarádům svobody“ náleželi například S. K. Neumann, Fráňa Šrámek, František Gellner a Karel Toman, ale i Josef Mach, Jaroslav Hašek či Z. M. Kuděj. Krejčí tak vytvořil náležitý kontext, jímž se sám Mahen zabýval ve své *Kapitole o předválečné generaci* (1934).

Název konference *Jiří Mahen v množném čísle*, který je narážkou na surrealistickou sbírku Mahenova přítele Vítězslava Nezvala *Žena v množném čísle* (1936), vyjadřuje velkou šíři Mahenových aktivit a sfér, do nichž zasáhl. Jak známo, psal poezii, prózu i dramata a jiné, žánrově osobité knížky, byl novinářem, knihovníkem, pedagogem na konzervatoři, divadelním režisérem a dramaturgem, kulturním organizátorem a vášnivým rybářem. Mahenovská konference, z níž vyjde sborník, samozřejmě mohla reflektovat jen část této šíře. Některé příspěvky připomněly – vzhledem k zmíněnému výročí náležitě – věci povytce známé, jiné však obohatily obraz Mahenova života a tvorby. Mnohé z nich potvrdily inspirativnost jeho odkazu, který je nutno popularizovat a rozvíjet.

Konstantin Biebl

IN MEMORIAM

Všechno je stín všechno je blud
Ubohý rybář Jiří Mahen
Stínem je řeka stínem je jeho prut
Stínem jsou i ti kapři z bahen

Sbohem buď sbohem falešný světe
Není to kapr není to štika není to lín
Všechno co chytneš ve vodách Lethy
Všechno je stín všechno je stín

Všechno je stín všechno je blud
Ubohý rybář Jiří Mahen
Stínem je řeka stínem je jeho prut
Stínem jsou i ti kapři z bahen

Bude vás zajímat, že...

... partnerem Knihovny Václava Havla se stala v letošním roce Moneta Money Bank. V květnu ve svých prostorách slavnostně otevřela **Knihovničku Václava Havla**. Partnerstvím chce banka podpořit šíření myšlenkového, literárního a politického odkazu Václava Havla. Zejména mladé generaci a široké veřejnosti chce zprostředkovat dílo dramatika, myslitele, člověka podporujícího svobodu a demokracii. Zaměstnanci si mohou knihy prolistovat nebo si je půjčit domů. Jedná se o první firemní Knihovničku v České republice...

Na návštěvě u Mahenů

Michaela Navrátilová, Martina Kolaříková

navratilova@kjm.cz, pamatnik@kjm.cz

Mastné knihy, pokrčené rožky, natržené stránky, rozpadlá knižní vazba – pro většinu knihovníků denní rutina. A většina knihovníků taky zná plakát „Braňte knihu!“ Humornou formou plakát poukazuje na čtenářské zlozvyky. Verše vymyslel Jiří Mahen a obrázky nakreslil Josef Lada. Originál plakátu je vystavený na Mahenově památníku. Nejen plakát, ale i korespondence mezi Mahenem a Ladou je k nahlédnutí.

14. 3. 2019 Slavnostní otevření Mahenova památníku

Mahenův památník byl v březnu 2019 znovu otevřen veřejnosti po několikaměsíční rekonstrukci. Dům na adrese Mahenova 8 je místem, kde spisovatel, dramaturg, novinář a knihovník Jiří Mahen trávil poslední roky svého života. Celá vila je zrekonstruovaná do období mezi 2 světovými válkami, je vybavená z části dobovým nábytkem a celkově působí dojmem „jakože jsme na návštěvě a ne v knihovně“. Běžná otázka návštěvníků Mahenova památníku je: „Máme se přezouvat?“

Vila je rozdělená na několik částí – přízemí, 1. patro a podkroví. V přízemí – v obývacím pokoji, kuchyni a jídelně Mahenových je nyní půjčovna pro dospělé čtenáře. V pokoji, kde dříve bydlela sestra Karly Mahenové (Marie Haselmannová) je čítárna s dětskou literaturou.

V 1. patře se mohou návštěvníci těšit na zrekonstruovanou Mahenovu pracovnu. K vidění je Mahenův stůl, jeho knihovna, ale třeba i postel. Na stěnách visí originály uměleckých děl, vytvořených Mahenovými kamarády, např. Procházkou a Milénem. Slyšet Mahenův hlas je možné po zvednutí dobového telefonního sluchátka.

V expozici (dříve pokoj Karly Mahenové) jsou k nahlédnutí ukázky z Mahenovy tvorby, fotografie, archivní materiály, ale třeba i osobní věci Mahena, např. klobouk, boty, šachy nebo rybářský prut. Samotná expozice je rozdělena do

5 celků – Mahen a jeho osobní život, Mahen jako knihovník, Mahen jako dramaturg, Mahen jako novinář a Mahen jako spisovatel. Expozici vévodí časová osa s nejdůležitějšími životními daty Jiřího Mahena. K dispozici je interaktivní tabule, která je z velké části tvořena archivním materiálem od našich partnerských institucí (Památník národního písemnictví, Moravské zemské muzeum, Moravská zemská knihovna a Národní divadlo v Brně). Chlubíme se Mahenovou korespondencí s jeho přáteli, např. Karlem Čapkem, Viktorem Dykem, Františkem Halasem, Vítězslavem Nezvallem, Jaroslavem Seifertem, Stanislavem Rambouskem, Karlem Teigem, Vladislavem Vančurou a mnohými dalšími. Unikátní jsou jeho rukopisné poznámky ke knihovnictví s dochovanými katalogizačními lístky nebo texty k rybářské problematice, kresby a popisy ryb.

Půdní prostor vily je upravený tak, aby působil vzdušněji a světleji. Konají se zde kulturní a vzdělávací programy pro veřejnost. Do budoucna je plánována rekonstrukce zahrady. Bude zbudován amfiteátr a část akcí se přesune na zahradu. Bibliobox je další novinkou památníku, vrácení knih je možné i mimo otvírací hodiny.

Mahenův památník má otevřeno v úterý, čtvrtek a neděli vždy od 10:00 do 12:00 a od 13:00 do 18:00. Přijďte, jste srdečně zváni!

Interiér Mahenova památníku

Interiér Mahenova památníku

Elektronické služby knihoven V.

Martin Krčál, Alena Paulusová

Martin.Krcal@mzk.cz, Alena.Paulusova@mzk.cz

Ve dnech 14. – 15. května 2019 se v Krajské knihovně Františka Bartoše ve Zlíně konal již pátý ročník konference Elektronické služby knihoven. Za dobu své existence si tato akce našla své publikum, o čemž svědčí i fakt, že její kapacita byla brzy vyčerpána. Konference se zaměřuje na technologie využitelné ve službách knihoven a sleduje aktuální trendy.

Konference byla zahájena úvodním příspěvkem **Martina Krčála**, který se snažil vysvětlit, proč knihovny potřebují centrální služby a jak je lze v knihovnách využít. Byl nastíněn princip hybridní knihovny, kdy jsou klasické služby doplněny online službami. V příspěvku zaznělo, že většina knihoven má velmi podobné služby a je třeba hledat postupy, jak je ještě více sjednocovat, aby mohlo dojít k propojování služeb na centrální úrovni. Přednášející dále definoval, jak by měl moderní centrální portál vypadat. Šlo zejména o možnost přístupu z jednoho místa ideálně ke všem službám knihoven, napojení na různé informační zdroje včetně kvalitních volně dostupných, řídit se trendy v oblasti vyhledávání nebo zohlednit zobrazování výsledků pro uživatele. Do budoucna bude pak důležitá tvorba oborových bran včetně digitálního kurátorství.

Integraci subsystémů do knihovny se zabýval druhý příspěvek prezentovaný ředitelkou Knihovny Jiřího Mahena v Brně **Libuší Nivnickou a Gabrielou Obstovou**, které se podělily o své zkušenosti se zaváděním nového knihovního systému, ekonomického systému a spisové služby do provozu své knihovny. Z pohledu technologií stojí za zmínku také implementace služby Brno iD do procesů knihovny.

V úvodním bloku pak **Michal Indrák** prezentoval aktuální stav a zejména nové uživatelské prostředí systému Kramerius. Kromě toho bylo popsáno technické řešení propojení Krameria na Seznam děl nedostupných na trhu a vlastní implementace celého řešení. Věnoval se i sjednocení vyhledávání

s Knihovny.cz, což může pomoci uživatelům, kteří používají obě služby. Stejně jako Knihovny.cz do budoucna plánují tvorbu virtuálních sbírek založených na digitálním kurátorství.

Zapomínat nelze ani na přístupnost webových stránek. Této problematice se dlouhodobě věnuje **Radek Pavlíček**, který ve svém příspěvku podhalil, co přinese nový Zákon o přístupnosti internetových stránek a mobilních aplikací a o změně zákona č. 365/2000 Sb., o informačních systémech veřejné správy a o změně některých dalších zákonů, jenž byl schválen PS ČR dne 20. 3. 2019. Z příspěvku vyplynulo, že zákon se drží pravidel WCAG 2.1 a oproti současnému zákonu přidává například institut nepřiměřené zátěže, vymezení právních subjektů a je aplikován na jakýkoliv obsah.

Následující program byl věnován automatizovaným knihovním systémům. **Petr Štefan** představil možnosti revize prostřednictvím nástrojů od společnosti KP-SYS a RFID technologie. Zajímavé bylo využití mobilního telefonu při revizích. Jana Šubová se zamýšlela nad tím, co vše by měl nabízet online katalog. **Zuzana Kantová** pak prezentovala zkušenosti se zaváděním systému Koha do neautomatizovaných poboček spadajících pod SVK Kladno. Zde je nutné říci, že knihovny se mohly zapojovat dobrovolně a toto řešení nevyužily všechny neautomatizované knihovny regionu Kladno.

Závěr prvního dne patřil programování v knihovnách. Příspěvek **Veroniky**

Hyblerové Trachtové ukazoval možnosti Ozobotů a jak je využívají v Městské knihovně v Praze. **Dana Calábková** zase představila mezinárodní projekt CoderDojo a systém bezplatných klubů programování. Cílem je propojení programátorů a lidí, kteří se chtějí naučit programovat. Zde se jako vhodná platforma nabízejí právě knihovny, což bylo ukázáno na příkladu Vědecké knihovny v Olomouci. Obecně lze tyto programovací aktivity považovat za celosvětový trend, který by mohl do knihoven přivést mladou generaci. Oba tyto příspěvky zmiňovaly CodeWeek, což je mezinárodní kampaň na podporu programování, v rámci které lze např. otestovat zájem o výuku programování a navázat dlouhodobějšími kurzy.

Druhý den se zaměřil zejména na propagaci knihoven a e-zdrojů. Byl představen BookTube a možnosti využití videorecenzí knih ke zviditelnění knihoven a jejich fondů. **Vojtěch Hamerský** se podělil o své dlouholeté zkušenosti s natáčením videí a jejich šířením v prostoru Youtube.

Hana Hornychová z SVKHK popsala celoroční kampaň na propagaci rozhraní Promo, portálu Knihovny.cz, e-knih, regionálních zdrojů a článků a placených databází jak uživatelům knihovny, tak knihovnám v regionu. Součástí byly např. školení, publikační činnost a roadshow pro knihovny Královéhradeckého kraje. V menším rozsahu pak kampaň na e-zdroje realizovali v Knihovně Univerzity Palackého v Olomouci pod názvem I love e-zdroje, kdy v rámci jednoho týdne probíhaly akce nejen ve Zbrojnici, ale také na ostatních pobočkách. **Romana Applová** ve svém příspěvku srovnala dva ročníky, které na této univerzitě proběhly.

Proces implementace marketingové strategie do prostředí fakultní knihovny prezentovali **Aneta Pilátová** a **David Humpolík** z Ústřední knihovny Fakulty sociálních studií Masarykovy univerzity. Podělili se také o své zkušenosti s online marketingem, zejména

pak na sociální síti Facebook. Zapomenout nelze ani na příspěvek **Pavla Frčky** věnovaný využití 3D tisku v Městské knihovně v Praze. Hlavní argument pro zakoupení 3D tiskárny do knihovny je určitě možnost představení této technologie veřejnosti, ale lze ji využít také v propagaci nebo pro tisk odměn do soutěží.

Na úplný závěr konference se **Jan Kaňka** ohlédl za dvaceti lety trvání soutěže Biblio-web. Přitom zmínil některé problémy při návrhu webů a zamýšlel se také nad tím, jak by weby měly v budoucnu vypadat. Nezajímavá nebyla ani jeho poznámka, že každá knihovna má svou stránku na portálu Knihovny.cz, kde se v položce Adresář zobrazují nejdůležitější informace o knihovnách. Data do této služby dodává portálu Souborný katalog ČR.

Konferenci předcházela ještě workshop věnovaný přípravě změny knihovního systému, který vedli **Vít Richter** a **Eva Cerniňáková**. Výstupy budou publikovány v připravované příručce.

Pátý ročník konference Elektronické služby knihoven lze hodnotit jako podařený a plný inspirace. V oblasti trendů se nově objevila možnost výuky programování do knihoven. V tomto ohledu se nabízí spolupráce knihoven a základních i středních škol při realizaci programátorských klubů a dalších podobně zaměřených aktivit. Stále více je patrný trend propagace online služeb a online zdrojů knihoven. Inspirací mohou být kontaktní kampaně ve vybraných knihovnách. Jedním ze stěžejních témat, které se neslo celou konferencí, byly centrální služby a jejich význam. Zde je nutné si stále klást otázku, jak mohou pomoci zlepšit služby knihoven a spokojenost čtenářů s jejich službami.

Pozn. red.

Prezentace z konference jsou dostupné on-line na stránkách Krajské knihovny Fr. Bartoše ve Zlíně: <https://www.kfbz.cz/elektronicke-sluzby-knihoven-konference>

Seminář k digitalizaci (nejen) pro krajské knihovny VIII.

Michal Indrák

indrakm@mzk.cz

Ve středu a čtvrtek 3. a 4. dubna 2019 se v prostorách Moravské zemské knihovny v Brně uskutečnil již osmý ročník semináře určeného především pro krajské knihovny (krajské digitalizační jednotky), které se zabývají digitalizací knihovních fondů a dalších dokumentů z jednotlivých krajů. Seminář tradičně přináší a akcentuje aktuální témata v oboru a slouží jako platforma pro prohloubení spolupráce, výměnu zkušeností a dobré praxe z jednotlivých pracovišť v celé České republice.

V rámci letošního semináře byly věnována pozornost a diskuze především technickému řešení zpřístupnění děl nedostupných na trhu, které navazuje na jednání o licencích s DILIA. Technické řešení samotného zpřístupnění děl nedostupných na trhu (DNNT) počítá s díly vydanými do roku 1989 a je již připraveno a testováno v NK ČR. Knihovny čekají pouze a jen na politické a ekonomické řešení, které je již delší dobu rozjednané. Díky DNNT budou moci knihovny všech typů rozšířit své služby o díla nedostupná na trhu. V první fázi se bude jednat o díla vydaná do roku 1989 a tato hranice by se měla od roku 2020 posunout až k dílům vydaným v roce 2007. Základní bázi pro zpřístupnění je v tento okamžik produkce NDK, ke které bude knihovnám umožněn vzdálený přístup k těm dílům, které do režimu DNNT spadají.

Dalším novým podnětem, který zazněl na semináři, je snaha o rozšíření spolupráce v oblasti digitalizace mezi archivy a knihovnami, což potvrzuje i účast pracovníků z archivů. Tato spolupráce se bodově v rámci republiky i krajů odehrává už dnes a chtěli bychom ji, například na úrovni metadat a koordinace při vlastní digitalizaci, prohloubit. Jako příklad potřeby spolupráce můžeme uvést digitalizaci a zpřístupnění

městských kronik, o které mají knihovny (ale i archivy) a jejich uživatelé velký zájem a přitom se tyto kroniky fyzicky nachází v archivech.

Během semináře jsou pravidelně diskutována i aktuální témata vývoje a využití nových technologií, formátů a standardů pro sdílení dat a jejich využití v rámci fenoménu digital humanities. Knihovny si uvědomují i nutnost propagace digitálních knihoven a vhodnou strukturu a organizaci již zdigitalizovaných dokumentů ve virtuálních sbírkách. Této problematice věnujeme odpovídající pozornost.

V rámci programu semináře zazněly následující příspěvky:

- Zpřístupnění děl nedostupných na trhu, další vývoj systému Kramerius a projekt RightLib (Martin Lhoták)
- Seznámení s IILF (Petr Žabička)
- Oddělení digitalizace MKP: digitální knihovnou nekončíme (Aneta Nejezchlebová)
- Digitalizace kronik v Jihomoravském kraji (Michal Indrák)
- Jihočeské kroniky a jejich potenciál v procesu digitalizace (Aleš František Plávek)
- INDIHU Exhibition – nástroj na vytváření virtuálních výstav (Tomáš Foltýn)
- TEI nielen pre manuskripty (Zdenko Vozár)
- Pokroky v rozpoznávání písma v projektu PERO (Michal Hradiš)
- Problémy významnosti (Michal Konečný)
- CDArcha: zkušenosti z pilotního provozu a plány do budoucna (Zdeněk Hruška)
- Digitalizace časopisů v Národní technické knihovně (Jan Dobiášovský)
- Propagace Digitální knihovny MZK na sociálních sítích (Martina Smetánková)

Účastníci Semináře k digitalizaci (nejen) pro krajské knihovny

Účastníci Semináře k digitalizaci (nejen) pro krajské knihovny

Realizace vzdělávání knihovníků v práci s portálem Knihovny.cz

Iva Zadrazilová

Iva.Zadrazilova@mzk.cz

Spuštění **centrálního portálu knihoven Knihovny.cz** v říjnu 2016 znamenalo, že vznikla potřeba seznámit s jeho funkcemi cílovou skupinu knihovníků. Knihovníci se měli stát tzv. časovými osvojiteli a prostředníky mezi portálem a uživateli z řad veřejnosti. Bylo tedy nutné jim ukázat, **jak portál funguje, co se v něm dá najít, jak pracovat s čtenářským účtem a naučit je, jak se na portále vyhledává.** Představení portálu knihovníkům bylo účelné i z důvodu sekundární propagace a využívání této služby. Knihovníci o portálu sice už něco věděli, protože se již několik let před spuštěním avizovalo, že se tento nástroj vyvíjí, ale informovanost o tom, jak portál funguje a jak jej efektivně používat, bylo nutné teprve vybudovat. Někteří zástupci zakládajících knihoven se ujali role „evangelizátorů“ a představovali portál v rámci různých přednášek, konferencí a akcí po celé republice. V tu chvíli ale nebylo ještě možné ukázat, jak portál skutečně pracuje, jednalo se tedy spíše o zvyšování povědomí o budoucí službě a také se tím vytvářel prostor pro odborné diskuze, návrhy a připomínky ze strany knihovnické veřejnosti.

Na propagaci portálu, který vyvíjela a **vyvíjí Moravská zemská knihovna**, se v prvních v letech 2016 a 2017 aktivně podílela i Městská knihovna Praha. Ta získala v rámci programu VISK prostředky na to, aby zajistila a proškolila lektory, kteří budou následně objíždět zakládající (krajské) knihovny a školit tam místní i regionální knihovníky. Nakonec se podařilo najít pět lektorek, které měly zkušenost jak s lektorováním, tak s prací s knihovnickými systémy a databázemi. Jednou z těchto lektorek jsem byla shodou

okolností já, další například Helena Vorlová, současná ředitelka Akademické knihovny JU v Českých Budějovicích. Vzhledem k tomu, že jsme neměly s portálem do té chvíle žádnou zkušenost, MěK Praha pro nás uspořádala praktický celodenní workshop, v rámci kterého jsme získaly informace nejen o formě lekcí, ale zejména o obsahu, tedy o konkrétní práci s portálem. Ukázat nám jej přijely dvě kolegyně z MZK, které byly součástí vývojevého týmu a uměly tím pádem odpovědět na všechny naše dotazy.

Po absolvování tohoto workshopu bylo tedy možné začít školit přímo v knihovnách. **Všechny krajské knihovny patří k zakládajícím knihovnám** a bez jejich zapojení by portál nebyl funkční, tak bylo logické, že se první workshopy pro knihovníky realizovaly jejich prostřednictvím. Jednalo se vždy o **lekcí v rozsahu cca 3,5 hodiny**, kdy byla nejprve představena historie vzniku portálu, struktura jeho řízení a zajištění vývoje a následně byly ukázány základní funkce – úvodní strana, adresář knihoven, přihlašování do čtenářského účtu (což je dostupné pouze pro čtenáře ze zapojených knihoven) a hlavně vyhledávání. **Lekce se konaly v počítačových učebnách**, zejména z toho důvodu, aby si knihovníci sami mohli práci s portálem vyzkoušet. Lektorky měly připravené praktické úkoly, které spolu s knihovníky procházely. Těchto workshopů

se kromě zaměstnanců krajských knihoven účastnili i zástupci z regionálních knihoven, často se proto konala dopolední i odpolední lekce. Během roku 2016 a 2017 se podařilo proškolit několik stovek knihovníků z různých typů knihoven.

Nebylo by v pořádku nepřiznat, že začátky nebyly úplně jednoduché. Lektorky narážely jak na technická omezení, tak na limity portálu a také na občasná nepřijetí portálu ze strany knihovníků. Kvůli tomu, že portál byl od začátku prezentován jako místo, kam se přesune meziknihovní výpůjční služba, byla kritika snad nejsilnější, zejména proto, že na portále tato funkce chyběla. Dle informací od Národní technické knihovny, která ji vyvíjí, bude funkční až v letošním roce. Knihovníkům připadalo, že jim je předávána neúplná služba, která neměla být spuštěna do ostrého provozu, a že to bude bariéra pro čtenáře. Naštěstí se během dalších měsíců ukázalo, že portál z uživatelského hlediska není synonymem pro službu MVS a že její (ne)existence není pro uživatele z řad veřejnosti zásadní. Dalším zdrojem nepochopení byla také skutečnost, že portál fungoval paralelně se **Souborným katalogem a Jednotnou informační bránou**, což byly zdroje, které knihovníci dennodenně využívali a bylo nesnadné je přesvědčit, že portál Knihovny.cz není jen dalším identickým katalogem. A hlavně, že portál je, na rozdíl od SK a JIB, **zdroj primárně určený široké veřejnosti** a ne jen knihovníkům. Z hlediska vyhledávání byli tvůrci portálu konfrontováni během školení se stížnostmi na nižší míru relevance, než knihovníci očekávali. Ta se projevila zejména v tom, že na prvních místech seznamu vyhledaných zdrojů se objevovaly dokumenty jiného typu (např. stolní hry, mapy) než knihy. Jednalo se ale o porodní bolesti portálu, které se podařilo poměrně rychle odstranit. Lektorky nicméně musely v rámci svých lekcí místy balancovat mezi

loajalitou a otevřeným přiznáním nedokonalosti nového portálu. Tato situace se ale postupně měnila, hodně také záleželo jak na přístupu lektorek, tak na přístupu skupiny knihovníků, kterou školily. Během druhého roku, kdy školení probíhala, již byla situace výrazně lepší a **knihovnické publikum příznivěji naladěné**. Jistě to bylo dané i tím, že se část knihovnické veřejnosti portál přijala jako velmi užitečného pomocníka. A dnes je situace už zcela jiná – knihovníci si na konci workshopu sami pochvalují, jak je portál užitečným nástrojem a ihned přemýšlí, jak jej efektivně využívat i pro jiné činnosti než jednoduché vyhledání dokumentu.

Od roku 2017 začala vzdělávací workshopy o portálu organizovat i Moravská zemská knihovna. Jednalo se zejména o **pokrytí poptávky městských knihoven**, které se do portálu zapojily a chtěly nechat své zaměstnance proškolit, a také byl stále zájem ze strany krajských knihoven. Stejný stav je prakticky i dnes, za rok 2018 bylo **zrealizováno 22 workshopů** nebo přednášek, kterých se zúčastnilo přibližně **380 osob** a za první čtyři měsíce roku 2019 bylo proškoleni dalších 10 knihoven (např. městské knihovny v Hradci Králové, Hodoníně, Kladně, Chomutově a Svitavách). Veškerá školení zajišťují lektorsky už jen já, jsem zaměstnanec MZK, a je to moje hlavní náplň práce.

Musím konstatovat, že pokud bych portálu od začátku nevěřila a nebyla přesvědčená o tom, že se jedná o skvělý nástroj a že centralizace knihovních služeb je krok správným směrem, nemohla bych se tomuto vzdělávání věnovat už více než dva a půl roku. V tuto chvíli už probíhají školení knihoven pod hlavičkou MZK, a pokud se zapojí nová knihovna, automaticky se jí dostane nabídky bezplatného školení. Záleží jen na ní, zdali toho využije. Některé knihovny **organizují školení opakovaně**, kdy se tam vracím každý rok (třeba Krajská knihovna Karlovy Vary), další knihovny nás

oslovují a mají zájem o školení i přesto, že zatím nejsou do portálu zapojené a jsou teprve v procesu (proškolila jsem například kolegy z Městské knihovny Most, Městské knihovny Litvínov, Regionální knihovny Karviná a další). Workshopy nyní probíhají z hlediska organizace podobně, jako na začátku, i s obdobnou časovou dotací. Změnila se samozřejmě obsahová náplň, kdy již není potřeba objasňovat smysl portálu, ale je možné se více zaměřit na postupy při vyhledávání, třeba v zahraničních zdrojích. Kromě toho se věnuji více vysvětlení práce s citacemi, ukazuji, jak vyhledat některou z více než 115 000 knih v online podobě, vysvětlím, jak funguje uživatelský účet, ukážu upravování dotazu dle filtru nebo pokročilé vyhledávání, kdy je potřeba logicky zkombinovat rešeršní dotaz. **Problematika pokročilého vyhledávání** a použití operátorů by ostatně mohla být řešena v rámci samostatných školení, je to oblast, ve které by se mohli knihovníci dle mého názoru vzdělávat neustále.

Realizace školení pod hlavičkou MZK má velkou výhodu v tom, že se ke všem knihovnám **dostávají aktuální informace**, protože všechny novinky a změny na portále se dozvídám přímo od zdroje, tedy od kolegů

z kanceláře. Funguje to i opačně, kdy se mi během školení dostává cenné zpětné vazby, kdy mi sami účastníci lekcí říkají, co jim fungovalo a co ne, a často na základě jejich informací provádíme na portále drobná vylepšení.

Mám vždy velkou radost z toho, když zjistím, že knihovníci portál běžně používají, představují jej svým čtenářům a zařazují práci s ním do lekcí pro veřejnost. Moc mě také těší, že informace, které předávám, jsou pro knihovníky přínosné a zajímavé. A samozřejmě velmi vítám, když mi kolegové z knihoven po školení napíší, jak jim portál pomohl v nějaké konkrétní situaci nebo pošlou dotazy, týkající se pomoci s vyhledáváním nebo jejich záznamy. Příklady z praxe potom zařazuji do průběhu praktické části workshopu, jedním z nejoblíbenějších je vyhledání kuchařky, která obsahuje recept na tvarohovou bábovku.

Pokud byste chtěli být **proškoleni i ve vaší knihovně**, neváhejte a ozvěte se nám. Není důležité, jestli je vaše knihovna již v procesu zapojování nebo o zapojení teprve uvažujete. Školení jsou pro vás bezplatná a já ráda přijedu a ukážu vám a vysvětlím vše, co vás bude v souvislosti s portálem zajímat. Těším se na vás!

Bude vás zajímat, že...

... **Internetová encyklopedie dějin města Brna oslavila 15. výročí svého založení.** Nová hesla do ní stále přibývají a jak říkají spoluautorky „víme, že nikdy nebude hotová. V tom je její skvělá perspektiva“. V současné době obsahuje tato mimořádná encyklopedie více než 67 tisíc hesel a 20 tisíc fotografií. Zakladatelky, Irena Loskotová a Jitka Šibíčková, si během let vytvořily kvalitní autorský kolektiv odborníků i laiků, čtenářů. Všichni pracují bez nároků na honorář. Úspěch a význam Internetové encyklopedie města Brna inspiroval další města k vytváření městských encyklopedií (Ostrava, Uherské Hradiště, Jihlava a další se připravují). Vzniká tak městská síť internetových encyklopedií, která seznamuje občany s historií, osobnostmi a událostmi v jejich regionech. Faktografickými údaji, daty, jmény i fotografiemi se snaží zabránit zapomínání, potlačování či překrucování historie ...

Jižní Morava čte – Pojd'te s námi do knihovny

Adéla Dilhofová

Adela.Dilhofova@mzk.cz

Knihovny jsou, po škole a rodině, třetím nej-důležitějším místem rozšiřování čtenářských dovedností dětí. Moravská zemská knihovna proto organizuje v rámci Jihomoravského kraje soutěž Jižní Morava čte, jejímž cílem je podpora čtenářství dětí a nástrojem k tomu jsou právě knihovny. Projekt vznikl díky finanční podpoře Jihomoravského kraje v roce 2016 a do dnešních dnů se do něj zapojilo bez-mála 6 000 dětí.

V rámci soutěže píší děti příběhy na předem dané téma, ty nejmladší mohou malovat obrázky a naopak ty starší mohou přihlásit i audiovizuální dílo. Soutěž je otevřena pro jednotlivce i kolektivy. Výtvory přihlašují do knihoven v kraji, přičemž regionální kola v loňském roce organizovalo 60 obecních knihoven. Díky dobrým vzbáb knihoven na místní školy se pak často účast-nily celé třídy. Nejlepší práce z regionálních kol postupují do krajského kola, slavnostní vyhlášení spojené se čtením vítězných prací se pak koná v prosinci v brněnském Diva-dle Polárka a Hvězdárně a planetáriu Brno. Knihovny v rámci Jižní Morava čte pořáda-jí pestrou škálu různých akcí posilujících čtenářské dovednosti – společná čtení, po-vídání s lokálními autory i mezigenerační setkávání vyzdvihující také vztah k místu, regionu, ve kterém děti žijí. Oblibě se těší spolupráce s místními kronikáři, pamět-níky či řemeslníky. Někde se čtou příběhy a pověsti jako za starých časů při draní peří nebo u psaní husím brkem. Někde děti pu-tují místními čtvrtěmi a ulicemi nebo příro-dou, čtou z kronik, aby se blíže seznámily s historií. Jinde se čte v čajovnách nebo

Jižní Morava čte

v muzeu, organizují se setkání s lokálními autory.

Veřejné knihovny v ČR navíc v letošním roce slaví jubileum, a to dokonce 100leté. Díky prvnímu knihovnickému zákonu z roku 1919, který ukládal všem obcím založení a fi-nancování knihoven, má ČR dodnes nejhust-ší síť knihoven nejen v Evropě, ale dokonce na světě. Co se v knihovnách malých či vět-ších obcí, či měst nyní vše odehrává? Zdaleka už to nejsou jen místa čítáren či půjčoven. Je-jich role a působnost v obci se za uplynulých 100 let velmi rozšířila ať do roviny vzdělávací anebo komunitní. Letošním tématem soutě-že, k oslavě zmíněného jubilea, je „Tajemství knihovny“. Soutěž je určena dětem od 4 do 15 let věku, jednotlivcům i kolektivům. Děti mohou malovat, psát, nahrávat videa apod. Už teď se těšíme na psané příběhy či obrázky od dětí, literární žánr je libovolný – pohád-ka, příběh, báseň či komiks. Vždy nás mile překvapí, s čím vším děti přijdou. Více infor-mací na <http://www.jiznimoravacte.cz/>, kde také najdete kontakt, kam zaslat soutěžní práce dětí.

Beseda s Jiřím Šanderou – Knihovna Valtice

Čtení v Městské knihovně Mikulov

Terminologický seminář 2019

Monika Kratochvílová

Monika.Kratochvilova@mzk.cz

Ve čtvrtek 4. dubna 2019 připravil Knihovnický institut Národní knihovny ČR Terminologický seminář věnovaný terminologii v oblasti knihovnictví a informační vědy a hraničních oborech, na kterém byly představeny novinky České terminologické databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV).

První seminář za dobu trvání TDKIV s názvem *Terminologie knihovní a informační vědy v ČR a SR. Současný stav, vývojové trendy, praktická řešení*¹ se konal ve spolupráci s Moravskou zemskou knihovnou v Brně a Katedrou knižničnej a informačnej vedy FF UK v Bratislavě v Moravské zemské knihovně v roce 2003. Byl zaměřen na teoretické i praktické aspekty terminologické činnosti a potvrdil značný zájem odborné veřejnosti o problematiku oborové terminologie. V průběhu následujících let docházelo k obohacování databáze o nové termíny, v roce 2006 byl tiskem vydán jejich výběr v podobě výkladového slovníku s příloženým CD-ROM).²

Na úvod semináře, který se konal v prostorách Národní knihovny ČR, seznámila s novinkami TDKIV Bc. Jaroslava Čitová, DiS., správce databáze TDKIV. Informovala o pilotním projektu zpřístupnění databáze v podobě propojených dat realizovaného s podporou dotace VÍSK 1, plánované revizi anglických ekvivalentů vč. anglických termínů a zapojení do portálu Knihovny.cz.

Projekt *Pilotní zpřístupnění TDKIV v podobě propojených dat* představila podrobněji PhDr. Linda Jansová, Ph.D. z Knihovnického institutu NK ČR. Projekt byl realizován v průběhu roku 2018 Národní knihovnou ČR. Jeho cílem bylo zvýšit vzdělávací a informační potenciál České terminologické databáze knihovnictví a informační

vědy prostřednictvím propojených dat, zpřesnit vzájemné vazby mezi hesly, rozšířit možnosti využití dat v knihovnicko-informačním prostředí a usnadnit orientaci při vyhledávání pro uživatele i pro odborníky, kteří se podílejí na zpracování nových hesel. Hlavním výstupem projektu je *Metodika pro zpřesňování vztahů mezi hesly v databázi TDKIV a zpřístupňování údajů v systému Wikidata* dostupná on-line na stránkách TDKIV, odkaz Metodické materiály.³ Na její přípravě spolupracovali odborníci z Národní knihovny ČR a z dalších institucí včetně vysokoškolských pracovišť.

Další příspěvky věnovaly pozornost lingvistice ve vztahu k terminologii (PhDr. Anna Černá z Oddělení jazykové kultury při Ústavu pro jazyk český Akademie věd ČR), terminologické práci související s tvorbou a překladem norem (PhDr. Věra Vlková z České agentury pro standardizaci), odborné terminologii v oblasti archivnictví a pomocných věd historických (prof. PhDr. Marie Bláhová, DrSc. z Katedry pomocných věd historických a archivního studia při FF Univerzity Karlovy).

Terminologii z oblasti knižní vazby a ochrany knihovních fondů se věnoval PhDr. Jan Novotný, restaurátor Oddělení rukopisů a starých tisků Knihovny Národního muzea. Knihovnickou terminologii a legislativu prezentoval RSDr. Zdeněk Matušík, vedoucí oddělení studoven Národní knihovny ČR.

Ve druhé části semináře vystoupila PhDr. Linda Jansová, Ph.D. s příspěvkem *Odborná terminologie ve vybraných koncepcích z oblasti knihovnictví*. Představila výsledky analýzy odborné knihovnické terminologie použité v Koncepci

1 SCHWARZ, Josef. Terminologie knihovní a informační vědy v ČR a SR. Současný stav, vývojové trendy, praktická řešení. Odborný seminář – Brno, Moravská zemská knihovna, 14. 10. 2003. Národní knihovna, 2003, 14(4), s. 211-212. ISSN 0862-7487. Dostupné také z: <http://full.nkp.cz/nkkcr/Nkkcr0304/0304211.html>

2 RESSLER, Miroslav (ed.). Informační věda a knihovnictví: výkladový slovník české terminologie z oblasti informační vědy a knihovnictví: výběr z hesel v databázi TDKIV. 1. vyd. Praha: Vysoká škola chemicko-technologická, 2006. 161 s. ISBN 80-7080-599-4.

3 <https://tdkiv.nkp.cz/spo.htm>

rozvoje knihoven České republiky na léta 2017–2020 a ve vybraných dalších koncepčních dokumentech posledních let.

V závěru semináře prezentovala *Terminologii bibliografických modelů* PhDr. Helena Kučerová, Ph.D., která externě vyučuje na ÚISK FF UK a na Katedře informačního a znalostního inženýrství Fakulty informatiky a statistiky VŠE v Praze, současně působí jako členka redakční rady TDKIV.

S posledním příspěvkem *Oborové a obecné termíny v univerzálních a oborových databázích* vystoupila Mgr. Marie Balíková, vedoucí Oddělení věcných autorit a věcného zpracování při Národní knihovně ČR. Věnovala mimo jiné pozornost aplikaci obecných a oborových termínů v univerzálním souboru tematických autorit a v terminologické databázi TDKIV.

Seminář přinesl všem účastníkům nové podněty a zejména nové informace, upozornil na význam oborové terminologie, důležitost její aktuálnosti a správného používání, poukázal na trendy propojování dat a pronikání oborových termínů do prostředí Wikidat. Organizace semináře byla zdařilým počinem, který připravil živnou půdu pro další rozvoj odborné knihovnické terminologie a její propagaci nejen mezi odbornou veřejností. Prezentace přednášejících jsou on-line dostupné na webové stránce: <https://tdkiv.nkp.cz/vzdelavani/terminologicky-seminar-2019>.

Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV) vznikla v rámci projektu podpořeného Ministerstvem kultury ČR v letech 2001–2002. V roce 2003 získala Cenu INFORUM 2003. V současnosti obsahuje na 3 200

hesel. Databáze je zpřístupněna prostřednictvím systému Aleph: <https://aleph.nkp.cz/cze/ktld>.

Po obsahové stránce ji spravuje Knihovnický institut Národní knihovny ČR.

Schvalování hesel podléhá rozhodnutí devítičlenné redakční rady. Správcem České terminologické databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV), webového portálu TDKIV a jedním ze správců elektronické konference Terminologie je Bc. Jaroslava Citová, DiS. Od září 2017 je dostupná na portálu Knihovny.cz.

Platformou pro zájemce o českou odbornou terminologii z oblasti knihovnictví a informační vědy je elektronická konference „TERMINOLOGIE“, kterou provozuje Národní knihovna ČR. Uživatelské rozhraní a archiv konference jsou dostupné na: <https://ekonference.nkp.cz/mailman/listinfo/terminologie>.

Posílání zpráv je možné na adresu: terminologie@ekonference.nkp.cz.

Diskutovanými tématy jsou např. oborové neologismy, informace o oborových terminologických zdrojích, zprávy o odborných terminologických akcích a další informace související s terminologickou činností.

Literatura:

KTD: Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV) [online databáze]. Praha: Národní knihovna České republiky, 2003- [cit. 2019-06-04]. Dostupné z: <https://aleph.nkp.cz/cze/ktld>

Terminologický seminář 2019. TDKIV: česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy [online]. Praha: Národní knihovna ČR, 04. 06. 2019. Dostupné z: <https://tdkiv.nkp.cz/vzdelavani/terminologicky-seminar-2019>

Bude vás zajímat, že...

... Komunitní centrum Valašské Meziříčí bylo slavnostně předáno občanům města 1. června 2019. V rámci projektu byla **rekonstruovaná budova kina do které se přestěhovala Městská knihovna Valašské Meziříčí**. Všechna oddělení knihovny jsou tak pod jednou střechou, pro handicapované je k dispozici výtah, vzdušné prostory poskytují možnost studia i relaxace. Dětské oddělení má půjčovní dobu od 12.00 hodin do 17.00 nebo do 18.00 hodin. Dopolední hodiny jsou věnovány akcím pro školy. Moderní budova má multifunkční sál pro 70 lidí, mohou se zde konat besedy a různé akce pro veřejnost i mládež nebo promítat filmy ...

AHOJ!

Klára Příbylová

Klara.Pribylova@mzk.cz

Česká republika byla po dvaceti čtyřech letech hlavní hostující zemí na mezinárodním Lipském knižním veletrhu konaném **21. až 24. března 2019**. Představilo se na něm německy mluvícímu publiku přibližně **padesát pět českých autorek a autorů**. Při příležitosti hostování ČR na veletrhu probíhá Český rok kultury v Lipsku (říjen 2018 až listopad 2019), jehož cílem je zintenzivnit česko-německé kulturní vztahy, a to nejen v oblasti české literatury, ale také opery, filmu, designu, umění i fotografie. Konání Českého roku kultury je i symbolické: v říjnu 2018 jsme oslavili 100 let od vzniku republiky, v listopadu 2019 si připomeneme 30 let od Sametové revoluce.

Program Lipského veletrhu byl rozdělen do čtyř hlavních tematických bloků: **Literatura ve výjimečné situaci** (R. Denemarková), **Generace 89** (J. Rudiš), **Vize v čase krize – Evropa** (J. Příbář) a **Literatura zneklidnění** (T. Glanc). Samostatně byla prezentována česká literatura pro děti a mládež (Petr Sís, Iva Procházková), komiks a současné drama. Návštěvnost letošního Lipského knižního veletrhu byla **okolo 290 000 lidí**. Návštěvníci si mohli vybírat z přibližně **130 akcí s českými autorkami a autory**. Jednalo se například o autorská čtení, workshopy či diskuze.

„Lipský knižní veletrh je za námi. Byly to 4 dny plné literatury: do Lipska přijelo na 55 českých autorek a autorů, uspořádali jsme přes 130 akcí, představili přes 70 nových překladů českých knih do německého jazyka, a náš národní stánek i stánek věnovaný komiksu a literatuře pro děti a mládež navštívily stovky návštěvníků. Děkuje všem našim partnerům, kteří na úspěchů české prezentace mají obrovský podíl. Projekt Český rok kultury ale ještě zdaleka nekončí. Čeká nás bohatá programová nabídka až do listopadu 2019. Máte se tedy na co těšit.

V německém jazykovém prostoru, a nejenom v něm, pak zůstáváme nadále činnými, abychom potenciál veletrhu využili v co největší míře. Zůstaňte s námi,” řekl Tomáš Kubíček, ředitel Moravské zemské knihovny.

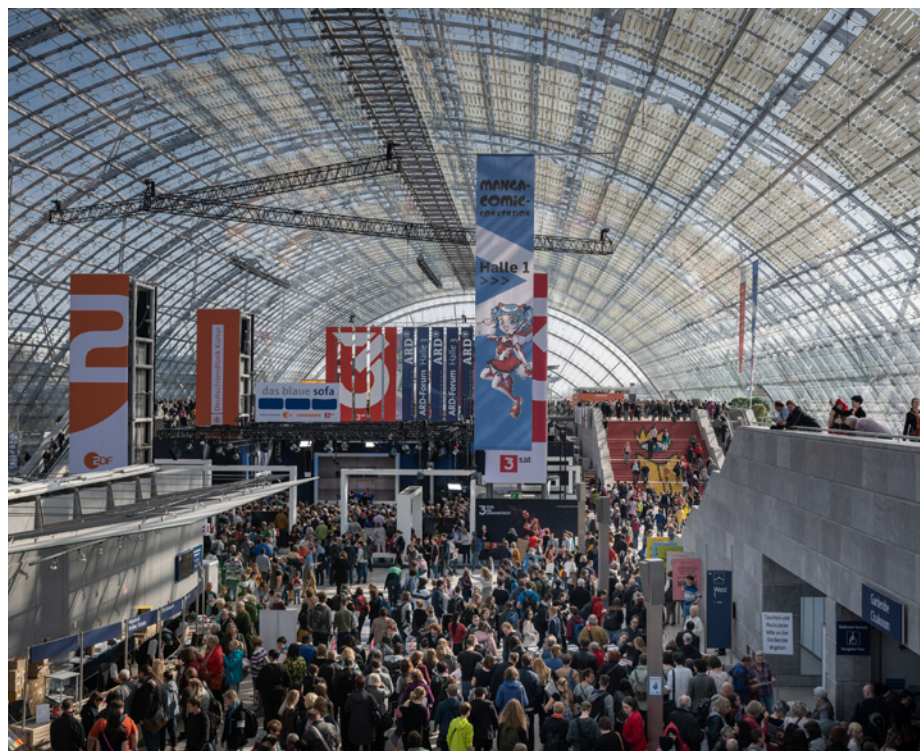
LIPZIG 2019 TSCHCHIEN

Seznam autorů:

Michal Ajvaz	Džian Baban
Bianca Bellová	David Böhm
Petr Borkovec	Tereza Boučková
Eugen Brikcius	Radka Denemarková
Milan Děžinský	David Drábek
Sylva Fischerová	Radek Fridrich
Renáta Fučíková	Zuzana Fuksová
Tomáš Glanc	Arnošt Goldflam
Jiří Grus	Jiří Hájiček
Viktorie Hanišová	Petr Hruška
Jaromír 99 (Švejdlík)	Dora Kaprálová
Pavel Kohout	Stanislav Komárek
Jiří H. Krchovský	Lucie Lomová
Radek Malý	Vratislav Maňák
Vojtěch Mašek	Galina Miklínová
Marka Míková	Jan Němec
Jan Novák	Iva Pekárková
Markéta Pilátová	Jiří Příbář
Iva Procházková	Martin Reiner
Sylvie Richterová	Jaroslav Rudiš
Tomáš Sedláček	Tereza Semotamová
Petr Sís	Matěj Spurný
Petr Stančík	Marek Šindelka
Marek Toman	Jáchym Topol
Kateřina Tučková	Jaromír Typlt
Petr Váša	Martin Vopěnka
David Zábranský	Petr Zelenka

Vystoupení autora Tomáše Sedláčka, foto: Felix Abraham

Lipský knižní veletrh, Glashalle, foto: Felix Abraham

Český rok kultury v německy mluvících zemích

Během čtrnácti měsíců se odehrála a ještě odehraje celá řada akcí. Český rok byl zahájen 11. října 2018 na Frankfurtském knižním veletrhu. Jednou z prvních akcí Českého roku kultury byl o dva dny později Ples v Opeře Lipsko, který byl pořádán ve spolupráci s městem Brnem. Na ples se německy mluvícímu publiku představily osobnosti české kulturní scény, mj. operní pěvkyně Dagmar Pecková nebo zpěvačka česko-německého původu Debbi. Na konci října (26. až 28. října) se uskutečnil designový festival Grassimesse, který přivítal mladé české designéry. Kolokvium o TGM na Univerzitě Lipsko se pořádalo na počátku listopadu.

Počátek roku 2019 se nesl v duchu výstavy 12 WORLDS, která se týkala české literatury pro děti a mládež. V únoru se konala také výstava nazvaná „Cirkus v tiskařství. Česká avantgarda“ a konference na téma „Pozor, velikáni! Milan Kundera a Bohumil Hrabal – nové úvahy“. Konference se věnovala recepci obou autorů v českém a německém jazykovém a kulturním prostředí.

Po samotném březnovém Lipském knižním veletrhu se v Německu, Rakousku i Švýcarsku

konají série autorských čtení nazvané Echo Lipska. V létě je pro děti z Lipska připraven program AHOJ kapitáni! Děti si přečtou i jednoho českého autora v německém jazyce.

Česko-německý rezidenční program

Nedílnou součástí projektu byl i česko-německý rezidenční program, během kterého pět českých autorů na měsíc opustilo svůj domov a přestěhovalo se do Lipska. Totéž čekalo pět německých autorů, kteří postupně strávili měsíc v Brně. Z českých autorů Lipsko navštívil Petr Borkovec, Jaromír Typlt, Kateřina Tučková, Iva Pekárková či Lucie Lomová. Z německých autorů brněnskou metropoli objevovali Luise Boege, Bettina Hartz, Bernhard Setzwein, Roman Israel a Isabelle Lehn.

Cílem rezidenčních pobytů bylo nejen poskytnutí prostoru k soustředěné a kreativní práci, na jejímž konci vznikl mimo jiné text inspirovaný městem, ale také poznání kulturní scény daného města. Zájem o rezidenci mělo 56 německých a 29 českých uchazečů.

Více informací na adrese: www.ahojleipzig2019.de

Programový koordinátor Martin Krafl, ředitel Lipského knižního veletrhu Oliver Zille, ředitel MZK v Brně Tomáš Kubiček, foto: Felix Abraham

Milan Kundera v Moravské zemské knihovně

Tomáš Kubíček

Tomas.Kubicek@mzk.cz

Při příležitosti narozenin Milana Kundery připravila Moravská zemská knihovna ve spolupráci s Milanem a Věrou Kunderovými výstavu jeho díla v překladech. Návštěvníci si tak mohli prohlédnout nejenom grafické řešení obálek Kunderových knih, jak vycházejí ve světě, ale i první vydání jeho románů a bezprostřední reakci literární kritiky na jeho dílo.

Už nějakou dobu se jméno Milana Kundery objevuje nejenom ve francouzských encyklopediích s lokálním přídomkem francouzský spisovatel českého původu. Jistě, od roku 1981 je francouzským občanem, zatímco občanství českého byl zbaven v roce 1979 a zpět k němu zatím nijak nedoputovalo. Přesto jeho romány prozrazují, že jsou vlastně české. Snad jen dva z nich nejsou postaveny na českých motivech či na tematizování specifické české dějinné zkušenosti. Je nomže i těch ostatních devět ukazuje, jak blízko je tato zkušenost „českého“ zkušeností člověka, který nemusí být rozpoznáván prostřednictvím národnostního či rasového rastru. Kunderovy romány prostě ukazují, že existují jisté invariantní mechanismy, invariantní situace, invariantní otázky, které zakládají lidskou skutečnost i osud. Proto jsou tyto romány přeložitelné a přenositelné mimo jedinečnou kulturu či jedinečnou dějinnou zkušenost. Jediné relevantní řešení by tedy bylo, kdyby se jméno Milana Kundery objevovalo v encyklopediích s lokální specifikací: světový autor českého původu žijící ve Francii.

Kundera však není světovým autorem jen na rovině tématu. On sám si kreslí krajinu svého literárního pohybu, která je otiskem literární paměti dvacátého století. Jeho esejistické

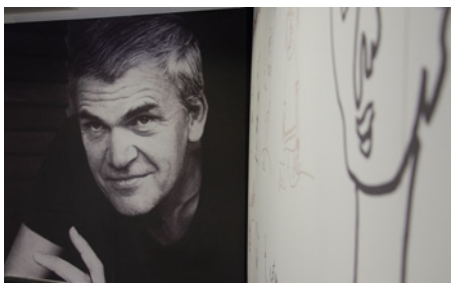
úvahy nepočítají při vytváření jeho vlastní koncepce románové teorie s autoritami českými, ale se jmény, které formovaly vývoj moderního románu (a to nejenom ve století minulém). Je

to radikálně konfesiční gesto vytvoření hodnotového rámce, který je založen na největších jménech nejenom evropského romanopisectví. Kundera tím pojmenovává svoji poetiku, způsob svého psaní, jako součást dědictví

evropského literárního modernismu. A v tomto kontextu chce být čten.

Moje postavy jsou moje možnosti, které se neuskutečnily, opakovaně prohlašuje Kundera. Romány jsou pak *pasti na postavy*, v nichž neslouží než jako pokusné variace pro tento noetický průzkum. A přesto znalý čtenář Kunderových románů cítí obavu o tyto postavy; znepokojeně pozoruje jejich osudy, vír románových událostí, který je strhává do jejich neodvratných tragédií. Neboť Kunderovy romány jsou jako příběhy postav tragédiemi. A jeho postavy jsou bytosti blízké, neboť do těchto tragédií vstupují i za nás.

Kunderovy romány přitom nejsou romány o událostech, o činech a kupodivu ani o slovech. Jsou to romány o vztazích. O vztazích mezi lidmi, událostmi, slovy a jejich významy.

Výstava Milana Kundery v Moravské zemské knihovně

Výstava Milana Kundery v Moravské zemské knihovně

O nedorozumění, které se vlamuje do těchto spojení. O nedorozumění, které plyne z neschopnosti nesobeckého porozumění. Až příliš projektují Kunderovy postavy do tohoto interpretačního postoje ke světu sebe samotné a svět (a s ním i ti druzí) jim uniká „*v ponorné řece významů*“. Ti, kdo tvrdí, že Kundera je autoritativní v nároku na pravdu, zřetelně zaměňují perspektivu autora s perspektivou románových postav.

Myslet románem je Kunderovým zvykem vlastně už předrománovým. Esejistické pasáže (zatím ještě neodpoutané od promluvy postav) můžeme najít už v jeho povídkách *Směšných lásek* (1963) a záblesky téhož je možné rozpoznat už v dramatu *Majitelé klíčů* (1962). Román *Žert* pak tuto cestu poetiky potvrzuje. A to nejenom dlouhou promluvou Jaroslavovou o lidové hudbě a o folklórním mýtu. Kunderovy postavy prostě rády uvažují. Jakoby promýšlely každý svůj pohyb a rozšafně vedly své osudy. Rozum tykadly ohmatává skutečnost, než do ní postava vstoupí jednáním. Jaká to ironie! Rozumu se vždy něco v cestě vzpříčí – metafora, pocit, nematerializovaná skutečnost v podobě času či paměti. Intence druhého. Románový demiurg klade pasti a nesmiřitelně chystá svým postavám deziluzi.

Význam slov je pro Kunderu podstatným nástrojem světatorby. Vždyť kolik jen práce si dává s definováním slovníku nepochopených slov (*Nesnesitelná lehkost bytí*), kterou v rozličných podobách najdeme v jeho esejích (nejenom v *Umění románu*) i románech. Překlad slova (jeho užití) pak nesmí uzavřít tento přesně budovaný svazek ke světu. Obava o význam však není u Kundery počátkem cesty k uzavírání mnohovýznamovosti slov, ale vyrůstá z potřeby jej neuzavřít slepou cestou, která by rozbila pečlivě budovanou strukturu románového celku, která existuje jen v trvalém napětí této mnohoznačnosti. Kundera sám se opakovaně svěřil se zděšením, které na něj čekalo po té, co si pečlivě přečetl první francouzský překlad svého *Žertu*. Slovo nese svůj význam, či své významy. A protože je svázáno s činem (ve světě postav),

je neodvolatelné. Jeho spojení se smyslem je však křehké. V románovém světě vstupuje do víru významů a ztrácí svoji jistotu. A protože je prostřednictvím činu spojeno s člověkem, ohrožena je sama identita nejenom jeho původce, ale i všech těch, koho se na svém pádu románovým světem dotkne. Je jen zdánlivým paradoxem, že tato sémantická otevřenost musí být co nej přesněji významově zajištěna. Ostatně jak to říkal Kunderou často vyvolávaný Robert Musil v jednom ze svých esejů o podstatě moderního románu: Slovo se v románovém světě stává kopím, které je třeba vrhnout z ruky.

Prozatímní součet Kunderova díla: tři básnické sbírky, tři povídkové knihy, tři dramata, pět knih esejistických a deset románů. Nebo možná jedenáct, přistoupíme-li na Kunderovu nabídku, abychom jím znovu zkomponované *Směšné lásky* vnímali jako román ve formě variací. Ale ostatně proč ne. Vždyť variace je Kunderovým základním kompozičním principem v případě všech výše uvedených knih. 24 knih a 19 z nich se dočkalo překladů v bezpočtu světových jazycích. Přesněji řečeno všechny knihy, které Milan Kundera napsal od počátku šedesátých let. S výjimkou *Ptákoviny* (1966), dramatu založeného na tak nepřeložitelném grafickém symbolu, že trvale vzdoruje překladu.

Každopádně, Kunderovy romány jsou tu k dispozici a není třeba být prorokem, aby bylo možné říci, že tu zůstanou k dispozici trvale. Vždyť první z nich, *Žert*, už oslavil padesát dva let. Přitom vychází stále znovu a znovu. Například jeho zatím poslední „cizojazyčné“ vydání bylo publikováno v roce 2015 v Mexiku a šlo o třicáté sedmé vydání ve španělštině. V němčině vyšel naposledy v roce 2013 u Fishera a počítám-li správně je to jeho dvacáté páté německé vydání. V češtině vyšel v dotisku k osmému vydání naposledy v roce 2017. A poslední Kunderův román svoje kolečko světem ještě ani nedokončil. Zatím poslední vydání *Slavnosti bezvýznamnosti* je z prosince roku 2018 a vyšlo pod názvem *Nissarathayute Nirappakittukal* v malajálámštině.

Knihovny benediktinských klášterů Broumov a Rajhrad

Jindra Pavelková

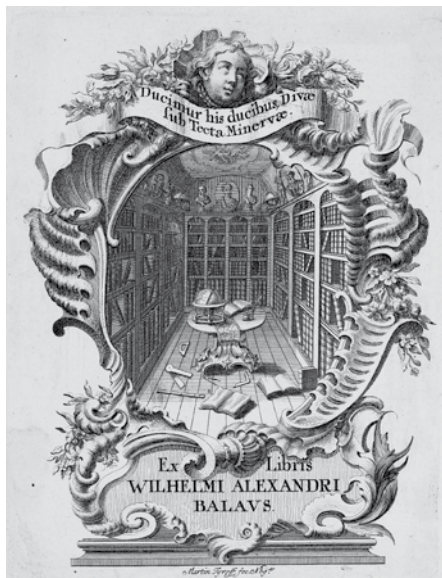
Jindra.Pavelkova@mzk.cz

Knihovny benediktinských klášterů Broumov a Rajhrad je název výstavy, kterou Moravská zemská knihovna připravila ve spolupráci s Filozofickou fakultou Univerzity Hradec Králové a Fakultou restaurování Univerzity Pardubice na období 10. duben až 27. říjen 2019. Výstava se koná v areálu rajhradského benediktinského kláštera, neboť prezentovat bohatství benediktinských knihoven bez možnosti prohlídky alespoň jedné z vybraných knihoven, by nepřineslo adekvátní zážitek.

Oproti předchozím výstavám, které MZK v Rajhradě připravovala, se ta aktuální zaměřila přímo a jen na knihovnu a knihovní fond. Nastíněn je tak zejména vývoj a budování rukopisného a tištěného fondu, protože je však velká pozornost projektu, v rámci kterého výstava vznikla (projekt NAKI Brána moudrosti otevřená), zaměřena i na typografii moravských tisků, nemohla zůstat stranou zájem ani tato problematika. Dozvědět se tak můžete o nejvýznamnějších rukopisech, které se v Rajhradě nacházejí a také o tom, kdy a jak začaly být do fondu pořizovány knihy tištěné. Představeni jsou také nejvýznamnější mecenáši rajhradské klášterní knihovny, jejichž knihy či knižní odkazy a dary byly do klášterní knihovny postupně začleněny.

Výstava však nepředstavuje tyto aspekty pouze pro rajhradskou klášterní knihovnu, stejně je představena i knihovna broumovská. Máte tak jedinečnou možnost na jednom místě srovnat tyto dvě významné benediktinské knihovny budované ve dvou klášterech, které po několik staletí spojovalo (či rozdělovalo) působení mateřského kláštera v pražském Břevnově.

Jistě nejzajímavější část výstavy pak představuje přínos Fakulty restaurování Univerzity Pardubice do celého projektu. Prezentovány jsou zde výsledky konkrétních restaurátorských

Exlibris Viléma Alexandra Balause. (KBOR, R-I.b.998) – Právník a bibliofil Vilém Alexandr Balas (1711–1752) se během svého života snažil vybudovat velkou knihovnu pokrývající všechny vědní obory. Knihy nakupoval i vyměňoval. Po jeho smrti byla knihovna jeho rodinou rozprodána a jedním z kupujících byli i rajhradští benediktini.

zásahů na konkrétních rajhradských a broumovských exemplářích a tak si i laik může udělat představu o tom, jakými procesy kniha v průběhu restaurování prochází, jaké nástroje a metody jsou v procesu používány a uplatňovány. K vidění jsou samozřejmě i finální výsledky této práce.

Abyste prezentaci všech těchto aspektů práce s knihami a knihovnickými fondy nezůstala zachycena jen písemně na panelech, proběhne v sobotu 8. června 2019 workshop, v rámci kterého budou

Knihovna rajhradského kláštera

jednotlivé dílčí okruhy detailněji prezentovány. Zároveň si zde sami budete moci některé dovednosti vyzkoušet, zalistujete si ve starých knihách, zkusíte si poznat jednotlivé prvky typografické výzdoby, vyrobit si barevný papír a odnesete si i něco domů na památku.

Ti z vás, kteří již Rajhrad mnohokrát navštívili, ale přesto by výstavu rádi zhlédli, mají možnost zavítat do broumovského benediktinského kláštera. Zde je připravena paralelní výstava, v rámci

kteří budete moci obdivovat naopak broumovskou interiérovou knihovnu. I v Broumově je výstava k vidění do 27. října 2019 v rámci speciálních prohlídek (<https://www.klasterbroumov.cz/cs/prohlidky>). Návštěvu Broumova můžete v letních měsících spojit také s dalším kulturním zážitkem – koncertem v některém z tzv. broumovské skupiny kostelů v rámci festivalu Za poklady Broumovska (<https://www.klasterbroumov.cz/cs/za-poklady-broumovska>)

Knihovna broumovského kláštera

Bude vás zajímat, že...

... Vlastivědné muzeum v Olomouci a Univerzita Palackého v Olomouci vydaly **knihu Sigmund Freud v Olomouci v roce 1886**. Během návštěvy Freudova muzea ve Vídni si Břetislav a Kamila Holáskovi povšimli v časové ose života u roku 1886 informace o Freudově absolvování vojenského cvičení v Olomouci. V korespondenci se našel také dopis, v němž S. Freud líčí své zážitky v roli vojenského lékaře v období pobytu v Olomouci. Na tomto základě a následném bádání vznikla kniha i další aktivity (plastika, deska, medaile) jimiž si Olomouc slavného vědce připomíná ...

PhDr. Jarmila Daňková

Ludmila Hronová
region@knihovna-ji.cz

Jarmila Daňková se narodila 31. května 1958. V letech 1979 – 1983 studovala na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy obor knihovnictví a vědecké informace. 1. září 1983 nastoupila do tehdejší Okresní knihovny v Jihlavě, od roku 1984 pracovala jako samostatný odborný knihovník specialista vedoucí metodického oddělení. 1. května 1986 byla jmenována do funkce ředitelky okresní knihovny. V roce 1991 složila rigorózní zkoušky a získala titul PhDr. Když knihovna změnila zřizovatele, byla 1. března 1994 jmenována ředitelkou Městské knihovny Jihlava a úspěšně ji vede dodnes.

Patří mezi zakládající členy SKIP Velká Morava, aktivně se zapojuje do jeho činnosti, od roku 1998 pracuje v regionálním výboru a od roku 2013 ve výboru výkonném.

Jako vynikající osobnost českého knihovnictví obdržela v roce 2018 cenu Velkomoravský knihovník.

Pod vedením paní ředitelky jsem prožila v knihovně více než třicet let krásného knihovnického života. Obdivuji její životní elán a energii, s jakou se pustila do řešení každého problému a nejrůznějších mnohdy zapeklitých situací, které s sebou nesla doba a život. S entuziasmem sobě vlastním důstojně navázala na činnost slavného knihovníka Stanislava Rambouska, jehož pečlivá práce položila základy jihlavské veřejné knihovně.

Píše se rok 1986, totalitní režim má již z našeho dnešního pohledu namále, ale stále se drží v sedle. Pro jihlavskou knihovnu to znamená, že v čele stojí sice politicky kovaní lidé, ovšem odborné knihovnické znalosti nemají zrovna v malíčku. Metodiku vede šikovná mladá vysokoškolačka

s odborným vzděláním a toho je potřeba při chystané změně ředitele využít. Kolegyně knihovnice sepisují na její podporu petici a vydávají se s ní na tehdejší Odbor školství a kultury ONV, vše-

mocného vládce nad osudem knihovny. Tento tehdy velice statečný čin slavil úspěch – knihovna získala skvělou ředitelku.

V pozdějších letech post několikrát obhájila, její koncepce rozvoje knihovny nese stále výborné plody. Z Popelky stísněné ve staré, chátrající budově, s knihami balenými v uniformním nevzhledném hnědém papíru, sáčky s knižními lístky vypůjčených knih v otlučených

dřevěných či kovových bedýnkách se proměnila v moderní sebevědomou královnu, místo, kam se rádi vracejí tisíce spokojených čtenářů. Projdeme se trochu cestou k tomuto úspěchu a připomeňme si důležité mezníky: v roce 1997 je jako první zmodernizováno a zautomatizováno dětské oddělení a dále následují ostatní oddělení a pobočky knihovny; roku 1999 se otevírá nové hudební oddělení a o rok později zvuková knihovna pro zrakově postižené návštěvníky; nastává boj o získání nových prostor, podařilo se po dlouhodobém vyjednávání se zřizovatelem, pro knihovnu byla zrekonstruována historická barokní budova – prapůvodní jezuitské gymnázium; paní ředitelka měla obrovské starosti s vybavením budovy, stěhováním a rozběhnutím zcela změněného provozu; do knihovny se hrnou různí hosté a také knihovníci z různých částí republiky; v době rekonstrukce radnice slouží sál knihovny jako svatební síň a místo pro uvítání významných osobností například

prezidenta ČR V. Klause nebo předsedy vlády ČR V. Špidly a mnoha dalších; knihovna se několik let stará o provoz Domu Gustava Mahlera; paní ředitelka stále drží krok s rytmem doby a zavádí spoustu zajímavých novinek; výpůjční systém LANIUS se promění v CLAVIUS a v současnosti již frčí TRITIUS; půjčují se čtečky elektronických knih, tematické kufříky, audioknihy, deskové hry, pomůcky z lekotěky...; v sále knihovny se konají čtenáři oblíbené besedy s cestovateli, spisovateli, vědci, probíhají nejrozmanitější kurzy, každý návštěvník si může v knihovně najít svoji parketu. Vysoká úroveň, na niž paní ředitelka knihovnu pozvedla, nemohla ovšem zůstat bez povšimnutí knihovnických odborníků. V roce 2017 získala knihovna první místo v soutěži Městská knihovna roku 2017, v kategorii měst nad čtyřicet tisíc obyvatel. Paní ředitelka obdržela pro svoji knihovnu zvláštní ocenění za vynikající komunitní a vzdělávací aktivity.

Paní ředitelka má jasnou vizi a koncepci stálého rozvoje a modernizace knihovny a obrovský přehled o knihovnickém dění u nás, ale i v zahraničí. Ráda se zúčastňuje studijních cest po knihovnách různých zemí a o své postřehy se dělí se svými knihovnicemi. Nechává se inspirovat a obohacuje činnost knihovny novinami. Klobouk dolů před její předvídavostí: mnohokrát jsem se jako zaměstnanec přesvědčila, že nové věci, do kterých nás diplomaticky „postrkovala“, a nám se moc nechtělo, nás později bavily a vzbudily velký zájem čtenářů. Na druhou stranu je třeba říci, že paní ředitelka měla vždy pochopení a našla i finanční podporu pro námi vymyšlené netradiční akce, v dřívějších dobách zcela nemyslitelné, jako byla například finále etapových soutěží na dětském oddělení – hry po městě, po ZOO, tematické výlety po republice, nebo například „znevažení“ vážného hudebního skladatele G. Mahlera v zábavné hře Riskuj a spoustu dalších „bláznivín“. Má ráda a dovede ocenit originální přístup ke knihovnické práci a kolektiv svých knihovnic prozíravě poskládala ze zajímavých

osobností, obohacujících svými nápady a šikovností v různých oblastech lidské činnosti nabídku knihovny pro čtenáře.

Naše paní ředitelka není žádná ledová královna na trůně, k níž není možné se přiblížit. Naopak je člověkem tolerantním s laskavým přístupem k lidem, schopností vcítit se do osobních problémů svých podřízených a vyjít jim maximálně vstříc.

Ke starostem s knihovnou si přidala obětavou práci ve SKIPu Velká Morava. Není pouhým „papírovým členem“, ale aktivně přispívá k řešení důležitých záležitostí, přemýšlí o nich a ráda podává pomocnou ruku. Právě její vstřícnost způsobila, že se v jihlavské knihovně pořádají odborné semináře a profesní vzdělávání například pro ředitele knihoven. Většina setkání se uskutečňuje ve spolupráci se Sdružením knihoven ČR a SKIPem ČR. Dobrou organizaci, příjemné prostředí a pohostinnost si účastníci setkání chválí a do Jihlavy vždy rádi přijedou znovu.

Paní ředitelka nezapomíná ani na menší knihovny jihlavského regionu, podporuje činnost regionálního oddělení knihovny, aktivně se zapojuje do přípravy seminářů a setkávání knihovníků a vždy je připravena pomoci a poradit.

Může mít takto pracovní vyčerpání člověk ještě čas na svůj soukromý život? Ano, i v soukromí je velice vitální. Navštěvuje koncerty, divadla, vzdělávací přednášky, pečlivě sleduje a zapojuje se do kulturního a společenského dění ve městě. Miluje přírodu, od mládí jezdí se svým manželem na trampské potlachy. Jejich dvě dcery vyrůstaly v harmonickém prostředí milující rodiny a nyní už se raduje z prvního vnoučka. Je laskavá a společenská, a proto ji obklopuje mnoho skvělých přátel. Ráda cestuje po světě, ale líbí se jí i u nás doma.

Na závěr mi dovoluje osobní přání: Milá Jaruško, přijmi od všech svých knihovnic přání pevného zdraví, mnoho síly v uskutečňování inovací a odvážných nápadů, ať knihovna pod tvým vedením stále vzkvétá a zůstane příjemným místem setkávání člověka s dobrou knihou, ale také s dobrými lidmi.

Paměť nedávné doby

Vít Závodský

zavodsky@quick.cz

BRUMMER, Alexandr – KONEČNÝ, Michal. Brno okupované. Průvodce městem v letech 1968 – 1969. Brno: Host, 2018. 192 s. ISBN 978-80-7577-580-1.

Dva mladí brněnští dokumentaristé již několik roků zachycují populární formou novodobou historii moravské metropole. Zaslouhou tétož zdejšího nakladatelství, pod sjednocujícími názvy i formáty a v obdobné grafické podobě, postupně připravili sérii speciálních knižních „průvodců městem“: Brno nacistické (2013), coby nejobširnější Brno stalinistické (2015), /s nacismem/ účtující (2017) a k padesátému výročí srpnové invaze (snad nikoli poslední) titul **Brno okupované** (2018).

Úhledná publikace na křídovém papíře (s dobovým kalendářem a mapkou zmiňovaných lokalit na obálce) je po Úvodu rozdělena do 34 zhruba stejně dlouhých, přiléhavými názvy opatřených a faktograficky spolehlivě podložených kapitol (odbornou pomoc poskytl Archiv města Brna). V informativní mozaice výstižně, zajímavě a čtivě rekapituluje společensky, politicky i kulturně velmi rušné období let 1968 – 1969, kdy demokratizační naděje „obrodného procesu“ na „socialismus s lidskou tváří“ náhle přerušil vpád pěti zahraničních armád Varšavské smlouvy 21. srpna a po něm následovala rychle přituhující „normalizace“.

Rozsahem menší pozornost věnují autoři úlevnému jarnímu „tání“ po lednovém nástupu Alexandra Dubčka do funkce prvního tajemníka KSČ. Připomínají jeho tehdejší návštěvy Brna, kdy ho ještě v září 1968 jásaající davy zasypávaly květinami, spontánní prvomájové oslavy s účastí předsedy Národního shromáždění Josefa Smrkovského, postavy reformních (Josef Špaček) i konzervativních (Karel Neubert) stranických funkcionářů. Stranou nezůstaly ani (stále doutnající) snahy Moravanů po totalistickém zemském uspořádání republiky,

nálezy ostatků obětí politických procesů na Ústředním hřbitově nebo ocenění brněnských kulturních revuí Host do domu a Index. Podle potřeby jsou osudy zmíněných osob a institucí hned „protazeny“ i do budoucna.

Těžiště knihy spadá do následujících měsíců sovětského vojenského potlačování „kontrarevoluce“, kdy hrdinský odpor sdělovacích prostředků i obyvatelstva záhy nahradily spolupráce s okupanty a husákovské normalizační „bezčasí“. Zajímavá montáž citací a střípků událostí celostátního významu s epizodami

místními nebo soukromými začíná zabráním tuřanského vojenského letiště příslušníky KGB již večer 20. 8. a přistáním 75 letadel s dobře vyzbrojenými výsadkáři. V Tuřanech si bezohledný okupační velitel, jistý generál Ivanov, zřídil hlavní štáb, kam za ním představitelé našich rozličných orgánů, zejména jejich „zdravé síly“, dojížděli. Sledujeme rychlé ranní a dopolední obsazení klíčových bodů města a projevy živelného občanského (na VAAZ či ve Slatině ojedinele i důstojnického) odporu, který si vyžádal také několik životů, v kontrastu s kolaborantskými snahami SNB. S napětím čteme o statečnosti novinářů a dobrodružných aktivitách zejména televizních pracovníků

v kontaktech s rakouskou ORF; pikantní perličkou je, že za přepadové noci měl v rozhlase náhodou službu pozdější nechvalně proslulý agent StB Pavel Minařík. Projevy dohasínající občanské rezistence byly např. sebeupálení Jana Palacha, nepokoje při sportovních akcích (mistrovství světa v hokeji a dráhové cyklistice), a především krvavě potlačené demonstrace v srpnu 1969.

Množství méně známých detailů ilustrují v Brnu okupovaném četné identifikované fotografie; nechybí výběrová bibliografie. Kromě odcházejících pamětníků si tedy dnešní Brňané mohou uvědomit, kudy v jejich bezprostředním okolí kdysi procházely dějiny.

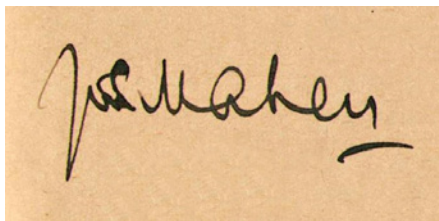

Štika, která znepokojuje mnohého líného kapra

Monika Kratochvilová

Monika.Kratochvilova@mzk.cz

Těmito slovy popsal Bohuslav Koutník Jiřího Mahena ve svém příspěvku Jiří Mahen jako knihovník, který vyšel v roce 1933 v nakladatelství Družstevní práce ve sborníku Mahenovi: sborník k padesátinám. Mahenova záliba v rybaření byla mezi jeho přáteli a spolupracovníky všeobecně známá a nebylo výjimkou, když se při charakteristice Mahenovy osobnosti objevilo pojmenování z této jemu tak blízké oblasti. Nebyl však jen vášnivým rybářem, ale také ichtyologem.¹ Jeho jméno můžeme najít například ve Velkém encyklopedickém rybářském slovníku:

„Vypracoval se na předního znalce našich a jihoslovanských ryb. Nashromáždil mnoho nových, cenných poznatků z fyziologie, biologie a systematiky ryb. Byl organizátorem moravských sportovních rybářů. „Rybářskou knížkou“ přispěl k tvorbě hodnotné rybářské beletrie.“²

Mnohé odborné články publikoval např. ve Sborníku klubu přírodovědeckého nebo v Rybářském věstníku. Mezi kreslíři, kteří Mahena zobrazili jako rybáře, byl například karikaturista František Bidlo.

Štikou pojmenoval Mahen také Bedřich Václavek v příspěvku Mahen v Brně:

¹ Ichtologie je obor zoologie zabývající se studiem rybovitých obratlovců.

² POKORNÝ, Josef. Velký encyklopedický rybářský slovník. Plzeň: Fraus, 2004. ISBN 80-7238-117-2. S. 201.

„...je vždycky iniciativní. Učí lidi v Brně diskutovati a mysliti, vnáší do brněnského života, který má často pausy ustátého a mrtvého ticha, vždycky ruch, jest jednou z mála štik ve stádě líných kaprů jeho kulturního života.“

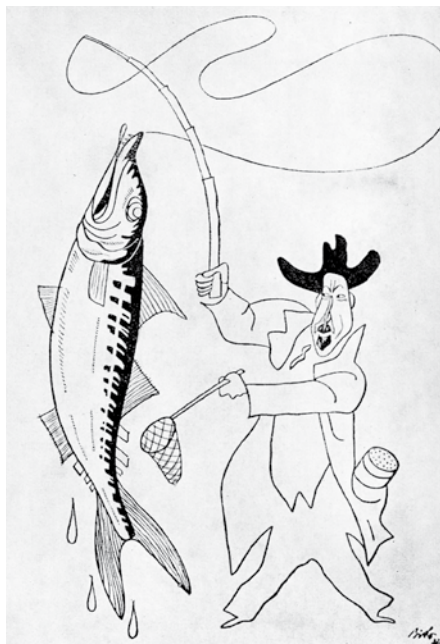
Pokud bychom měli uvést všechny oblasti Mahenova působení, nejedná se o malý výčet: básník, prozaik, dramatik a dramaturg, divadelní kritik, režisér, novinář, kulturní publicista, knihovník, pedagog, nadšený rybář. Bývá také označován jako první český ekolog.

Narodil se v Čáslavi jako Antonín Vančura, zde také získal základní vzdělání. Gymnázium vystudoval v rodném městě a v Mladé Boleslavi. Po maturitě pokračoval ve studiu na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze obor čeština – němčina. Společně se svými spolužáky Rudolfem Těsnohlídkem a Františkem Gellnerem vstoupil do okruhu Neumannova Nového kultu, kde publikoval svoje povídky již jako Jiří Mahen.

Osudový obrat v jeho životě nastal při odchodu na Moravu těsně před ukončením studia. Jeho prvním působištěm se stala reálka v Hodoníně (1907-1908). Poznání Slovacka mělo velký význam pro jeho další tvorbu. V roce 1909 napsal na Javorníku svou nejúspěšnější hru Jánošík. Také pro svoje pohádky, knihy a básně nacházel inspiraci na Slovacku.

V roce 1910 nastoupil do redakce Lidových novin v Brně, vykonával současně funkci dramaturga v brněnském divadle. V letech 1920 – 1924 působil na brněnské konzervatoři. Jeho největší zásluhou však bylo vybudování Městské knihovny v Brně. Jako knihovník pracoval od roku 1921, v roce 1937 byl jmenován ředitelem. **Knihovna se podle jeho představ měla stát dynamickou kulturní institucí, která by vedla čtenáře k sebevzdělávání.** Na podporu této vize vydal v roce 1924 *Knížku o čtení praktickém* a v roce 1928 výsledek celonárodní ankety *Knihovna jako instituce národní*, ve které nezapomněl ani na význam spolupráce knihovníků:

„U moderního knihovníka nelze také podceňovati stavovskou organizaci; má o ní stále

vědět a stále pro ni pracovati s vědomím, že tím pracuje jak pro společnou věc knihovnictví, tak také pro svou knihovnu. Knihovníci mají tvořiti opravdu knihovnickou společnost, kde řeší společné zájmy. ... Moderní knihovník musí se otevřít nejen pro domácí společný ruch, ale viděti také za hranice, nejen ve vlastní odborné literatuře, ale v kultuře vůbec, neboť to je svět, který chce zpřístupniti svým čtenářům.“³

Mahen byl výraznou a známou osobností meziválečného Brna také na poli moderní architektury, o čemž svědčí jeho projev při zahájení výstavy Kolonie Nový dům v rámci Výstavy soudobé kultury v Brně roku 1928, který v plném znění otiskly Lidové noviny 28. 9. 1928:

„Brno samo je čipernější než veřejní činitelé a naši moderní architekti vystavěli už dokonce několik domů. Ale to také nestačí. Je potřeba, aby veřejnost byla úplně poučena a aby nebrala moderní architekturu jako extravaganci

³ Knihovna jako instituce národní: anketa o veřejných knihovnách. Praha: Spolek veřejných obecních knihovníků, 1928. S. 135.

i když někdy jde o experimenty nějakého krajního směru."

Byl kulturní osobností v nejširším smyslu toho slova, jak dokládá Jiří Žantovský v příspěvku Veselá Vážnost Jiřího Mahena:

„Jestliže Karel Čapek je člověkem především zoon politician, je Mahenovi především tvorem kulturním.“⁴

Mahenovo vyznání najdeme v básnické sbírce *Duha* vydané v roce 1916 v básni *Rád byl bych*:

(úryvek)

*Rád byl bych člověkem, jenž silou mnoho platí,
rád byl bych prorokem, jenž těžké rány hojí,
rád byl bych vojákem, jenž v zoufalém je boji,
rád byl bych pirátem, jenž děsem smrště pluje
a jehož srdce hrůza nezachvátí.*

Jako břitký epigramatik se představil ve sbírce literárních epigramů *Kozí bobky z Parnasu*, které vydal pod pseudonymem Ladislav Andělíček. V epigramu s názvem Jiří Mahen se ironicky obrací i sám k sobě.

*V čem tvůj problém vězí, brachu vězí,
Snad ti mohu povědět:
Exotičnost bývávala
Kdysi něčím pro ten svět –*

*Nač však dnes by někdo trnul
Ve zmámení velikém,
U Zoly když starý Maheu
Byl jen prostým horníkem?*

*A jak může v tobě býti
Skryta dvojí nátura?
Buď jsi Mahen anarchista
Nebo básník Vančura!*

Odkaz Jiřího Mahena nadále úspěšně rozvíjí nejen Mahenův památník, jedna z poboček Knihovny Jiřího Mahena v Brně, ale zejména **Společnost Jiřího Mahena** pod vedením předsedy doc. PhDr. Jiřího Poláčka, CSc. Začátkem letošního roku vyšlo již 20.

⁴ MAHEN, Jiří. Mahenovi: sborník k padesátinám. Praha: Družstevní práce, 1933. S. 153.

číslo Milíře, Zpravodaje Společnosti Jiřího Mahena, ročenky vycházející v tištěné i elektronické podobě, na jejichž stránkách nejvíce rezonuje Mahenův odkaz v podobě příspěvků odkrývajících stále nové podoby Mahenovy osobnosti a jeho díla.

Mahen svoje knihovnické poselství zanechal v úvodu ankety *Knihovna jako instituce národní*, kterou inicioval a v tištěné podobě vydal Spolek veřejných obecních knihovníků v roce 1928:

*„Co jsme dosud prožívali, bylo svítání.
Do práce, přátelé.“*

Poslání všech knihoven viděl *„především v tom, aby lidstvo vycházejíc z nich vidělo jasně do všech nitek kteréhokoli případu lidského dění.“⁵*

Je úkolem nás, knihovníků, pokračovat v započatém díle a rozvíjet Mahenovy ideály, ve kterých nám zanechal i svůj pohled na roli knihovníka, na jeho poslání:

„Tvrdím, že svědomitý knihovník jest nejpilnějším a nejvíce zaměstnaným úředníkem obecním, neboť jeho práce nekončí po uzavření kanceláře.

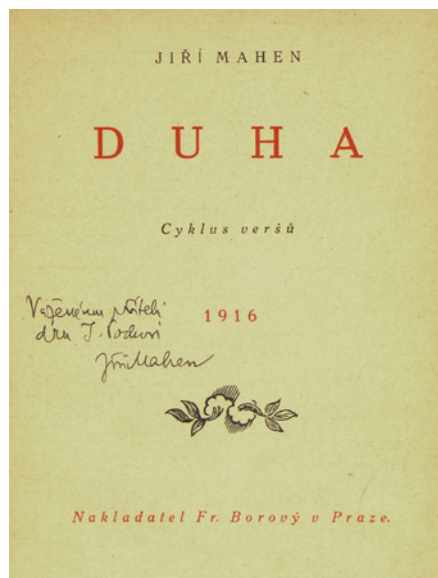
Představuji si knihovníka vždy jako povahu kamarádskou, mužnou, u níž platí dané slovo více než psaná smlouva. Knihovník zastává ve své funkci moderní kněžské poslání. Jest ostruhou výbojného, podnikavého a dobyvatelského mládí, leč i útěchou bezútešného stáří, nalézá lék na rány životní. Toto teplo a požehnání musí vyzařovati ze samé povahy knihovnickovy – a tehdy možno hovořiti o živém knihovníku tvůrčím, jenž má oči k vidění, uši k slyšení a srdce člověka.“⁶

S ohledem na širší záběr Mahenova působení můžeme jen souhlasit s textem vydaným v Rovnosti 19. května 1946 u příležitosti 7. výročí úmrtí jednoho z našich největších knihovníků: *„Snad jen jednou za mnoho desetiletí se narodí takový člověk, který svým životem i dílem zasáhne tak širokou oblast a který vykonává vliv na všechny, s nimiž se potkával.“⁷*

⁵ Knihovna jako instituce národní: anketa o veřejných knihovnách. Praha: Spolek veřejných obecních knihovníků, 1928. S. 8.

⁶ Tamtéž, s. 136.

⁷ rt. Sedm let. Rovnost. 19. 5. 1946, 62(117), 5. [ISSN 0862-7967]. Dostupné také z: <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/view/uuid:f73be340-a09b-4e51-b300-3a2b915003c0?page=uuid:b6c6a86a-367b-4a52-83d2-ffe7b6b0a199>

80. výročí úmrtí Jiřího Mahena připomněla Moravská zemská knihovna nejen křtem publikace doc. Jaromíra Kubíčka **Dějiny veřejných lidových knihoven v českých zemích**, ale také výstavou **Jiří Mahen knihovnický národní** a prezentací jeho díla v rámci projektu Oči Brna. Mezi doprovodnými aktivitami byl uveden filmový snímek Archimédův bod z roku 1982 natočený Českou televizí Brno ke 100. výročí Mahenova narození, ve kterém roli Jiřího Mahena ztvárnil Ilja Racek. Milým zpestřením před promítáním bylo setkání s paní Zdenou Herfortovou, která ve filmu hrála manželku Jiřího Mahena Karlu.

S přednáškou **Mahen a ti druzí** vystoupil 11. června literární historik doc. PhDr. Jiří Poláček, CSc., předseda Společnosti Jiřího Mahena, ve které přiblížil Mahenovu osobnost na základě korespondence a vzpomínek.

Přehled významných událostí z Mahenova života

1907–1908	pedagogem na reálce v Hodoníně
1908–1909	pedagogem na obchodní akademii v Přerově
říjen 1910	premiéra <i>Jánošíka</i> v pražském Národním divadle
1910–1918	redaktorem <i>Lidových novin</i> v Brně
1918–1922	dramaturg brněnského Národního divadla
1920–1924	pedagog na dramatické konzervatoři
25. 2. 1921	ustaven knihovníkem pro Velké Brno a tuto činnost vykonával do konce života
16. 1. 1927	zvolen starostou Spolku veřejných obecních knihovníků
1928–1931	Družstevní práce vydala pětisvazkové <i>Sebrané spisy Jiřího Mahena</i>
16. 6. 1936	ustaven <i>Ústřední spolek čs. knihovníků</i> , Mahen byl místopředsdou
22. 5. 1939	Jiří Mahen zemřel v Brně

Knihovna jako ostrovy učení

Libuše Foberová

libuse.foberova@centrum.cz

Městská knihovna v Chemnitz byla založena v roce 1869 jako měšťanská studijní knihovna. Stadtbibliothek Chemnitz v Tietzu tedy slouží čtenářům již 150 let. V roce 1998 rozhodlo městské zastupitelstvo o umístění knihovny do obchodního domu, který byl postaven architektem prof. Wilhelmem Kreisem v letech 1912 – 1913 na objednávku židovského rodinného podniku TIETZ. Nová ústřední knihovna byla slavnostně otevřena 23. října 2004 a sídlí ve dvou patrech obchodního domu, který se tak stal multikulturním centra města. Chemnitzká knihovna mě zaujala již dříve. Když jsem měla to štěstí a navštívila ji v roce 2005, měla nově otevřenou ústřední knihovnu v domě Das Tietz. Od té doby knihovnu sleduji. Fascinuje mě její marketingová koncepce a pojetí celoživotního vzdělávání, kterému se knihovna věnuje intenzivně a realizuje řadu zajímavých vzdělávacích projektů. Oslovila jsem paní ředitelku Elke Beer, která souhlasila s rozhovorem, věřím, že ne posledním, pro časopis DUHA, který rád přináší zahraniční inspirace.

Když se ohlédnete za patnácti lety provozu nové ústřední knihovny v budově Das Tietz, co vidíte?

Nové luxusní a perfektně vybavené prostory přinesly i nový styl knihovnické práce. Implementovali jsme marketing do vedení knihovny. Získali jsme širší čtenářskou základnu, nyní naše služby využívá půl milionů čtenářů. Kvitují z volného výběru knih, mají neomezený přístup k informacím a vzdělávání, náš dům slouží veřejnosti zároveň jako kulturní dům. Jsme pevnou součástí kultury a vzdělávání v městě Chemnitz. Knihovna je bezbariérová nejen fyzicky, ale každý si v ní může najít svou oblast zájmu. Nabízíme místo k práci, k učení, čtení a zábavě. Skleněný strop budovy Das Tietz i boční okna zajišťují dostatek denního světla a moderní design interiéru láká návštěvníky k delšímu pobytu, než je jen výpůjčka či vrácení knih. Jak již bylo řečeno, prezentujeme se i jako kulturní dům, nabízíme denně zajímavé aktivity čtenářské, informační, kulturní a zejména vzdělávací, které dokážou zaujmout. To by nebylo možné bez partnerů – spřízněných kulturních a vzdělávacích institucí ve městě. Nejvíce spolupracujeme s místní univerzitou. Pořádáme autorská

čtení, výstavy, přednášky, workshopy otevřených dílem, hrací a čtecí kroužky pro děti a další zejména vzdělávací aktivity formou projektů. Využíváme práci dobrovolníků, kteří učí migranty německy a předčítají nahlas čtenářům.

Když se ohlédneme ještě dále, přestěhování ústřední knihovny do nové budovy Kaufhof v samém srdci města Chemnitz bylo to nejlepší, co se knihovně mohlo přihodit. Přineslo nám to stoprocentní navýšení registrovaných uživatelů, výpůjček, ještě více návštěvníků a možnost pořádat aktivity, o kterých se nám dříve jen snilo. Využíváme RFID technologii, díky které je knihovna plně automatizována. Vracet a půjčovat knihy se dá prostřednictvím automatů, rovněž provádění plateb je plně automatizované. Optimalizovali jsme provoz díky outsourcingu v průběhu zlepšování služeb, což zákazníkům přináší okamžité odesílání médií, propojené katalogové zápisy, online výpůjčky, třídění médií prostřednictvím vybrané firmy a další vychytávky. Díky automatizaci se mohou knihovníci více věnovat péči o zákazníky a poradenství, propagaci četby, výuce informační a mediální gramotnosti, síťové práci a poskytování komfortu uživatelům, pro které se rozšířila i provozní doba.

Co jste museli v novém domě změnit po patnácti letech? Co bylo dobře a naopak co špatné?

Uživatelé mají lepší dostupnost do ústřední knihovny. Hned vedle jsou zastávky městské hromadné dopravy a parkoviště, což je důležité. Knihovna tak oživila centrum města a návštěvníci knihovny si mohou vyřídít nejen návštěvu knihovny, ale i další pochůzky v centru města. Kromě knihovny se v budově Das Tietz nachází i Volkshochschule Chemnitz (Národní vysoká škola Chemnitz), přírodopisné muzeum, kulturní management města Chemnitz a Nová saská galerie. Spolupráce všech těchto institucí pod jednou střechou funguje velmi dobře. Podáváme řadu společných a významných projektů. Dokážeme tak lépe získat finanční prostředky na edukační a kulturní činnost. Návštěvníci knihovny tvoří obraz městské společnosti a společnosti vůbec. Tím, že je knihovna otevřenou institucí, musí zvládat problémy s tím spojené, zejména svízel lidí bez domova, sociálně vyloučených, imigrantů a dalších. V tomto směru školíme personál a hledáme řešení mnohdy neřešitelných situací, zejména nám jde o zajištění

bezpečnosti a pohodlí uživatelů.

Knihovna reaguje na turbulentní změny ve společnosti tím, že vytváří místa pro vlastní růst a flexibilitu:

- „tiché“ a „hlasité“ zóny,
- týmové studovny,
- elektrické zásuvky všudypřítomné,
- variabilní a mobilní konzultační místa (poradenské a konzultační služby),
- Makerspace, tzv. otevřené dílny pro workshopy.

Nutné přestavby v nové budově byly velmi těžké, při realizaci se nepočítalo s tak velkými změnami a s tak rozsáhlou automatizací. Nicméně je potřeba reagovat na požadavky současných uživatelů a studentů a ty se velmi změnilly. Studenti očekávají komfort, vzdělávání, studijní a relaxační zóny a konzultační služby.

Zaujal mě váš projekt Lerninseln (ostrovy učení), mohla byste nám projekt představit?

I když stoupají počty digitálních výpůjček, úměrně tomu roste zájem o fyzické učebny. Proto

Městská knihovna v Chemnitz

jsme v roce 2015/2016 zpracovali nový koncept, který reagoval na výsledky rozsáhlého dotazníkového šetření z roku 2014. Respondenti požadovali fyzická místa, kde by se mohli vzdělávat, ať už individuálně, či v týmech. Požadovali relaxační zóny, místa pro setkávání a diskusní kluby. Ostrovy učení navozují jedinečnou atmosféru pro učení, pro různé typy učení. Výuka na vysokých školách probíhá formou diskusí, k tomu jsou vhodné týmové studovny. Jiní studenti si přejí tichá a ničím nerušená místa, kde si mohou nechávat učební pomůcky a vracet se sem jako domů. Knihovnik zde hraje roli pedagoga, konzultanta, který radí a pomáhá s tvorbou odborného textu či s vyhledáváním témat pro závěrečné či seminární práce. Žákům knihovníci pomáhají s domácími úkoly a doučováním.

Přebudovali jsme dokonce čítárnu na multifunkční a multimediální učebnu, kde se nachází variabilní nábytek, který se dá uspořádat podle situace. Zde je k dispozici veškerá potřebná technika a knihovnik pedagog, který sám organizuje nebo zařizuje edukační programy.

V každém okruhu (Mládež a hudba, Věda a technika, Kultura a země) knihovny je k dispozici jeden ostrov učení – otevřená zóna k učení, místo pro psaní domácích úkolů, místo pro týmovou spolupráci. V celé knihovně je k dispozici WiFi, zásuvky, tabule, ke kterým mají uživatelé volný přístup. Každý ostrov učení nabízí i tichou studovnu. Ty vznikly například i z kanceláře. Všude jsou k dispozici obrazovky k vizualizaci společných projektů a obsahů.

Zakoupili jsme dvě soupravy sedaček a prostor odhlučnili, vznikla tak relaxační zóna ke čtení či odpočinku, případně k setkávání.

Cítíme potřebu uspořádat knihovnu jinak a nabízet celoživotní vzdělávání, o které mají mimořádný zájem všechny generace uživatelů. Pracujeme s vizí komunitní a vzdělávací knihovny. Spolupracujeme s nejrůznějšími spolky, školami, ministerstvy na přípravě čtenářské a informační gramotnosti. Digitální gramotnost je nyní v centru našeho zájmu.

Spolupráce se školami se vám dlouhodobě daří, máte recept pro české knihovny?

Úlohou veřejných knihoven je podporovat čtenářskou gramotnost od útlého věku dítěte, což není možné bez spolupráce se školami, rodiči či prarodiči. Prezентujeme se jako solidní partner škol. Nutné je spolupracovat s řediteli škol, s učiteli i vychovateli. Oslovovat je pravidelně a nabízet jim program, který vhodně doplní či podpoří výuku. Nabídku učitelé najdou na našem webu „Učitelé a vychovatelé“, distribuujeme do škol letáky „Místo učení škola“ nebo rozesíláme klasickou nabídku vlastních edukačních programů. Také nabízíme školám servis, docházíme do škol s mediálními boxy či mediální výchovou. Rozdáváme učicí karty s QR kódy, které vedou na naši úvodní webovou stránku, kde jsou nové nabídky pro učitele základních škol, středních škol atd. Poskytujeme návody pro učitele, jak se mohou jejich žáci stát informačními profesionály.

Učitelé se mohou přihlásit k odebírání newsletteru, který je 4x v roce informuje o nabídkách knihovny a novinkách v učení. Nabídku dostávají všichni ředitelé škol. Nabídka knihovna přizpůsobuje učebním plánům škol a snaží se, aby zaujala nejen pedagogy, ale i studenty. Velice oblíbená jsou autorská čtení a diskuse se spisovateli. Podporujeme četbu, připravujeme saské knižní léto (letos už desátý ročník), které je velmi navštěvované. Je to prázdninová akce, při které na programu spolupracuje přes sto saských knihoven. Cílíme na děti ve věku od 11 do 17 let. Rozvíjíme u nich digitální gramotnost, nabízíme tablety i jiná multimediální knihovnická zařízení a půjčujeme zařízení pro hraní her. Ukazuje se, že je to správná cesta.

Recept na spolupráci? Spojit se nejen s řediteli škol, ale i s pedagogy, vychovateli a úřady, které tyto školy spravují a zřizují, s ministerstvem školství. Nejdůležitější je kvalitní a zajímavá nabídka, zacílená na osnovy škol, na jejich učební plány a výukové cíle. Je vhodné kombinovat klasické akce s digitálními tak, aby vzdělávání bylo pro studenty zajímavé a lákavé.

Jakou máte vizi do budoucna? Jak vidíte budoucnost veřejných knihoven v době digitalizace a robotizace?

Změnili jsme nejen služby, zavedli nová média, platformy, licenční modely, streamovací služby a techniky, ale změnili jsme i to, jak obyvatelé města Chemnitz vnímají kulturu. Změnili jsme přístup knihovníků ke službám, implementovali jsme marketing do všech činností knihovny. Chceme vytvořit podmínky pro společenskou změnu, nechceme nahradit staré věci novými, chceme staré věci obohatit o nové a tím je znásobit. V popředí nejsou výpůjční služby, středobodem v knihovně už nejsou knihy, ale návštěvníci, kteří mají různé potřeby, a my se snažíme jim takové služby nabízet. Knihovny se stávají „třetím“ místem v životě lidí, hned po domově a práci. Stávají se „obývánkem města“ – místem k výměně informací a dovedností, místem, kde se lidé setkávají, vzdělávají, čtou, baví se a mohou se kulturně a kreativně realizovat, dokud je knihovna otevřena.

Základní poslání knihoven se nezměnilo, cílem je zpřístupňovat lidem paměť komunity, relevantní informace a vědění, rychle a bez překážek. Cílem je zmenšovat „digitální přehradu“ mezi lidmi. Podporovat a rozvíjet čtenářskou gramotnost a jiné gramotnosti. Knihovny nejen zprostředkovávají vědění, ale i vzdělávají.

V knihovnách vznikají knihovnické laboratoře (Library Labs), otevřené dílny (Makerspaces), hrací místnosti (Gamingrooms), což jsou ta pravá místa, ve kterých se lidé mohou vzdělávat. Velmi důležité je vytvořit v knihovnách kreativní laboratoře k experimentování a zkouškám – 3D tiskárny, virtuální realita, šifrování a hraní a jiné. Je nutné takto knihovny upravit, nové moderní služby zaměřit na konkrétní cílové skupiny. Klasické půjčování knih bude ustupovat digitálním výpůjčkám a lidé budou knihovny potřebovat spíše jako „obývánkem města“. Knihovny mají silný potenciál uspět i v digitálním světě, ale musejí se změnit.

Není knihovník tak trochu ohrožený druh? Nahradí roboti knihovníka (v roce 2018 byla v Helsinkách otevřena knihovna budoucnosti – Knihovna OODI, ve které pracují 3 roboti, kteří zakládají knihy do regálů)?

S knihovníky je to stejné jako s knihovnou, rozhodně nejsou ohroženým druhem, ale musejí se změnit. Potřebují nové dovednosti, pedagogické schopnosti, umět pracovat s novými médii, obsluhovat 3D tiskárnu a virtuální realitu, „obsah“ nejen zprostředkovávat, ale umět ho i vytvářet. To klade na profesi knihovníka velké nároky a nutnost se neustále vzdělávat a být „krok“ před uživatelem. Knihovníci se budou muset umět vyznat jak v reálném světě, tak v tom virtuálním. Budou jakýmisi průvodci ve světě informací. Budou lidi učit těmito novými dovednostem. Jak bude knihovník v budoucnu vypadat, vzhledem k turbulentním změnám, nedokážu předpovědět. Je nutné zkoumat požadavky na odbornost knihovníků, definovat klíčové kompetence a ovlivňovat knihovníky, aby změnu přijali.

Co zůstane nezměněno, je, že knihovníci celému světu generují, jistí a tradují vědění, které musí být mediálně setrvalé, nekomerční, kvalitní a informace musí být relevantní. Roboti knihovníky nenahradí, naopak uvolní knihovníkům prostor pro individuální práci se čtenáři, na kterou dříve neměli tolik času. „Roboter-Only-Bibliothek“ (knihovna, ve které budou pracovat pouze roboti) je v budoucnu možná. Knihovníci by ovšem takovou knihovnu doplnili novými činnostmi – například konzultačními a pedagogickými službami. Ve vzdělávání stále vede kontaktní výuka a jen tak ji robot nenahradí. A i roboty musí naprogramovat zase jen člověk.

Děkuji Vám za Vaše odpovědi a za Váš čas. Přeji Vám i knihovně hodně spokojených čtenářů, chápající knihovníky a vstřícnost zřizovatele.

Libuše Foberová

Text rozhovoru přeložila Markéta Roupcová.

Odborná exkurze Vyšší odborné školy knihovnické Brno do vídeňských knihoven

Romana Králová
kralova@oabrno.cz

Vyšší odborná škola knihovnická v Brně pořádá každoročně pro svoje studenty odbornou exkurzi do zahraničních knihoven. Snažíme se tak udělat výuku atraktivnější, propojit teorii s praxí, motivovat studenty k většímu zájmu o obor a ukázat jim zajímavé a inspirativní zahraniční knihovny. V roce 2017 jsme společně navštívili Krakov a Ioni Budapešť. Letošní hlasování studentů o místě tradiční zahraniční exkurze nás zavedlo do nedaleké Vídně.

Rakouská národní knihovna (Österreichische Nationalbibliothek)

Naše první kroky po příjezdu do Vídně vedly do Rakouské národní knihovny, kde jsme absolvovali komentovanou prohlídku v krásném barokním knihovním sále i v novější budově.

Rakouská národní knihovna slavila v loňském roce 650 let od svého vzniku a je největší knihovnou v Rakousku – její fond čítá přes 12 milionů knihovních jednotek, které si mohou uživatelé všechny půjčit. Rakouská národní knihovna má jako jediná v zemi celostátní povinný výtisk (univerzitní knihovny mají povinný výtisk na vědecké publikace). Nejstarší publikace vydané od 15. století do roku 1850 se nacházejí v bohatě zdobeném barokním sále Prunksaal.

Nejvýznamnější kolekce je soubor čtrnácti tisíc knih z osobní knihovny Evžena Savojského a původní rukopis Mozartova Requiem. Všechny dokumenty vydané do roku 1875 jsou digitalizovány ve spolupráci se společností Google (rok 1875 byl zvolen z důvodu vypršení autorských práv). V roce 2013 přestala knihovna ukládat na mikrofiše a mikrofilmy. Knihovní fondy jsou

rozděleny do osmi částí – Obrazový archiv a oddělení grafiky, Oddělení rukopisů a starých tisků, Oddělení map, Literární archiv, Oddělení hudebnin, Oddělení papyrů, Oddělení umělých jazyků a Archiv Institutu rakouské lidové písně. Pod správu knihovny patří také muzea literatury, glóbbů, papyru, esperanta a tzv. Dům rakouských dějin.¹ Knihovna využívá automatizovaný knihovní systém Alma, se kterým jsou zdejší knihovníci podle vlastních slov prozatím spokojeni. Pro vyřízení objednávky dokumentů ze skladu používá knihovna zajímavý *transportní systém na knihy*, díky němuž je odbavení uživatele rychlejší a efektivnější.

Rakouská národní knihovna

Provázela nás místní knihovnice paní Tanzberger, která nám ukázala nejen veškeré prostory, ale také například nejmenší knihu, kterou knihovna vlastní. Jejím obsahem je text modlitby Otče náš v sedmi jazycích a písmena jsou velká 3,5 na 3,5 milimetru. Dozvěděli jsme se také, že nejmenší plat, který může knihovník v této knihovně dostat, činí 2100 euro za měsíc.

Centrální městská knihovna (Hauptbücherei Wien am Gürtel)

Naší další zastávkou byla Centrální městská knihovna. Ta je zajímavá mimo jiné svojí polohou na tzv. Gürtelu, což je velký dopravní uzel. Kolem budovy knihovny tak jezdí tramvaje a přímo pod knihovnou se nachází stanice metra. Knihovna je obklopena čtvrtí s množstvím základních a středních škol na straně jedné, a čtvrtí, v níž bydlí přistěhovalci, na straně druhé. Na úvod jsme si vyslechli prezentaci o knihovně a službách, které poskytuje. Knihovna má po celém městě 38 poboček, 255 zaměstnanců, v roce 2018 se registrovalo 14 tisíc nových uživatelů, denně ji navštíví přes 5 000 návštěvníků, pro které je připraveno více než 1000 akcí ročně. Velmi zajímavé je věkové složení registrovaných uživatelů. Knihovny často bojují s tím, že jejich uživatelé jsou spíše vyššího věku. Více než 76 % uživatelů vídeňské Centrální knihovny má však méně než čtyřicet let (27 % z celkového

počtu uživatelů tvoří lidé ve věku 21-30 let). Knihovní fond obsahuje 1 333 515 knihovních jednotek a ročně jsou uskutečněny téměř dva miliony výpůjček.^{2 3}

Absolvovali jsme komentovanou prohlídku prostor knihovny, po které následovala diskuze nad otázkami studentů. Provázeli nás pan Christian Jahl, předseda Asociace rakouských knihovníků (Vereinigung Österreichischer Bibliothekarinnen und Bibliothekare), který nás seznámil s novými trendy v oboru a změnami, které knihovna plánuje v příštích letech udělat. Vedení knihovny se chce více zaměřit na digitalizaci, problematiku open access, cíle udržitelného rozvoje OSN. Dále plánuje vybudovat tzv. knihovnu věcí (library of things) či vzdělávat v oblasti tvorby a hodnocení informací se zaměřením na fake news. S ohledem zejména na mladé uživatele se bude knihovna věnovat gamifikaci a výuce programování. Vídeňská Centrální městská knihovna pro mě osobně byla krásnou ukázkou komunitní knihovny, ve které je neustále plno lidí, pro které je připravený atraktivní program a místo, kde se mohou scházet nebo v klidu relaxovat.

Pokud by měl někdo zájem o kontakty na rakouské knihovníky či více informací, napište mi na e-mail kralova@oabrno.cz. Ráda vám také předám moje itineráře a zkušenosti z exkurzí po knihovnách v Krakově a Budapešti, které jsem pro studenty Vyšší odborné školy knihovnické v Brně chystala v předchozích letech. Pokud byste věděli o někom, kdo by chtěl na naší škole studovat a účastnit se podobných exkurzí, odkažte ho prosím na naše [webové stránky](#).

Literatura:

- 1 Die Sammlungen der Österreichischen Nationalbibliothek. *Österreichische Nationalbibliothek* [online]. ©2019 [cit. 2019-05-14]. Dostupné z: <https://www.onb.ac.at/bibliothek/sammlungen>
- 2 PowerPointová prezentace od pana Jahla zasláná e-mailem
- 3 Hauptbücherei am Gürtel. *Büchereien Wien* [online]. [cit. 2019-05-14]. Dostupné z: <https://www.buechereien.wien.at/de/standortoeffnungszeiten/hauptbuecherei>

Centrální městská knihovna

Rozhovor s Vojtěchem Brukem

Eva Fukarová, Richard Guniš

Eva.Fukarova@mzk.cz, Richard.Gunis@mzk.cz

Spolek Zvol si info je skupina studentů Masarykovy univerzity, kteří si na podzim roku 2016 řekli „A dost!“ a založili projekt Zvol si info. Nebavilo je dívat se, jak se chytré mozky plní hloupými (dez)informacemi. Sepsalí Surfařova průvodce po internetu – jednoduchý návod, jak se ve světě médií nenechat vodit za nos a nevěřit koninám. Vojtěch Bruk studoval Politologii a Bezpečnostní a strategická studia na FSS MU, kde spoluzakládal projekt Zvol si info. Působí jako lektor a člověk přes finance. Přednášel na více jak 50 akcích a pomáhal také s psaním Nejlepší knihy o Fake News.

Co vás osobně motivovalo věnovat se mediálnímu vzdělávání?

Moje prvotní motivace k práci ve Zvol si info byla spíše osobní – chtěl jsem si vyzkoušet své dovednosti v praxi a stát u zrodu projektu, vidět jak se tvoří a jak se vyvíjí. Když jsme na podzim roku 2016 viděli, jak velký problém jsou fake news, propaganda a hoaxy, tak se přidala i motivace a chuť s tím něco dělat. Ale také snaha pomoci s tou záplavou, která je všude okolo nás, a kterou jsem viděl i ve svém blízkém okolí.

Mediální vzdělávání teď řeší mnoho institucí. Máte pocit, že se ve vztahu práce s informacemi něco posunulo?

Rozhodně se toto téma více probírá v širší veřejnosti a dostává se mu větší pozornosti. Vznikají nové projekty a nejrůznější aktivity, vzdělávají se širší vrstvy populace a tématu se věnuje více odborníků. Nicméně ten posun je podle nás poměrně pomalý a hlavně mu chybí větší koordinace a důraz na kritické myšlení a mediální gramotnost ve školství.

Jaké jsou nejnovější trendy a techniky v mediálním vzdělávání?

Většina projektů se zaměřuje na interaktivní prvky, využití moderních technologií a zapracování aktuálních témat. Pozorujeme také snahu o kontakt s co možná nejširší skupinou obyvatelstva. Snaha je také

o kontakt s nejvíce ohroženými skupinami, což jsou senioři a mladí lidé.

Jste momentálně se spolkem Zvol si info zapojeni do nějakých zájmových projektů či jiných aktivit? Můžete nám o nich něco říct?

Ve Zvol si info pokračujeme ve své činnosti, děláme přednášky, a to především pro střední a základní školy. Zároveň jsme rozšířili naše aktivity na přednášky pro seniory, firmy, odbornou i laickou veřejnost. V uplynulém roce jsme se také účastnili vzdělávání knihovníků v knihovnách a ve spolupráci s knihovnami nadále pokračujeme. V květnu nám pak vyšla audio verze naší Nejlepší knihy o fake news.

Je nějaký titul nebo autor, kteří Vás výrazně ovlivnili osobně či profesně? Co čtete nyní?

Osobně mě velice ovlivnily knihy Haruki Murakamiho, jehož Norské dřevo je mou nejoblíbenější knihou. Velice jsem si užil i čtení jeho poslední knihy Komturova smrt. Profesně si troufnu říci, že mě hodně ovlivnila spolupráce na naší knize, kterou jsme provokativně nazvali „Nejlepší kniha o fake news!!!!“ a také tituly jako Průmysl lži od Alexandry Alvarové, Opuštěná společnost od Erika Taberyho nebo třeba Tyranie Timotyho Snydera. Dále pak knihy jako Superprognózy: umění a věda předvídání budoucnosti od Philipa Tetlocka, Myšlení rychlé a pomalé od Daniela Kahnemana nebo kniha kterou právě čtu – Faktomluva od Hanse Roslinga.

Kniha dokáže rušit všechny vzdálenosti

Ladislava Chateau

Možná bych dnes měla psát o politické situaci ve Francii, nebo o nové knize, která právě vyšla a leží už týden na mém psacím stole, ale rozhodla jsem se všechno odložit. Napíši něco jiného, něco o tom, jak když mi bylo deset, možná jedenáct let, sedávala jsem o dlouhých večerech ve velkém ušáku v našem starém dejvickém bytě nebo se choulila na malé pohovce pod oknem s výhledem na konečnou tramvajovou zastávku, a na hotel International ve stalinském stylu hned naproti; tam jsem si četla *Tři mušketýry* Alexandra Dumase. Byla jsem osamělé dítě, maminka vedla večerní kurzy šití a vyšívání pro pracující ženy při osvětové besedě v Braníku, hojně navštěvované, neb to byla jedna z mála možností, jak si na sebe něco hezkého spíchnout, a zejména pod vedením mojí maminky vyučené v Paříži. Stále vidím ten útulný kout, kde v zimě hřálo ústřední topení, já usrkávala čaj a hltala každou stránku o tom, jak Gaskoněk d'Artagnan přijíždí do Paříže, *ozbrojen třemi dary otcovskými, patnácti střelbráky, koněm a dopisem pro pana de Tréville*, a jak se brzy přidá k Athosovi, Porthosovi a Aramisovi. To kvarteto mě hned, jak jsem otevřela knihu v modrém plátně, ozdobeném třemi mušketýrskými širáky, okouzlo svojí odvahou i svým esprit. A s postavou půvabné královniny komorné Constance Bonacieuxové jsem se ztotožňovala až tak, že jsem se převlékala do maminčiných večerních šatů a před zrcadlem deklamovala celé pasáže, hlavně dialogy s d'Artagnanem, její *amour*. Tuhla mi krev při všech léčkách, které kardinál Richelieu spleťal mým hrdinům, zvláště když se tak odvážně vydali do Anglie, když slíbili, že zachrání čest

francouzské královny a přivezou zpět všech jejích dvanáct diamantových přívěsků, které tak nerozumně darovala vévodovi z Buckinghamu jako důkaz své lásky. A teď hrozilo, že se vše u krále provalí, neboť kardinál se prostřednictvím svůdné podvodnice Milady de Winter dozvěděl, kde přívěsky jsou, a těšil se, že nebohá královna bude na dvorním plese bez nich těžce kompromitována a bude zle pykat. Že láska bývá nerozumná, hned jsem dobře pochopila. A když v závěru Milady ve své žárlivosti i nenávisti k d'Artagnanovi zavraždí jeho Constance, tekly mi slzy do nedělní svíčkové. Knihu jsem dočetla, učení mne nebavilo, do myšlenek se mi prodíral obraz *zsinalé paní Bonacieuxové, která padla, vzlykajíc, v náruč Porthovu a Aramisovu. Běžte, volejte o pomoc! D'Artagnan šílel úzkostí. Marno, marno, pravil Athos, marno! (...) Povzdech z úst paní Bonacieuxové se dotkl úst d'Artagnana. Tento vzdech, to byla její duše, tak čistá, která vstupovala k nebesům (...).*

Jak jsem už řekla, byla jsem plachá nenápadná žákyně, ale tehdy si vzpomínám, že jsem ve škole o hlavní přestávce se zářícíma očima vypravovala třídě ten vzrušující příběh, o kterém v učebnicích nebylo ani slovo, a vypravovala jsem tak zaujatě, že i ti nejzlobivější kluci seděli, jak přibití a poslouchali. A ne jeden z nich mi pak pod lavicí posílal psaníčko: *Ládino, jak to dopadlo? Řekneš?* A stalo se zvykem, že když musela *soudružka učitelka* náhle opustit třídu, prikazovala: *Budete tady ticho! Ládina vám bude vypravovat!* Dostalo se mi uznání – měla jsem náhle moc slova. Byl to úžasný pocit, dokonce pocít jakési výstřednosti. A než

skončila docházka na Základní škole Julia Fučíka na náměstí Interbrigády, stále ještě prodchnuta komunistickým duchem, stačila jsem třídně dovyprávět příběh Monte Christa, Nataši Rostovové i Scarlett O'Harové a světáka Rhetta Butlera. Na rozdíl od svých vrstevníků jsem měla zcela volný přístup ke všem knihám v naší masivní knihovně. A s nimi jsem nebyla nikdy sama. A nejsem dodnes. Na tři mušketýry myslím vždy, když procházím místy poblíž pařížského kostela Saint-Sulpice, kam Alexandre Dumas umístil velkou část svého příběhu.

Smrt Constance Bonacieuxové mne hluboce zasáhla, smrt jsem už samozřejmě znala, znala jsem ji i z povinné četby o *Rudé gardě*, ve škole jsme také při hudební výchově zpívali o *partyzánech brodících se přes krvavé řeky*, ale to byla smrt školská, abstraktní. Zato vražda ze žárlivosti, jejíž obětí se stala půvabná žena, bylo něco docela jiného, byla to nepochybně *moje* první vážná literární smrt. A první smrt je nezapomenutelná, jako první láska. A zvláště v románu, který přeložil Jaroslav Vrchlický a působivě ilustroval Maurice Leloir; ten vzácný výtsk, který vyšel v roce 1931 u Vilímka, jsem zdědila po tatínkovi. Četba to nebyla jistě snadná, ale právě tehdy jsem pocítila sílu literatury, která ruší všechny vzdálenosti, dokáže otřást vnitřním klidem, její postavy mají schopnost se do sebe vzájemně vcítovat, a dokonce se svým čtenářem vytvářet nerozlučná spojení.

Možná tehdy jsem si uvědomila jednou provždy, že kniha je rameno, o které se lze vždy opřít. A protože jsem nechtěla prohrát své představy, nemohla jsem považovat příběh za skončený, přikročila jsem k vlastnímu rukopisnému pokračování, jednotlivé kapitoly jsem ilustrovala sama, nebo jsem obrázky vystřihávala ze starých časopisů, z maminkčiny *Ženy a módy* i z *Burdy*, ze všeho, co bylo po ruce. U d'Artagnana, který si tak snadno získával srdce žen, jsem vytvořila, že by Constance stejně nebyla jediná, kterou by miloval, a tak jsem mu připsala jinou krásku. Svůj rukopis *Tří mušketýrů* jsem rozepisovala jako divadélko. A jaké bylo moje překvapení, když mi nedávno známý historik Jiří Křesťan, autor velké monografie o Zdeňku Nejedlém a další o Václavu Talichovi, ve Státním archivu splnil přání a já mohla nahlédnout do fondu Metternichů, a na vlastní oči uvidět jednu z prvních verzí *Tří mušketýrů*, napsanou černým inkoustem a vlastní rukou Alexandra Dumase, rozepsána byla jako – divadelní hra. Měla jsem náhle pocit, jako bych už dávno ten text četla se zavřenýma očima, jako bych dobře znala i to, co Dumas nikdy nevydal...

Moje sešity se ztratily, nejspíše nepřežily četná stěhování, ale zaujetí pro francouzskou literaturu a zemi galského kohouta mne už neopustilo nikdy, je to můj druhý domov.

Ladislava Chateau je prozaistka a esejistka, žije ve francouzsko-českém prostředí.

Bude vás zajímat, že...

... **Městská knihovna Tišnov** pořádá pro starší občany tzv. **Salonky**. Mají již dlouholetou tradici, konají se v průběhu školního roku každých 14 dní. Téma i forma jednotlivých setkání je různá, nejen besedy, přednášky, exkurze, ale také výlety či praktické dílny. Chodí se do přírody, podnikají se výlety do Brna i okolí. Účastníci navštěvují muzea, zámky, zajímavá místa. Knihovna navázala spolupráci s různými institucemi i jednotlivci, kteří jí pomáhají zajistit zajímavý a různorodý program (Lesy ČR, Mateřská centra, lékaři apod.)...

Pojďte s námi do knihovny

Jižní Morava čte

Již čtvrtým rokem vyhlašujeme literární,
výtvarnou a audiovizuální soutěž pro děti
a mládež ve věku 4–15 let, tentokrát na téma

„TAJEMSTVÍ KNIHOVNY“.

Více informací ve Vaší knihovně a na www.jiznimoravacte.cz
nebo na Facebooku .

Mediální partneři

jihomoravský kraj

**Městská
Knihovna
Brno**

Spolufinancováno Jihomoravským krajem